

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

**Zapojení koridoru řeky Chrudimky do
urbanistické struktury města Pardubice**

**Integration of the Chrudimka river into the urban
structure of the city of Pardubice**

Bc. Silvie Gruberová

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Zapojení koridoru řeky Chrudimky do urbanistické struktury města Pardubice“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 23.4.2023

v. r. *Silvie Gruberová*

Zásady pro vypracování práce

1. Proved'te rozbor problematiky vztahu vodního toku a města.
2. Stanovte cíle práce a metodiku výzkumu.
3. Zhodno'te potenciál zapojení vodního toku do urbanistické struktury města Pardubice.
4. Realizujte expertní rozhovory s vybranými aktéry rozvoje území podél řeky Chrudimky.
5. Výsledky zpracujte syntetickými metodami, včetně kartografických výstupů.
6. Diskutujte výsledky a proved'te shrnutí výsledků.

Poděkování

Touto cestou děkuji vedoucímu mé diplomové práce, panu docentu RNDr. Janu Koppovi, Ph.D., za cenné rady při zpracovávání této práce. Poděkování patří také osloveným odborníkům z Pardubic, kteří si našli čas a zodpověděli na mé otázky. Dále děkuji všem respondentům, kteří se podíleli na dotazníkovém šetření. V neposlední řadě děkuji své rodině, partnerovi a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	6
Cíle práce	7
1 Voda v městské krajině	8
1.1 Řeka jako veřejný prostor	10
1.2 Charakteristika zájmového území	13
1.3 Vývoj toku řeky Chrudimky v Pardubicích	16
2 Plánování města Pardubice.....	20
2.1 Územní plán	20
2.2 Regulační plán.....	21
2.3 Strategický plán.....	23
2.4 Strategie zkvalitnění veřejných prostranství města Pardubice.....	24
2.5 Participace občanů na rozvoji města	25
3 Příklady z praxe českých a zahraničních měst	27
4 Metodika	31
5 Zapojení koridoru řeky Chrudimky v Pardubicích	36
5.1 Výsledky terénního šetření.....	36
5.2 Vnímání okolí Chrudimky obyvateli města	52
5.3 Současný stav, příležitosti a bariéry rozvoje území podél Chrudimky	58
6 Návrh na zlepšení v problémových místech okolí řeky Chrudimky	70
Diskuse	75
Závěr	78
Seznam použitých zdrojů	80
Seznam tabulek	88
Seznam obrázků	89
Seznam zkratk	91

Přílohy

Abstrakt

Abstract

Úvod

Řeku ve městě vnímáme jako prostor sloužící k odpočinku, sportu či procházkám podél vody. Jedná se o prvek, který je pro město velmi důležitý. V minulých stoletích se jednalo především o zdroj vody, proto také města vznikala právě při březích řek. Dle mého názoru se řeka začala postupem času z měst vytrácet. Jako příklad nám může posloužit Radbuza protékající Plzní, kde je vodní tok v centru města „svázán a utopen“ mezi kamennými zdmi sloužícími jako protipovodňová ochrana. Myslím si, že pro obyvatele města i turisty je však kontakt s vodou nepostradatelný, jelikož se jedná o rekreační zónu, kde se setkáváme a trávíme svůj volný čas. Zejména v letních měsících je přítomnost vody vítaná. Z toho důvodu se lidé začali zajímat o to, jak mnohdy odtržené řeky od zastavěného území zpřístupnit alespoň krátkým několika desítek metrovým úsekem. I na již zmíněné Radbuze byla v této souvislosti vybudována náplavka v centru Plzně a vznikl tak nový prostor, kde se konají i různé společenské akce v podobě pouličních festivalů, na kterých se lidé mohou setkávat v klidnější části města v blízkosti řeky. Podobné problémy se zpřístupněním řek ve městech má i město Pardubice a tato diplomová práce se zabývá právě tím, jak je řeka Chrudimka zapojena do města a do jaké míry je přístupná obyvatelům či návštěvníkům Pardubic.

Cíle práce

Tato diplomová práce se zaměřuje na následující tři cíle:

- Zmapovat břehy řeky Chrudimky a přístupnost k vodnímu toku.
- Zhodnotit současný stav a posoudit příležitosti a bariéry rozvoje území podél vodního toku.
- Navrhnout případná opatření v problémových místech v koridoru řeky Chrudimky.

Naplnění těchto stanovených cílů bylo dosaženo na základě studia odborné literatury, získaných dat terénním šetřením a výsledků dotazníkového šetření.

1 Voda v městské krajině

O krajině můžeme mluvit jako o důležité součásti našeho života. Maier (2012) uvádí, že krajina je nositelkou hodnot a vytváří rámec našeho bytí. Je společným prostorem života lidí a její využití musí přispívat k naplnění potřeby kvalitní existence a rozvoje společnosti současných i budoucích generací (Ministerstvo životního prostředí, 2022). Evropská úmluva o krajině vydaná Radou Evropy hovoří o tom, že „krajina znamená část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů“ a týká se všech typů krajiny, tedy venkovských, příměstských i městských (Maier, 2012). V krajině, ať už venkovské či městské, nalezneme mnoho prvků, které jsou pro lidstvo nepostradatelnou součástí života. Jedním takovým prvkem je voda. Bez ní by krajina nevypadala tak, jak ji známe dnes, a jak ji za tisíce let budou znát další generace. Fuksa (2020) uvádí, že na formování krajiny se podílí především voda, tedy zčásti ledovce a zčásti vodní toky. Obojí je však ovlivňováno lidským faktorem. Cílek a kol. (2017) uvádí, že „v evropské kulturní krajině se nenajde vodní tok zcela přírodní“, ale je přinejmenším ovlivněn hospodařením lidí v povodí, produkcí znečištění a v neposlední řadě „člověkem pozmeněným režimem a chemismem srážek“.

Voda ve městě je velmi významným přírodním prvkem a plní hned několik funkcí, kterými jsou například rekreační, environmentální, estetická, společenská, ale především ochlazovací. V souvisle zastavěných územích vzniká tepelný ostrov, který se vyznačuje výrazně vyššími teplotami, než které jsou v okolí města. Teploty ve městech šplhají k vysokým hodnotám kvůli nahrazování přirozených ploch umělými, kterými jsou v případě měst především asfaltové silnice, betonové chodníky, prosklené budovy a další. Uměle vytvořený povrch z takových materiálů „mnohem více zadržuje teplo ze slunečního záření“ a kvůli tomu je vzduch ve městě více ohříván (Ekolist.cz, 2014). Přirozeným ochlazovacím prvkem jsou ve městech především vodní plochy a toky, které je nutné vnímat jako něco víc než pouze tekoucí vodu. Řeka ve městě je prostorem, kde se lidé setkávají, tráví svůj volný čas, sportují či v její blízkosti bydlí. Perini a Sabbion (2017) uvádí, že kromě toho, že vodní toky jsou zásadní pro téměř jakýkoliv systém modro-zelené infrastruktury, mohou lidem poskytovat rekreační prostory ve městě s přístupem k vodě. Dále se jedná o uměle vytvořené ochlazovací vodní prvky, kterými jsou například vybudovaná jezírka, kašny či fontány. Stejný význam mají i řeky

protékající Pardubicemi, a to řeka Labe a její levostranný přítok Chrudimka. Pardubice leží na soutoku těchto řek, které se stávají jedním z významných rekreačních prostorů ve městě.

Odjakživa byly vodní toky úzce spojeny se sídly, která se budovala a rozvíjela především v blízkosti řek a stala se tak jejich přirozenou součástí. Tato samozřejmost se postupem času začala vytrácet. Mnoho řek dodnes protéká malými vesnicemi, ale i sídly většími, která mají okresní či krajský význam, a zvláště ve velkých městech si „urbanismus vynutil řadu zásahů do samotného koryta řeky, a ta tak byla svázána do umělých kamenných koryt“ (Adámek a kol., 2022). Taková opatření však ochrání město a jeho obyvatele při povodních, negativem však je oddělení vody od města a života lidí. Čermák (2006) uvádí, že řeka a město mají velmi společného a ekologické principy jsou si podobné s těmi urbanistickými. Ačkoli chtěli mít lidé v obcích co nejvíce užítka z vody, na druhou stranu se snaží dostat vodní toky pod kontrolu a ve svůj prospěch ukrádají co nejvíce prostoru (Cílek a kol., 2017), a tak započaly úpravy vodních toků. V minulosti byla řeka jakousi bariérou pro nepřítel a měla město chránit. Z toho důvodu se také budovaly vodní příkopy kolem hradů a pevností. Příkladem uměle vytvořeného vodního toku jsou mimo jiné Pardubice. Zde byla řeka napájena vodou z Chrudimky a kolem starého města vytvořila bariéru bránící jeho obyvatele. Dalším důvodem úpravy vodních toků ve městech je ochrana před povodněmi. Pardubice čelily dalším úpravám kolem řeky Chrudimky (tomuto tématu je věnována kapitola 1.3). Čermák (2006) uvádí, že řeky se postupným rozvojem sídel a vytlačováním luhů z měst vytratily, a pro jejich navrácení je nutné „sešít řeku s městem“, propojit tak říční zónu se zástavbou v okolí a vytvořit jakousi urbanistickou páteř města. Hussein (2006) rozděluje vývoj městských nábřeží do šesti kategorií, přičemž prvním a druhým obdobím je první osídlení nábřeží, kdy se řeka stávala dopravním nástrojem a zdrojem vody pro každodenní použití. Během třetího období vývoje dochází k růstu měst v blízkosti řek a následnému kácení lesů pro expanzi města. Čtvrtým obdobím vývoje je industrializace, kdy se řeka stává mnohdy nezbytnou součástí chodu továren. Období mezi lety 1975-2006 nazval úpadkem městských nábřeží vlivem rozvoje silniční a železniční dopravy, expanzi měst, přičemž role řeky byla svým způsobem opomenuta. Vian a kol. (2021) však uvádí, že města po celém světě znovuobjevují své řeky od sedmdesátých let minulého století. O důležitosti vodního toku ve městě se zmiňuje i Lubell (2016), který uvádí, že města po celém světě si uvědomují kulturní a rekreační přínos řeky ve městech.

Řeka a její okolí vytváří ve městě specifický prostor na pomezí přírody a města. Díky tomu se město stává více krajinou. Proto také Hussein (2006) zdůrazňuje oživení řeky a zpřístupnění bezpečného městského nábřeží, kde se budou odehrávat turistické i společenské aktivity. V Pardubicích nalezneme mnoho veřejných parků a nejednen se nachází na břehu Chrudimky. Můžeme tak hovořit o krajinných prvcích plnicích ve městě estetickou a rekreační funkci. Podle Melkové (2013) vnáší řeka do statické hmoty města pohyb a „je jediným pohyblivým a zároveň setrvalým objektem, který je součástí materiální substance města“.

Vývoj řeky v osídlených oblastech lze shrnout do několika etap. První etapou byl vznik sídel v blízkosti řek, a to hlavně ze zemědělských důvodů. Později se vodní toky staly obranným prvkem a měly za úkol chránit obydlené sídlo před napadením nepřítel. Postupem času byla síla vody využita pro pohon mlýnů a ještě později, během průmyslové revoluce, která byla příčinou nárůstu počtu obyvatel ve městech, se řeka stala energií chodu továren nebo sloužila jako místo, kam byla vypouštěna odpadní voda. Pomýšleno bylo také na ochranu města a jeho obyvatel před povodněmi, a tak byla v některých případech „řeka utopena“ hluboko v uměle vybudovaných korytech. Takovým příkladem je řeka Radbuza protékající centrem města Plzně. Docházelo také k regulacím řek v podobě napřimování vodních toků ve městech a ztráty přirozených meandrů. Lze říci, že v současné době je trendem zapojování řek do městského života a zpřístupnění vodního toku lidem například v podobě moderních atraktivních nábřeží.

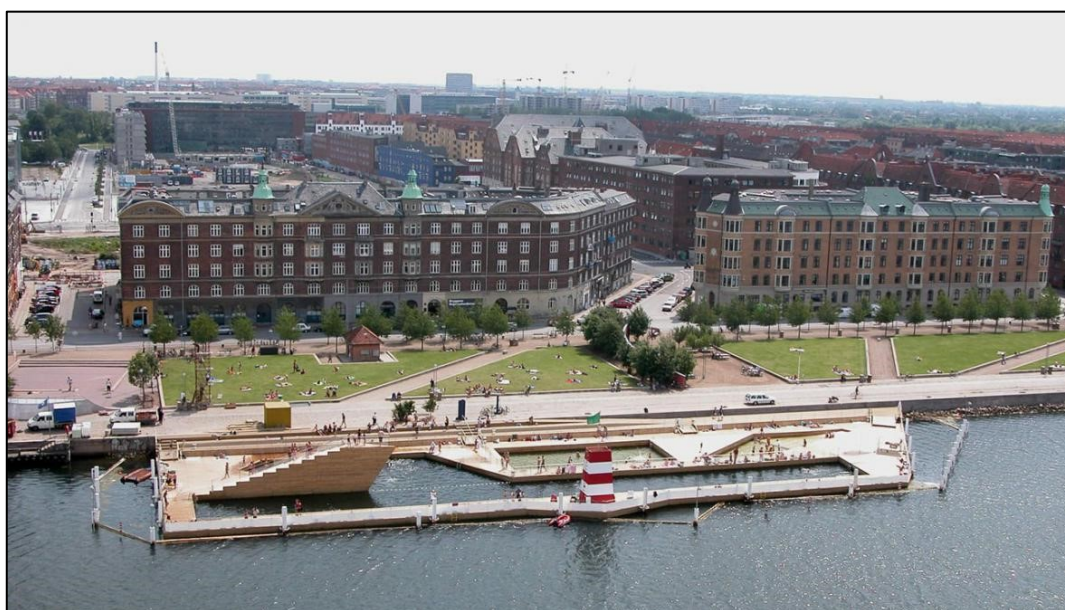
1.1 Řeka jako veřejný prostor

Veřejný prostor chápeme a vnímáme jako místo, kde se lidé setkávají a tráví volný čas. Stává se tak jevištěm, na kterém se odehrávají společenská dění a je protějškem míst rutiny domácího a pracovního života poskytující lidem útočiště pro pohyb, způsoby komunikace a společné zázemí pro relaxaci (Carr a kol., 1992). Podle Melkové (2013) se prostor řeky „stává veřejným prostorem, respektive místem s potenciálem veřejného prostoru“ a je zapotřebí si klást otázky typu, v čem takový potenciál spočívá, jak ho nalézt, vyzdvihnout a smysluplně rozvíjet. V současné době se mluví o tzv. znovuoobjevení řek, přičemž města při řece vnímají svou polohu jako výjimečný prostor pro vytváření atraktivních prostorů pro veřejnost (Kratochvíl, 2015). Řeky jsou tak vnímány jako prostor, kde se lidé mohou setkávat a trávit volný čas. Úřady, ale i široká veřejnost požadují rekultivaci městských řek s cílem zvýšení

blahobytu občanů (Vall-Casas a kol., 2019). Na okraji města je veřejný prostor v okolí řeky tvořen hlavně přírodním charakterem, kdežto uvnitř města „urbánním tvaroslovím regulace a navazující stavební struktury“ a jakékoliv proměny se odehrávají zejména v posílení kvality veřejných prostranství ve smyslu kulturně-společenském a funkčním (Melková, 2013). Snahou měst je čím dál častěji zpřístupnění řeky, využití potenciálu veřejného prostoru a budování netradičních míst pro veřejnost. Jako příklad dobré praxe propojení města s řekou lze uvést mimo jiné dánské hlavní město Kodaň. Zde je nábřeží využito velmi různorodě a veřejný prostor je rozšířen i na samotnou vodní plochu v podobě plovoucích lázní se čtyřmi bazény (obr. 1), které byly při břehu vodního toku vybudovány v roce 2002 (Kratochvíl, 2015). Takový projekt by měl být inspirací i pro obnovení říčních lázní na Vltavě v Praze, které fungovaly v 19. století. Otázkou však zůstává kvalita koupací vody. Dalších takových příkladů je možné uvést mnoho. Šamánek (2015) uvádí Švédské město Uppsala či nábřeží v německém Lipsku (obr. 2 a 3). Při zapojování řek do veřejného prostoru ve městě je také důležité dbát na to, aby byly nejprve zpřístupněny a zkulturnovány části břehů, kde již existuje fyzická podstata s charakterem veřejného prostoru, a až poté by měly být budovány prostory nové (Melková, 2013). Při řece Chrudimce v Pardubicích mají velký potenciál břehy řeky v parcích, díky jejichž zkulturnování a zpřístupnění by vznikl atraktivnější prostor pro rekreaci a jakási symbióza mezi řekou a parkem.

Obrázek 1

Plovárna v Kodani

Zdroj: Česká televize (2017)

Obrázek 2

Nábřeží s dřevěnými moly ve městě Uppsala

Zdroj: Šamánek (2015)

Obrázek 3

Nábřeží uzpůsobené k posezení u řeky v Lipsku

Zdroj: Šamánek (2015)

1.2 Charakteristika zájmového území

Pardubice se nachází ve východních Čechách v Polabské nížině cca 200 m n. m. a jsou krajským městem stejnojmenného kraje. Nachází se na soutoku řeky Labe a Chrudimky. Město ležící zhruba na padesátém stupni severní šířky a mezi patnáctým a šestnáctým stupněm východní zeměpisné délky sahá historií až do 13. století. V současné době (2023) má rozlohu 82,655 km², dělí se na osm městských obvodů a počet obyvatel je zhruba 90 tisíc. Konkrétně k 1.1.2022 se uvádí 88 520 obyvatel (Český statistický úřad, 2023). Život v Pardubicích je jako v každém jiném městě spojen s kulturou a sportem. Lidé zde mohou navštívit Východočeské divadlo, Východočeské muzeum, proslulý dostih Velká pardubická či plochodrážní závod Zlatá přilba. Výhled na město si lze dopřát ze Zelené brány, plavbu po Labi parníkem Arnošt nebo se pěšky či na kole vydat podél břehů řeky Labe a Chrudimky. Název Chrudimky je datován zhruba do roku 1697, do té doby byl horní tok nazýván jako Kamenice a na Pardubicku se hovořilo o „Řece Pardubské“ (Hrstka & Řeháček, 2015).

Řeku Chrudimku nalezneme v Pardubickém kraji, kde také pramení, a svými 104,4 km je nejdelší řekou tohoto kraje (Brázdová, 2016). Pramení ve výšce 708 m n. m. nedaleko obce Filipov, podle které nese pramen svůj název Filipovský a jedná se o lesní studánku v polesí Stará obora. V tomto mírně členitém území se vyskytuje více zdrojnic a prameniště, a proto se uvádí ještě „pramenný tok s názvem Chrudimka nedaleko obce Dědová“ (Adámek, 2012). Podle Adámka a kol. (2022) je však délka toku 105,97 km, prameniště se nachází ve 705 m n. m. a řeka nese název podle druhého největšího sídla, který se na toku nachází, tedy Chrudimi. Než se dnešní název ustálil, byla řeka pojmenována jako Kamenice podle kamenitého rázu před výstavbou přehrad či Ohebka podle hradu stojícího na kopci nad řekou. Chrudimka patří do povodí Labe, jehož je levým přítokem zhruba na 105. říčním kilometru. Na řece Chrudimce se v minulosti nacházelo přes sto vodních objektů, kterými byly vodní mlýny, katry, hamry apod. Postupem času a rozvojem elektrifikace byly vybudovány vodní nádrže, některé spolu s vodními elektrárnami. Jejich účelem bylo zabraňovat či alespoň zmírňovat ničivé povodně. Druhé důležité využití bylo pro výrobu elektrické energie za pomoci výstavby vodních elektráren. Největším vodním dílem na řece Chrudimce je vodní nádrž Seč vybudovaná ve 20.-30. letech 20. století. Dále se jedná o vodní nádrž Hamry, Padrtý, Křižanovice a Práčov. Do série technických staveb bývají někdy často mylně uváděny i Winternitzovy mlýny v Pardubicích (známé jako Automatické mlýny) pocházející

z počátku 20. století podle návrhu Josefa Gočára. Ačkoli se tato rozsáhlá stavba nachází na pravém břehu řeky Chrudimky, vodní energie nepocházela z jejího toku, nýbrž z kanálu Halda vytékajícího z řeky Loučné a ústícího do Chrudimky (Adámek a kol., 2022).

Chrudimka má velké množství levostranných i pravostranných přítoků, přičemž nejvýznamnějším je pravostranný přítok Novohradka nedaleko Úhřetic. Dalšími vodními toky, které ústí do Chrudimky, jsou například Okrouhlický potok, Libáňský potok, Slubice, Vortovský potok a další. Podél Chrudimky nalezneme také několik mrtvých ramen, která vznikla napřimováním toku během regulací jako oddělená vodní plocha. Příkladem je Matiční jezero v Pardubicích, které bylo ve 20. letech 20. století populárním kluzišťem v zimních měsících a původně se regulovalo podle okolností proti možné záplavě (Rozehnal & Řeháček, 2020).

Obrázek 4

Tok řeky Chrudimky včetně vodních děl

Zdroj: Adámek a kol. (2022)

Zhruba od šestnáctého říčního kilometru za městem Chrudim u obce Kalousov až cca 200 m za pardubický most Zeleňák (tzv. Kohnův most) je řeka chráněným územím soustavy Natura 2000, tzv. Evropsky významnou lokalitou (EVL) zvanou

Dolní Chrudimka (obr. 5). Z velké části je řeka regulovaná, přirozené meandry jsou zachovány mezi obcemi Mnětice a Tuněchody. V tomto chráněném území nalezneme různé druhy zástupců fauny. Jedná se např. o klínatku obecnou, ledňáčka obecného, lesáka rumělkového, vydru říční apod. Předmětem ochrany se zde stala klínatka rohatá, kterou je možné nalézt po celé délce toku řeky (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [AOPK ČR], 2023).

Obrázek 5

Evropsky významná lokalita Dolní Chrudimka

Zdroj: Otevřená data AOPK ČR (2023), ČÚZK (2023a); vlastní zpracování

1.3 Vývoj toku řeky Chrudimky v Pardubicích

Řeky Labe a Chrudimku s jejich břehy je možné považovat za nejhodnotnější veřejný prostor, přičemž „jejich existence a charakter byly základním důvodem a motivem pro založení samotného města“ (Melková a kol., 2018). Stejně tak jako město procházelo svým vývojem a růstem i řeky protékající zastavěným územím procházely změnami. Konkrétně dolní tok Chrudimky protékající Pardubicemi prošel postupem času řadou úprav a regulací. Lze říci, že až do příchodu Pernštejnů byla Chrudimka divokou řekou. V 15. století koupil Pardubice Vilém z Pernštejna, vybral si je za své sídlo a začal zde zakládat výnosné rybníky i uměle vybudované vodní toky. Západní rameno Chrudimky bylo v roce 1507 využito Pernštejny k vybudování kanálu zvaného Městská řeka (Hrstka & Řeháček, 2015), která vedla přes dnešní centrum Pardubic kolem zámku, byla napájena vodou z Chrudimky a jejím úkolem byla obrana města před nepřítelem (Gregorová, 2017). Obě ramena Chrudimky, tedy dnešní Chrudimky a bývalé tzv. Městské řeky, se vlévala do Labe a historické jádro současných Pardubic tak bylo chráněno vodní bariérou ze všech stran (viz obr. 6). Vybudována byla také Městská struha, napájená taktéž vodou z Chrudimky, která měla za úkol přivádět vodu do města. Voda v tomto kanálu poháněla obecní a panský mlýn, pivovar a využita byla i masnými krámy či lázněmi. V blízkosti kostela sv. Bartoloměje se struha spojovala s Městskou řekou (Rozeňal & Řeháček, 2020).

Obrázek 6

Detail mapy města Pardubice z roku 1764 se zvýrazněním ramen Chrudimky

Zdroj: Hrstka & Řeháček (2015)

Ačkoliv byl záměr funkce Městské řeky míněn dobře, postupem času se ukázalo, že tento uměle vytvořený vodní tok nadělá více škody než užitku. Tou škodou byly rozsáhlé opakující se povodně, které byly pro město a jeho obyvatele neúnosné, a tak byli zástupci města v roce 1886 donuceni k jednání řeku regulovat. První práce se však začaly objevovat a uskutečňovat až v roce 1903, jelikož v tomto období začal pro „Království české platit regulační zákon pro úpravy řek“ (Gregorová, 2017). Mezitím však byly Pardubice zaplaveny ještě několikrát, v roce 1895 a 1897 (Hrstka & Řeháček, 2015). Městská řeka byla v roce 1910 zasypána a v Pardubicích zůstalo jen původní koryto vodního toku, které bylo rozšířeno a došlo také na zpevnění jeho břehů. Zasypány byly i kanály vedoucí městem, díky čemuž došlo k ukončení provozu mnoha starých mlýnů ještě z dob Viléma z Pernštejna. Se zánikem Městské řeky souviselo také zbourání a výstavba nových mostů přes Chrudimku.

Obrázek 7

Historický vývoj městských řek

Zdroj: Neuvirt (2018)

Během prvních regulačních úprav, které započaly v roce 1907, došlo na Chrudimce ke zpevnování břehů žulovým materiálem, na dno se vyskládaly pásy velkých rovných kamenů a dále bylo upraveno ústí řeky do Labe, aby mohla voda při vyšších stavech bezproblémově odtékat. První etapa zahrnovala úsek od soutoku s Labem až po Bělobranské náměstí, tedy zhruba půl kilometru říčního toku. Druhá etapa regulací

v letech 1909-1911 byla věnována úseku od Bělobranského náměstí po železniční most. Jednalo se zhruba o jeden říční kilometr. Aby bylo město kompaktní a řeka nepředstavovala bariéru, která město rozděluje, bylo nutností zajistit dostatečný počet mostů na vhodných a frekventovaných místech. Během úprav toku bylo několik lávek a mostů zbouráno. V roce 1910 byl na Bělobranském náměstí postaven nový železný most. Se stále vzrůstající automobilovou dopravou došlo v roce 1911 ke stržení dřevěné lávky (tou dobou již poničené četnými povodněmi) v místě dnešního Prokopova mostu spojující ulice Bubeníkova a Jahnova. Lávka byla nahrazena železným obloukovým mostem. I ten však začal být kvůli nárůstu automobilové dopravy časem nedostačujícím, a tak byl železničním plukem přesunut do místa, kde jej najdeme dodnes, tedy do areálu vojenského cvičiště, a pro svou barvu se mu začalo říkat Červeňák. Na jeho původním místě byl v roce 1935 dokončen a otevřen Prokopův most v šířce vozovky 5 m s postranními chodníky pro pěší (Hrstka & Řeháček, 2015). Jak již bylo zmíněno výše, spolu s regulacemi řeky došlo i k zasypání Městské řeky, což výrazně změnilo ráz města, jelikož tento uměle vybudovaný kanál vedl skrz historické centrum dnešních Pardubic. Dnes (2023) v těchto místech ulic Jahnova a Sukovou třídou vede dvouproutková silnice v obou směrech, po které denně projede tisíce automobilů i vozy městské hromadné dopravy. Jak již bylo zmíněno, v důsledku regulací toku ve městě došlo i ke vzniku Matičního jezera, které je pozůstatkem původního koryta řeky Chrudimky, jeho vznik se datuje do roku 1910 a v minulosti bývalo majetkem Ústřední matice školské, podle čehož také nese svůj název (Hrstka & Řeháček, 2015). V souvislosti s regulacemi na toku byl zrušen i provoz vodních mlýnů, jako například Mlýn podle celny či mlýny Lednovský a Pekárkovský, čímž vznikl nový prostor pro rostoucí urbanizaci. Po skončení regulačních prací na řece Chrudimce byla v roce 1911 v Pardubicích vybudována hydroelektrárna a nový jez s unikátním pohyblivým systémem, který navrhl profesor Záhorský a nahradil tím původní dřevěný jez (Adámek a kol., 2022). Tento nový unikátní jez sloužil pro hydroelektrárnu se dvěma turbínami. Možnost využívání vodní elektrárny na Chrudimce zanikla v roce 1974, kdy bylo na Labi zhruba 130 m pod soutokem těchto dvou řek vybudováno zdymadlo, což mělo za následek zvednutí hladiny řeky Chrudimky (Hrstka & Řeháček, 2015).

Obrázek 8

Původní vodní toky v Pardubicích před regulací

Zdroj: ČÚZK (2023a), Historický ústav AV ČR (2017); vlastní zpracování

2 Plánování města Pardubice

Pokud chceme dosáhnout úspěšného výsledku, je nezbytné si věci dopředu plánovat, a to samé potřebuje i město samotné. Aby se mohlo efektivně rozvíjet, plnit funkce současným obyvatelům a myslet i na generace budoucí, je plánování velice důležitým procesem. Podle Šilhánkové (2007) je plánování chápáno jako kvalifikovaný odhad toho, co nás v budoucnu čeká a co nastane, a pokud chceme budoucí vývoj odhadnout, musíme vycházet ze stavu současného, který známe dobře v dosavadním vývoji i v trendech z uplynulé doby. Hrůza (1965) uvádí, že se sídla nezformují sama od sebe a je také zapotřebí cílevědomé úsilí společnosti snažit se o takové urbanistické plány, které budou umožňovat vývoj i uspokojení potřeb do budoucna. Městský prostor by měl také nabízet lákavé podmínky, aby lidé v něm chtěli trávit více času, což je nejefektivnější a nejjednodušší metoda a princip podpory života ve městě (Gehl, 2012). Není však dostačující vytvoření takových prostor, kam budou lidé volně přicházet a odcházet, ale je důležitější, aby v těchto místech existovaly příznivé podmínky jak pro pohyb a důvody zdržení se v těchto místech, tak i „pro jejich účast na širokém spektru sociálních a rekreačních aktivit“ (Gehl, 2000). Takovými místy jsou zejména městské parky, jakožto plochy zeleně uvnitř města, které jsou pro obyvatele útočištěm k aktivní i pasivní rekreaci (Šilhánková & Koutný, 2013).

2.1 Územní plán

Územní plánování je soustavná činnost zabývající se rozvojem území a jejím cílem je funkční a optimální využití území, dále vyloučení nerovností a také prosazování soukromého i veřejného zájmu v území (Šilhánková, 2007). Územní plán obce je komplexním dokumentem zahrnující obrovské množství informací o území a možnostech jeho využití a měl by se tak používat při jakémkoliv rozhodnutí o využití území (Perlín, 2000). Spolu s regulačním plánem je územní plán velmi silným nástrojem vytvářejícím závazná pravidla pro změny ve využití území a pro povolování a umístování staveb, jeho schvalování je v kompetenci zastupitelů obce (Maier, 2012). Přípravuje se podle stavebního zákona a doplňujících vyhlášek. V územním plánu lze nalézt informace jak o zastavěných plochách, tak o plochách nezastavěných, tedy loukách, lesích, polích apod. Řeší veškeré plochy obce, nikoliv pouze zastavěné území, a „vymezuje funkční využití ploch s podrobností jednotlivých parcel“ (Perlín, 1999).

Podél Chrudimky v Pardubicích nalezneme na levém břehu plochy určené sportovnímu využití. V územním plánu je zmíněná lokalita východně od S. K. Neumanna, která je navržena ke změně funkčního využití pro sportovní areály, navazující na již existující sportovní plochy v podobě tenisových kurtů. V těchto místech jsou plochy navrženy pro projekty občanského vybavení a dopravní funkci. Území při řece však bude ponechána rekreačním a sportovním účelům. Co se týče samotných projektů občanského vybavení, v současné chvíli (únor 2023) je aktuální projekt Rezidence U Červeňáku, který čeká na získání územního rozhodnutí a stavebního povolení. Projekt vzniká v místech bývalého vojenského cvičiště na levém břehu Chrudimky a zaměřuje se na transformaci brownfieldů v tomto areálu. Co se týče cyklistické a pěší dopravy, v územním plánu se hovoří o cyklistickém a pěším propojení Tyršových sadů přes ulici Labská do parku Na Špici pokračující do ulice Na Ležánkách. Zřetel bude brán i na EVL Dolní Chrudimku, podél které nebudou umístovány takové stavby, které by mohly území negativně ovlivnit. Na území Pardubic jsou vymezeny i nadregionální, regionální a místní územní systémy ekologické stability (ÚSES), konkrétně nadregionální biokoridor Labe (NRBK 72), regionální biokoridor Chrudimka (RBK 1340), regionální biocentra Pardubické Labe (RBC 916), Labiště pod Černou (RBC 917), Nemošice-Drozdice (RBC 1949) a Meandry Chrudimky (RBC 914), přičemž na těchto plochách nebudou prováděny nepovolené pozemkové úpravy, tzn. umístování staveb, odvodňování pozemků, upravování vodních toků apod. (Pardubice, 2021).

2.2 Regulační plán

Pro řešení problémů jednotlivých částí obcí jsou vydávány regulační plány, dříve nazývané jako územní plány zóny. Regulační plán je jedním z nástrojů územního plánování a je jedním ze tří dokumentů územně plánovací dokumentace, kam patří i samotný územní plán. Tento dokument stanovuje podrobné podmínky pro využití pozemků, prostorové uspořádání a umístění staveb, ochranu charakteru území a jeho hodnot a také pro vytváření příznivého životního prostředí (Šilhánková, 2015). Využití regulačního plánu nalezneme například pro přestavbu objektu, pro zastavitelné i nezastavěné plochy či pro ochranu zvláště hodnotných území. Stejně jako územní plán má i tento dokument textovou a grafickou část. Obsahem textové části je vymezení řešeného území, pozemků a následně podmínek pro jejich využití, dále podmínky napojení staveb na veřejnou infrastrukturu, umístění a prostorové uspořádání veřejné

infrastruktury. Grafická část zahrnuje hlavní výkres znázorňující hranice vymezené plochy určené k řešení, vymezení a využití pozemků a podmínky umístění staveb veřejné infrastruktury, které lze graficky vyjádřit. Dále zde nalezneme výkres veřejně prospěšných staveb a opatření. Regulační plány se pořizují na podnět kraje nebo obce, na žádost fyzické či právnické osoby. Důvodem jeho pořízení je například i zajištění toho, aby stavby nových rodinných domů v nově vymezené zastavitelné ploše pro bydlení citlivě a vhodně navázaly na zástavbu stávající, čímž dává jednotný charakter a řád danému území (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2020). Výhodou regulačního plánu je možnost detailního prozkoumání řešeného území a stanovení jeho podmínek (Maier, 2012).

Pro Pardubice v současné chvíli (2023) existují tři regulační plány, z toho jeden se věnuje území v blízkosti řeky Chrudimky. Regulační plán Pardubice Mlýnský ostrov byl Zastupitelstvem města Pardubice schválen v prosinci roku 2020 a věnuje se území, které je ohraničeno vodním tokem Chrudimky, Spojilským odpadem, náhonem Halda a odlehčovací stokou tohoto náhonu. Nacházejí se zde Wintzerovy mlýny, též známé jako Automatické mlýny, které jsme mohli donedávna považovat za brownfield. Je zde však snaha o oživení a zpřístupnění areálu veřejnosti. Z výše zmíněných důvodů je řešené území nazýváno Mlýnským ostrovem. Regulační plán je zaměřen na „vytvoření optimálního plošného a prostorového uspořádání řešeného území s cílem umožnit vznik urbanistické struktury kompaktního města“, které se nachází v těsné blízkosti historického centra města a vytvořit vhodné podmínky pro bydlení a lokální i celoměstské vybavení (Magistrát města Pardubice, 2020a). Součástí koncepce tohoto dokumentu je mimo jiné oživení a kultivace nábřeží řeky. Co se týče cyklistické a pěší dopravy, podél Chrudimky je vymezen samostatný jízdní pruh pro cyklisty, který je navíc povrchově odlišný. V prostoru nového nábřeží na pravé straně řeky bude založena hlavní pěší promenáda, na kterou bude navazovat lávka pro pěší a cyklisty vedoucí přes řeku vedle stávajícího mostu postaveného v roce 1910 a určeného především pro motorová vozidla. V současné chvíli (únor 2023) stále probíhá realizace projektu Automatické mlýny – silo a parter, jehož cílem je rekonstrukce sila a parteru národně kulturní památky Automatické mlýny od arch. Josefa Gočára. Projekt je dotován z Evropského fondu pro regionální rozvoj a po jeho dokončení bude památka přístupná veřejnosti, areál získá nové funkční využití a dojde také k vytvoření prostorů pro kreativní umění (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023). Samotné koryto řeky by podle regulačního plánu mělo plnit

funkci kanalizační, přičemž do Chrudimky bude ze dvou bloků svedena srážková voda. Řeka by také měla v případě potřeby doplňovat stávající hydrant, jakožto zásobárnu požární vody. Regulační plán postrádá návrh koncepce řešení nábřeží Chrudimky. V současné chvíli (2023) je ulicí U Mlýnů od železného mostu až po parkoviště u parku Na Špici vedena cca 1 m vysoká zídka s funkcí ochrany před povodní. Na pravém břehu řeky se však vyskytují mola, ke kterým je zídka znesnadněný přístup. Řešením, jak vytvořit přístup k vodě v tomto úseku, by mohlo být například přesunutí zídky blíže k budově Automatických mlýnů či zavedení městotvornějšího opatření v podobě mobilních zábran. Žádná řešení této problematiky nejsou v regulačním plánu uvedena.

2.3 Strategický plán

Podle Šilhánkové (2007) je strategické plánování považováno za nástroj, který slouží k rozvoji kterékoliv organizace, ať už je to podnik či samotné město, a za pomoci analýz a konkrétních kroků se snaží o změny k lepšímu. Někteří autoři však na strategické plánování nahlízejí poněkud kriticky. Ježek (2017) uvádí, že problémem strategického plánování je mimo jiné to, že se na něm podílejí aktéři s různými zájmy, vyznávající odlišné hodnoty a mající jiné politické preference. Při takovémto plánování je potřeba porozumět silným a slabým stránkám, nalézt shodu o budoucím vývoji a také řešit problém, pokud možno kreativním způsobem (CzechInvest, 2023). V Česku se strategické plánování objevuje jako poměrně nový plánovací nástroj. Šilhánková (2007) uvádí, že o něm lze mluvit až od poloviny 90. let 20. století, z toho důvodu také není jasně nadefinováno zákonem a jeho hlavní legislativní oporou je pro něj v současné době Zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, kde jsou definovány dokumenty regionálního rozvoje. Aby města plánovala strategicky je dle Ježka (2017) velice důležité, ale také je třeba pomýšlet na to, že tento nástroj neslouží k plánování měst a regionů, nýbrž k jejich rozvoji. Výsledkem strategického plánování je dokument zvaný strategický plán obsahující specifické cíle, dlouhodobé záměry a také konkrétní úkoly pro dané období. Ideálním stavem je, když strategický a územní plán je zpracován a vydán současně. V tomto případě se dokumenty, při rozvoji obce, vzájemně doplňují a strategický plán „nabývá podoby ‘vize‘, tj. záměrů a cílů, jichž má být dosaženo, je ‚onou objednávkou‘ pro zadání územního plánu“ (Stejskal & Charbuský, 2023).

Pro období 2014-2025 existuje Strategický plán rozvoje města Pardubice. Dva roky poté, co byl dokument schválen, došlo k jeho aktualizaci projednáním v odborných komisích a návrh aktualizace z roku 2017 byl 24.1.2018 Zastupitelstvem města Pardubice schválen (Pardubice, 2023a). Dokument se opírá o pět hlavních pilířů, kterými jsou doprava a mobilita, ekonomika a život ve městě, veřejné služby a kvalita řízení města, integrované projekty a EU fondy, životní prostředí, územní rozvoj a energetika. Mezi cíle prvního pilíře se řadí například zkvalitnění dopravního plánování, podporování nemotorové a bezemisní dopravy či podpora rozvoje letiště pro rozvoj celého regionu. Pod druhý a třetí pilíř spadá například vytváření podmínek pro podnikání a zaměstnanost, dodržování principů zdravého finančního řízení či zajištění efektivní koordinace sociálních služeb a mnoho dalšího. Integrované projekty a fondy EU se zaměřují na cíle, kterými je například podpora partnerství s blízkým krajským městem, a sice s Hradcem Králové, a zároveň také přispívání k projektové spolupráci s terciární a soukromou sférou. V neposlední řadě pilíř životního prostředí je pro nás nejdůležitější. Zde je cílem zlepšování kvality veřejného prostranství ve městě a využití potenciálu řeky Labe a Chrudimky pro oživení města, jelikož nezastavěné plochy, které se nachází podél řek jsou podle analýz soustavy veřejných prostorů označovány za neatraktivní a nespojité. Při naplňování tohoto cíle bude věnována pozornost zejména zeleným plochám podél vodních toků a jejich využití významné „městotvorné“ funkce a také prostupnosti zeleně podél Labe i Chrudimky, přičemž dojde k rozšíření a ke zkvalitnění pěších i cyklostezek, vybudování nových lávek, mostů a atraktivních zastávek (Pardubice, 2018).

2.4 Strategie zkvalitnění veřejných prostranství města Pardubice

V rámci zlepšení prostorů pro obyvatele města existuje dokument zvaný Strategie zkvalitnění veřejných prostranství města Pardubice, který definuje „budoucí možné směřování rozvoje a správy prostoru města“ a jeho cílem je být primárně iniciačním dokumentem (Melková a kol., 2018). Mimo jiné se Melková a kol. (2018) v dokumentu zabývají městem a jeho kontaktem s řekou, přičemž uvádí, že břehy Labe a Chrudimky můžeme považovat za nejhodnotnější veřejný městský prostor a trend znovuobjevování břehů pro rekreační účely lze vnímat i v Pardubicích. Co se týče cyklistických a pěších stezek, břehy mají v tomto směru velký význam. Podle Zlinského (2019) je slovy Karolíny Koupalové z odboru hlavního architekta „předpokladem úspěšné revitalizace nábřeží Chrudimky propojení parků“ podél Chrudimky, vtáhnout řeku do městského

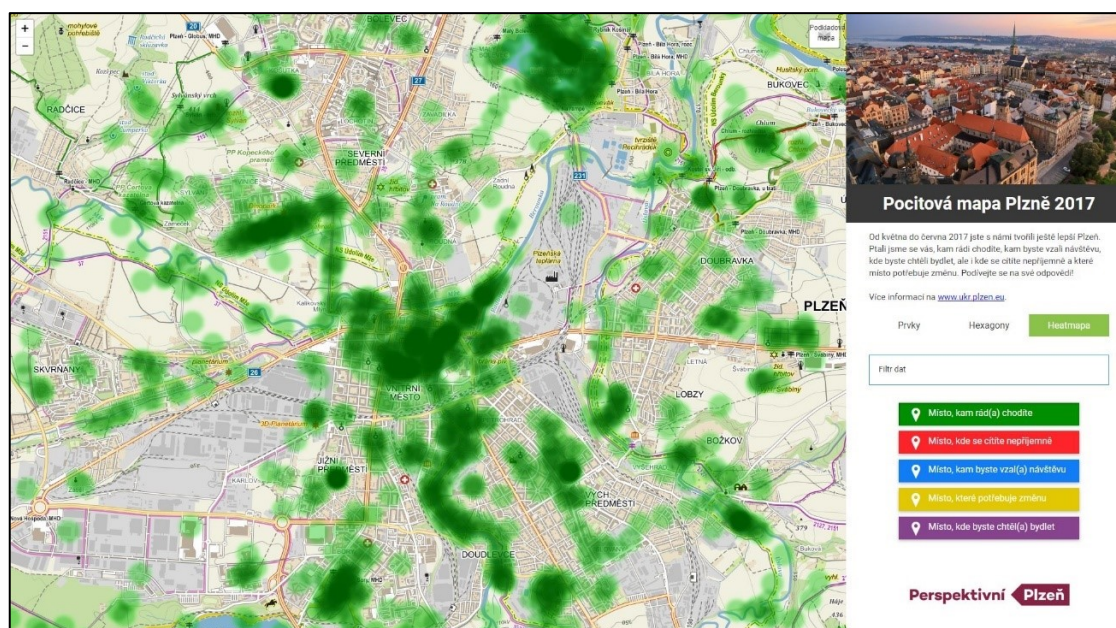
organismu a vrátit do těchto míst veřejný život. Proto vznikl projekt s názvem Náhrdelník Chrudimky (úsek 66), jehož cílem bylo vybudovat cyklostezky, nová osvětlení a větší množství laviček a tím propojit pardubické parky. Podle Šilhánkové a Koutného (2013) je rozvoj cyklistické dopravy ve městě více než žádoucí, jelikož se jedná o typ dopravy, který je občany využit, jak k dopravím, tak i k rekreačním účelům. Stejně jako projekt Automatické mlýny – silo a parter byl Náhrdelník Chrudimky financován prostřednictvím Integrovaných územních investic (ITI) Hradecko-pardubické aglomerace z evropských fondů. Řešené území Náhrdelníku Chrudimky (úsek 66) zasahovalo od soutoku s řekou Labe až po parky Vinice – stará vojenská plovárna a Vinice. Tento prostor tvoří také část projektu plánovaného propojení centra Pardubic a Hostovic. Součástí projektu bylo mimo jiné odbahnění Matičního jezera, přičemž byla použita nezvyklá metoda. Za pomoci sacího plovacího bagru bylo vytěženo ze dna jezera bahno, kterým se následně vyplnily speciální pytle a ty byly použity pro zpevnění břehů (Bačkorová & Ptáček, 2020). V rámci projektu měly vzniknout taktéž betonové stupně sloužící jako schody k hladině řeky na pravém břehu Chrudimky na úrovni Matičního jezera. K naplnění tohoto cíle však nedošlo.

2.5 Participace občanů na rozvoji města

Zapojování široké veřejnosti do plánování města a vytváření svého životního prostoru je velice důležité a postupem času se i v českých městech stala tato metoda velice populární a přínosnou. Participativní plánování či mapování umožňuje zjistit, co obyvatelé ve „svém“ městě potřebují, postrádají pro kvalitnější život. Z pozice občana se při participaci, tedy podílení se, na rozvoji města jedná především o účast na veřejných setkání, diskusních fórech nebo vyplňování dotazníků. Pardubice se v letech 2012-2014 vydaly cestou participativního kulturního plánování. Jedním z cílů výzkumu bylo mimo jiné zmapování kulturních hodnot, a to formou zanášení do mapy hodnotných míst či naopak lokalit s nevyužitým potenciálem, přičemž se ukázalo, že s měnící se zástavbou mizí důležitá místa pro kulturní a společenský život a potvrdil se výrazný potenciál břehů pardubických řek Labe a Chrudimky (Zahálková, 2017). Technik používaných při participaci existuje několik. Jsou jimi například dotazníková šetření, situační analýzy, panely zapojených expertů, fokusní skupina a další (Glumbíková a kol., 2021). Nástrojem participativního plánování/mapování se staly i pocitové mapy, které jsou podskupinou mentálních map, a pomáhají občanům vyjádřit své emoce a názory ohledně

veřejného prostoru (Pánek, 2017). Pocitové mapování může probíhat jak v online, tak v offline formě. V online verzi mohou respondenti zakreslovat místa do mapy v telefonu či počítači prostřednictvím různých aplikací, například ArcGIS Survey, anebo dostanou dotazník ve formě papírové a různými barvami, barevnými špendlíky do mapy zaznamenávají jednotlivá místa. Dotazník obvykle obsahuje 5-6 otázek dvojího typu dle toho, co potřebujeme zjistit a kombinace offline a online formy dotazování nám pomůže zajistit většího dosahu mapování a výsledky z něj budou reprezentativnější a relevantnější (Pánek & Růžička, 2021). Velkým přínosem participace je získání informací o hodnotách a problémech území z pohledu jejich uživatele, tedy občana, dále zlepšení sociálního prostředí a v neposlední řadě realizovatelnost plánu, jelikož při plánování projektů pouze „shora“ (bez participace občanů) je jejich dokončení často vysoce nepravděpodobné vlivem politických změn (Maier, 2012).

Obrázek 9
Pocitová mapa města Plzně

Zdroj: Smart City Plzeň (2018)

3 Příklady z praxe českých a zahraničních měst

Podle Melkové (2013) je řeka ve městech oproti minulosti vnímána jako místo, které je svým způsobem atraktivní, malebné a romantické. Problematikou zapojování vodních toků ve městech se zabývá mnoho českých i zahraničních autorů. Che a kol. (2012) uvádí, že tento celosvětový trend rehabilitace městských toků se považuje za účinný způsob podpory regenerace a rozvoje měst. Například v Barceloně se Vall-Casas a kol. (2019) zabývali řekou Caldes v úseku mezi obcemi Palau-solità i Plegamans a Santa Perpètua de Mogoda. Analýza procesu obnovy řeky Caldes byla postavena na rozboru plánování od roku 1975 do roku 2016. Rozbory byly doplněny o zprávy v obecních zpravodajích a rozhovory se starosty i s odborníky z obcí. Silva a kol. (2004) se zabývali stanovením metodiky hodnocení a klasifikace estetických hodnot městských vodních toků. V rámci dokumentu autoři stanovují klasifikaci k hodnocení typů nábřeží, hustoty vegetace v horizontálním i vertikálním měřítku, fyzického kontaktu s řekou apod. Touto metodikou se inspirovali také autoři článku, který se zabývá interakcí mezi řekou a městem z hlediska rekreace. Autoři Vian a kol. (2021) si ke svému výzkumu vytvořili klasifikační tabulku, ve které hodnotí typ nábřeží, viditelnost vodního toku, přístup k vodní hladině apod.

Českým příkladem je řeka Svratka v Brně (obr. 10). K 10.1.2022 byly zahájeny práce, jejichž výsledek bude mít jednak protipovodňovou funkci a jednak bude mít rekreační účel. Rozšířením vodního koryta dojde ke zvýšení kapacity řeky a snížení vysokých břehů. Řeka již nebude „svázána“ mezi kamennými zdmi, získá přirozenější vzhled, rozšíří se její koryto, čímž se navýší kapacita řeky v případě povodní, a především se stane pro občany přístupnějším a atraktivním místem, vzniknou nová rekreační místa například v podobě mol či stezky pro pěší, cyklisty a in-line bruslaře. Zrealizování protipovodňových opatření, která jsou přírodě blízká, je jedním ze strategických projektů Brna vycházejícího mimo jiné ze studie „Přírodě blízká protipovodňová opatření a revitalizace údolní nivy hlavních vodních toků“ (Statutární město Brno, 2019). Brno se tak stává příkladem dobré praxe znovuobjevování řek ve městech, o kterém hovoří Vian a kol. (2021). Revitalizační projekt přinese „aktivní i pasivní využívání zatím opomínané hodnoty města, kterou představuje řeka Svratka“ (Česká komora architektů, 2023). Revitalizací nábřeží prochází i město Ostrava (obr. 11). Zde je cílem propojení univerzitního kampusu a řeky Ostravice. Dojde ke zklidnění ulice a místo vytížené silnice

automobilovým provozem vznikne stezka pro pěší a cyklisty. Komunikace v tomto případě přestane být bariérou mezi univerzitním prostorem a životem u řeky, namísto toho bude vytvořen nový rekreační prostor nejen pro studenty v blízkosti řeky (Magistrát města Ostravy/fajnOVA, 2023). Dosud byly vybudovány chodníky, schodiště s možností posezení podobné tomu, které nalezneme u Chrudimky v parku Na Špici. V případě Ostravy však nesahá až k samotné hladině vodního toku.

Obrázek 10

Budoucí podoba nábřeží řeky Svratky v Brně

Zdroj: Česká komora architektů (2023)

Obrázek 11

Revitalizované nábřeží řeky Ostravice v Ostravě

Zdroj: Magistrát města Ostravy/fajnOVA (2023)

Zahraničním příkladem dobré praxe mohou být již výše zmíněná města v kapitole 1.1, a to plovárna při nábřeží v Kodani či revitalizované nábřeží v Lipsku. Dále bychom mohli zmínit Murinsel v rakouském Grazu (obr. 12). Pod tímto názvem se skrývá nikoliv ostrov, ale uměle vytvořená plovoucí plošina na řece Mur, která je s oběma břehy spojena lávkami. Samotná plošina má svým designem představovat mušli, v jejímž interiéru se nachází kavárna a dětské hřiště. Tím vznikl atraktivní přechod pro pěší a cyklisty z jednoho břehu na druhý a také netradiční místo pro setkávání či kulturní akce. Podle Ottové (2016) je tento unikátní „ostrov“, spravován a financován městem Graz, připraven i na stoletou vodu. Ačkoli by se podobné objekty na vodě staly velice atraktivními i na českých řekách, zákony to neumožňují. Podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) § 67 se v aktivní zóně nesmí povolovat, provádět ani umisťovat stavby s výjimkou vodních děl, kterými je vodní tok upravován (Ministerstvo zemědělství, 2023).

Výjimkou zapojování řek do městského života není ani kolumbijské město Medellin (obr. 13), kde se na základě vítězného návrhu na obnovu nábřeží rozhodli vybudovat podzemní tunel a zapustit dálnici vedoucí v těsné blízkosti řeky Medellin. Díky převedení dopravního provozu frekventované silnice na obou březích pod zem vznikl vedle řeky klidný prostor se zelení, kde se lidé mohou potkávat a trávit svůj volný čas při řece. V Pardubicích podél Chrudimky vede v zájmovém území velmi málo silničních komunikací, jedná se spíše o vytížené mosty, takže by příklad Medellinu podél řeky v Pardubicích nejspíše nenašel uplatnění. Zájem je naopak o vybudování infrastruktury pro pěší a cyklisty podél vodního toku, na čemž stojí i projekt Náhrdelník Chrudimky. Podobný návrh, jaký byl realizován v Medellinu, by však v roce 2011 v místech bývalé Městské řeky a dnešní dopravní tepny, kudy denně projede tisíce vozidel. Jedná se o náměstí Republiky mezi Jahnovou ulicí a Sukovou třídou, přičemž tato část měla být svedena do zahloubeného tunelu, čímž by se spojila třída Míru a historické centrum a vytvořil by se klidný a kompaktní prostor pro pěší, který v těchto místech po zasypání Městské řeky byl. Projekt zahloubení průtahu centrem města zůstal bohužel pouze na papíře. Podle České televize (2012a) byl překážkou k jeho realizaci fakt, že náměstí Republiky zasahuje do památkové rezervace města Pardubice a město s památkáři nenašlo kompromis.

Obrázek 12

Murinsel v rakouském Grazu

Zdroj: Hänsel & Zaverlik (2019)

Obrázek 13

Revitalizace nábřeží v Medellinu (Kolumbie)

Zdroj: Lubell (2016)

4 Metodika

Současný stav zájmového území, potenciál a bariéry rozvoje byly vyhodnoceny na základě výsledků terénního šetření, pocitového mapování a rozhovorů s odborníky z oblasti životního prostředí, urbanismu apod. z Magistrátu města Pardubice a Krajského úřadu Pardubického kraje. Konzultace po e-mailu proběhla také s odborníkem z Povodí Labe. Kontaktovali jsme také Národní památkový ústav a starostu městského obvodu Pardubice V, ovšem bohužel bez odpovědi.

Zkoumané území podél řeky Chrudimky bylo vymezeno od soutoku s řekou Labe po most Červeňák. Jedná se tak o cca 3,1 km říčního toku (obr. 15 na str. 35). Řeka byla dále rozdělena do úseku řeky městského a přírodě blízkého charakteru, přičemž řeka městského charakteru byla vymezena od soutoku po most pro pěší spojující park Vinice a ulici K Vinici. Takové vymezení uvádí také Šimek (2021), který v územní studii sídelní zeleně označuje osu Chrudimky jako polyfunkční, přičemž od soutoku po park Vinice má osa charakter městského parteru a od Vinice po most Červeňák se jedná o charakter rekreační. V úseku řeky městského charakteru se v blízkosti toku nachází zástavba, rekreační místa (parky), dopravní infrastruktura, sportoviště a území je regulované z hlediska povodňové ochrany stoleté vody. Břehy toku jsou buď vyvýšené nebo se na nich vyskytuje protipovodňová zeď. Vyjma Bubeníkových sadů a Matičního jezera, kde je městský rekreační park a mrtvé rameno řeky vymezeno jako záplavové území a protipovodňová zeď je vybudována až na okraji parku a jezera, za nimiž se nachází obytná zástavba. K mostu u Bělobranského náměstí (splavná část Chrudimky) zasahuje také záplavové území stoleté vody řeky Labe. Od mostu na Vinici po most Červeňák je oblast přírodě blízkého charakteru, zástavba se nachází ojediněle a ve větší vzdálenosti od toku než v úseku městského charakteru. V těsné blízkosti se objevují především sportoviště a parky. Vymezení zájmového území na tyto části má také význam z hlediska možného rozvoje rekreačních ploch, přičemž podle Šimka (2021) by na březích v úseku řeky městského charakteru měl být podporován rozvoj míst s funkcí setkávací, reprezentační a prvky by měly být na vysoké estetické úrovni. Po silniční most spojující Bělobranské náměstí a ulici Mezi mosty je Chrudimky splavná a na pravém břehu je zřízené kotviště pro menší lodě. V úseku řeky přírodě blízkého charakteru jsou podporovány rekreační funkce. Pravý břeh vychází v tabulkách četností (tab. 2, 3 atd.) cca o 30 m kratší, jelikož do Chrudimky ústí Halda mezi Čechovým

nábřežím a ulicí Mezi mosty. Za Automatickými mlýny se pak nachází Spojilský odpad, který je sice sveden potrubím pod Chrudimku a ústí do Labe, avšak v případě potřeby je voda pomocí čerpací stanice přečerpána do Chrudimky. Koridor řeky, tedy území, které bylo zkoumané v okolí samotného vodního toku, bylo vymezeno do 100 m od Chrudimky na pravém i levém břehu. Takto vymezený koridor sloužil pro dotazníkové šetření v rámci pocitového mapování.

Pro naplnění prvního stanoveného cíle, kterým bylo zmapování břehů Chrudimky a přístupnosti k vodnímu toku, byla sestavena klasifikace hodnocení břehů, která vychází z článku autorů Vian a kol. (2021). Hodnocen byl přístup k vodě, viditelnost vody, výskyt břehové vegetace, břeh řeky a komunikační vazba, přičemž se jednalo o vazbu na infrastrukturu určenou pro pěší a cyklisty (tab. 1). Tyto znaky byly hodnoceny z pravého i levého břehu řeky z nejbližšího možného místa při řece v rámci stezek pro pěší a cyklisty a chodníků. Při terénním šetření byly úseky při hodnocení přístupu k vodě rozděleny podle přemostění, výjimkou však byl samotný jez a jeho blízké okolí. Zde se jedná o velkou vzdálenost mezi mostem na Vinici a Zeleňákem a výsledek by tak byl zkreslený. Hodnocení vizuálního kontaktu s řekou je ve spojitosti s komunikační vazbou k řece. Výsledky byly zpracovány graficky prostřednictvím softwaru ArcGIS Pro.

Tabulka 1

Hodnotící kritéria břehů Chrudimky při terénním šetření

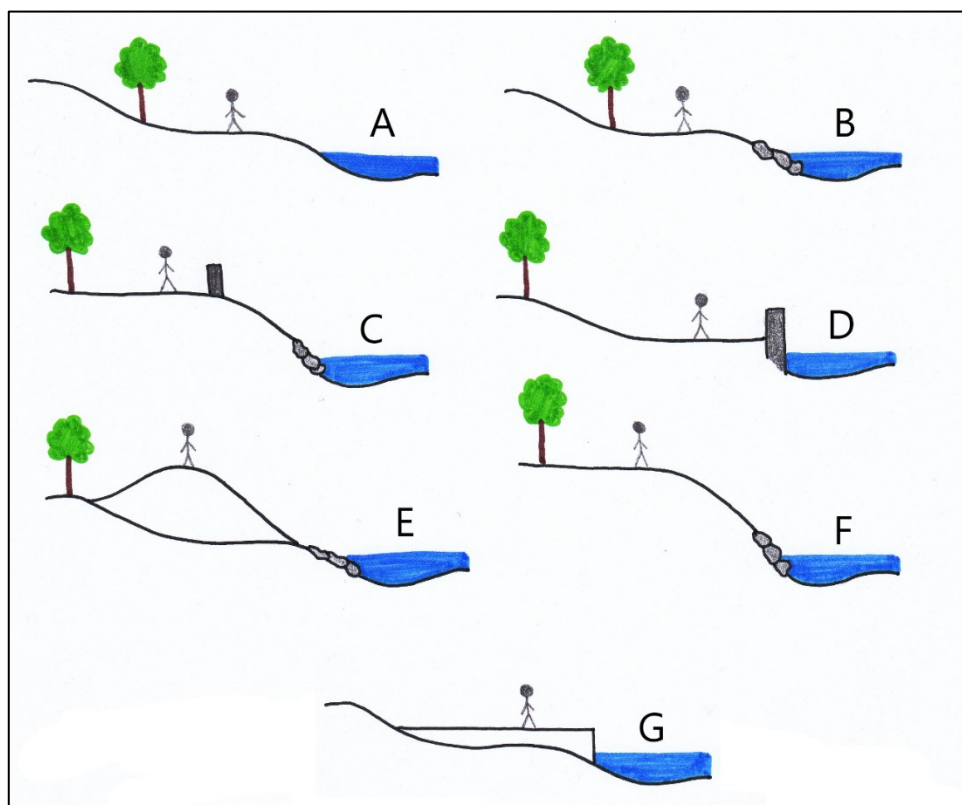
přístup k vodě	vizuální kontakt s řekou	komunikační vazba – pěší a cyklostezky	výskyt břehové vegetace
v celém úseku	v celém úseku	přímo u vody – do 15 m od břehu	oblast plošně zarostlá vegetací
sporadický	v závislosti na ročním období	blízko vody – 16-50 m od břehu	travní, souvislá linie stromů a keřů
žádný	žádný	žádná – 51 m a více od břehu	travní, ojediněle stromy a keře
-	-	-	žádný

Zdroj: Vian a kol. (2021); vlastní zpracování

Čemu byla v rámci hodnocení koridoru Chrudimky věnována pozornost, byl samotný říční okraj. I na území města nalezneme břehy Chrudimky, které jsou přírodě blízké. V rámci regulace vodního toku však byly téměř v celém zkoumaném území břehy zpevněny. Pro hodnocení okraje řeky byla vytvořena typologie, která vychází z článku Vian a kol. (2021). Některé typy, které by odpovídaly zkoumanému zájmovému území, v nalezené typologii chyběly, proto byla vytvořena typologie vlastní vycházející z výše uvedeného článku. Ve zkoumaném území lze nalézt následující typy nábřeží (obr. 14):

- A) přírodě blízký
- B) zpevněný
- C) protipovodňová zeď od břehu vzdálená
- D) protipovodňová zeď na břehu
- E) protipovodňová hráz
- F) vyvýšený břeh
- G) nábřežní zeď

Obrázek 14
Typologie nábřeží Chrudimky v Pardubicích

Zdroj: Vian a kol. (2021); vlastní zpracování

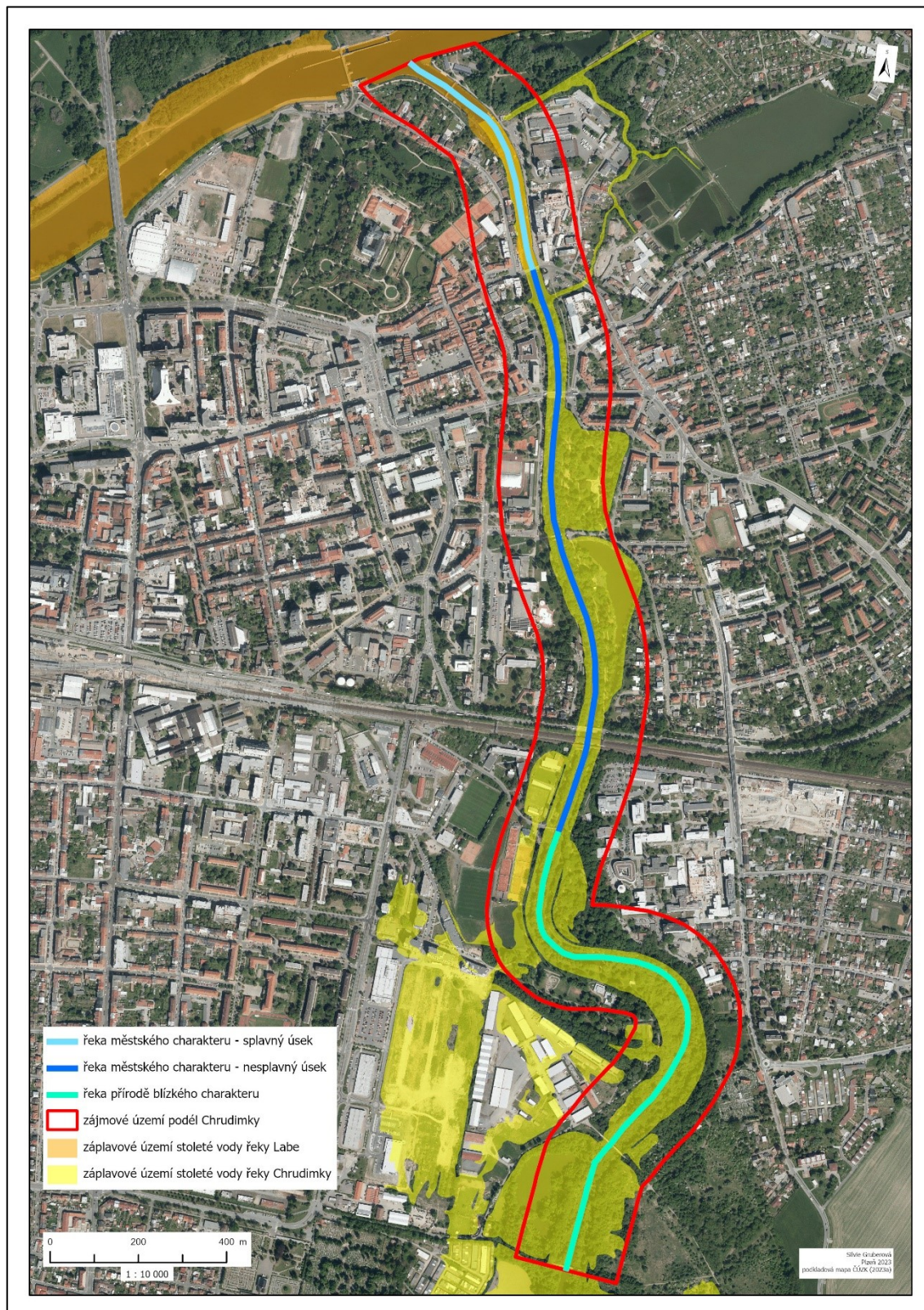
Jelikož je participativní plánování či mapování velice důležitou součástí pro rozvoj obce nebo regionu, byla v rámci výzkumu použita metoda pocitového mapování. Pro získání reprezentativnějších a relevantnějších výsledků, jak uvádí Pánek a Růžička (2021), probíhalo mapování v offline i online verzi. Respondenti při osobním dotazování dostali papírovou mapu s vyznačeným zájmovým územím (koridorem podél Chrudimky do 100 m) a pomocí barev měli zaznamenat jednotlivá místa. Online varianta byla vytvořena za pomoci aplikace ArcGIS Survey 123, ve které byla interaktivní mapa s vyznačeným zájmovým územím, která se dala v případě potřeby tzv. zoomovat (přibližovat a oddalovat). Zde respondenti zaznamenávali oblasti pomocí funkce pro zakreslení ploch. Respondenty byli občané Pardubic, kteří se podél Chrudimky pohybují, muži i ženy od 15 let a výše. Dotazování odpovídali na následující otázky a zaznamenávali do mapy místo:

- Kde rád/a trávím volný čas
- Kde se necítím bezpečně
- Které potřebuje změnu/zlepšení
- Které je podle mě zanedbané

Prostor byl taktéž pro komentář a zdůvodnění výběru daných míst. Respondenti zde měli možnost vyjádřit svůj názor například ohledně požadované změny, co by si v daném území přáli jinak. Dotazníkové šetření probíhalo v únoru a březnu. Odpovědi byly získány celkem od 155 respondentů, z toho 77 mužů a 78 žen. Offline formou se podařilo získat 105 dotazníků, zbylých 50 dotázaných odpovídalo online přes aplikaci ArcGIS Survey 123.

Pro vytvoření návrhu řešení problematičtých míst byla provedena rešerše příkladů dobré praxe z Česka i zahraničí. Problematická místa byla určena na základě provedeného pocitového mapování a terénního šetření v zájmovém území. K interpretaci výsledků byl využit software ArcGIS Pro, do kterého byla nahrána data z dotazníkového průzkumu pomocí aplikace ArcGIS Survey 123. Následně byla využita funkce teplotní mapy, která přehledně zobrazila výsledky pocitového mapování.

Obrázek 15
Vymezení zájmového území

Zdroj: DIBAVOD (2006), DIBAVOD (2022), ČÚŽK (2023a); vlastní zpracování

5 Zapojení koridoru řeky Chrudimky v Pardubicích

Podle Ježka a kol. (2020) se věnuje velká pozornost v současné době mimo jiné i kvalitě veřejných prostranství. Ve městech se může, kromě městských parků, jednat například i o řeky, podél kterých se lidé prochází a jejich okolí je atraktivním místem pro trávení volného času. Zapojení koridoru řeky ve městech je dnes trendem, který se uplatňuje nejen v mnoha zahraničních, ale i českých městech. Fenomén řeky ve městě zmiňuje také projekt Humanizace řeky Ostravice v Ostravě, který se zabýval revitalizací toku a jeho úzkou vazbou k městu (eProgram, 2019). Řeka ve městě tvoří jeho strukturu a stává se „volným prostorem, místem vydechnutí hustě zastavěných míst, místem odstupu města od sebe samého“ (Melková, 2013). Podle Požárové (2018) je nutné uvědomit si provázanost řeky a města, abychom mohli vodní toky ve městě vnímat pozitivně. K řekám ve městech bychom měli přistupovat s respektem z hlediska možných přírodních rizik, kterými jsou záplavy, ale zároveň bychom je měli vnímat jako kus takřka přirozeného prostředí a smysluplně je využít pro rekreaci a volný čas občanů. Pardubice se stejně jako dalších mnoho měst ve světě snaží o znovuzapojení řeky do městského života. Například na pravém břehu Labe by měla v blízkosti letního kina vzniknout sluneční pláž umožňující komfortní vstup do vody v horkých dnech, jelikož je o koupání v Labi zájem. Pohodlných přístupů k vodě je ale velmi málo. Obavy o kvalitu a čistotu vody již nejsou takové jako v minulosti a zájem o koupání dokazuje i řada plavců v letních měsících u loděnice Arosa nebo na mole v parku Na Špici (Zlinský, 2022). Velký, avšak ne zcela využitý potenciál, má také Chrudimka, která byla předmětem zkoumání v rámci této práce. O znovuoobjevení a zapojení Chrudimky do městského veřejného života se hovořilo už i v roce 2012, kdy se začalo pracovat na projektu Náhrdelník Chrudimky. Původním záměrem bylo kromě propojení městských parků také zpřístupnění nábřeží pro využití k různým aktivitám, jako jsou menší kulturní akce spojené s vodou, sport, rekreace či přírodní galerie (Pardubický deník.cz, 2012).

5.1 Výsledky terénního šetření

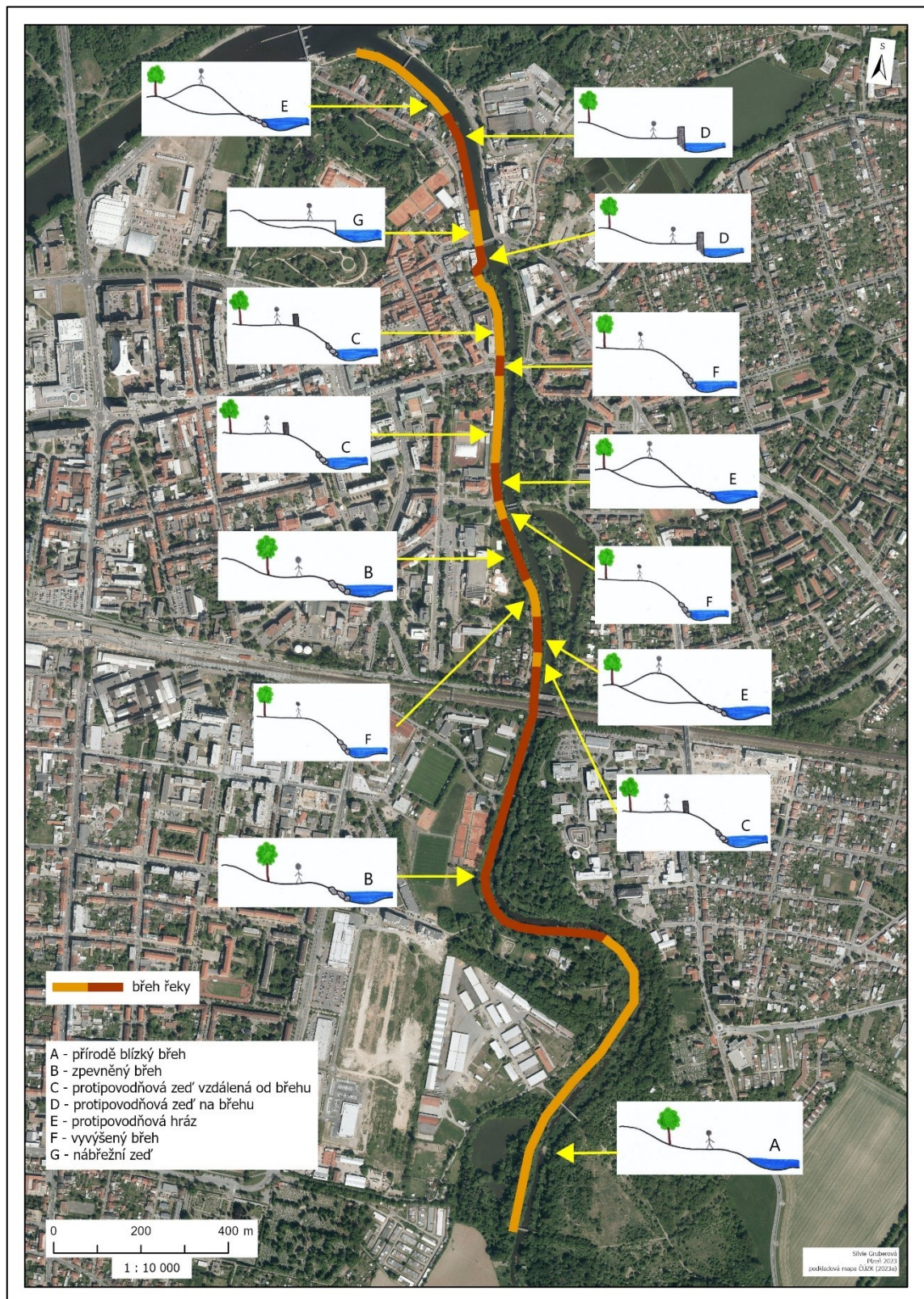
Břeh řeky

V úseku řeky městského charakteru je břeh Chrudimky převážně opatřen protipovodňovou ochranou. Výjimkou je na pravém břehu městský park Bubeníkovy sady. Zde se jedná o záplavové území Q20, tedy že kulminační průtok je dosažen

nebo překročen jedenkrát za 20 let v dlouhodobém průměru. V této oblasti se protipovodňová ochrana nachází až za parkem v blízkosti obytné zástavby. Při stoleté vodě je zaplaveno také skautské centrum na levém břehu naproti parku Vinice. Ve splavné části Chrudimky nalezneme kotviště. Přístup k lodím je však pro majitele přes protipovodňovou zeď obtížný. V rámci rekonstrukce Automatických mlýnů by se nabízelo vytvoření atraktivního nábřeží propojujícího Chrudimku s historickým areálem. V tomto případě by podle návrhu architekta mohlo dojít k přemístění protipovodňové ochrany blíže k budově nebo vytvoření mobilních zábran, což by mohlo být problematické, jelikož se jedná o národní kulturní památku. Této problematice se věnuje Koncepční studie veřejných prostranství městské památkové rezervace (MPR) v Pardubicích, kde je ulice U Mlýnů popisována jako potenciální prostor pro vytvoření veřejného prostranství navazujícího na urbanistickou osu centrem města od hlavního nádraží po třídu Míru (Cikán a kol., 2020). V rámci této studie je také navrženo odklonění kotviště blíže k soutoku a vytvoření lokálních přístupů k vodě skrze protipovodňovou zeď, kterou by bylo v budoucnu vhodné nahradit například mobilní alternativou. Vznikla by pobytová schodiště a došlo by k propojení pravého břehu řeky s areálem národní kulturní památky. V Územní studii park Na Špici je navrženo umístění malé kamenné náplavky pro veřejnost (CityUpgrade, 2023). Cikán a kol. (2020) však náplavku v těchto místech nedoporučují zejména z toho důvodu, že by došlo k vizuálnímu zahlcení prostoru vlivem kotvení lodí, kterému má náplavka především sloužit. Na levém břehu naproti Automatickým mlýnům je přímo na břehu vyčnívající z vody protipovodňová zídka, za kterou se nachází zástavba rodinných domů. Ještě před regulací řeky zde stály tzv. ptačí domky a toto území bylo jakýmsi „Benátkami“ v Pardubicích. Od železničního mostu po Červeňák jsou břehy pravý i levý snížené a víceméně stejné. V první části se jedná o zpevněné břehy, dále za jezem jsou spíše přírodě blízkého charakteru. Dříve bylo nábřeží vlivem regulace řeky kamenné, avšak dnes si „žije svým životem“ a připomíná spíše přírodě blízké břehy, místy však ojediněle nalezneme známky zpevněného břehu kamením z minulosti.

Obrázek 16

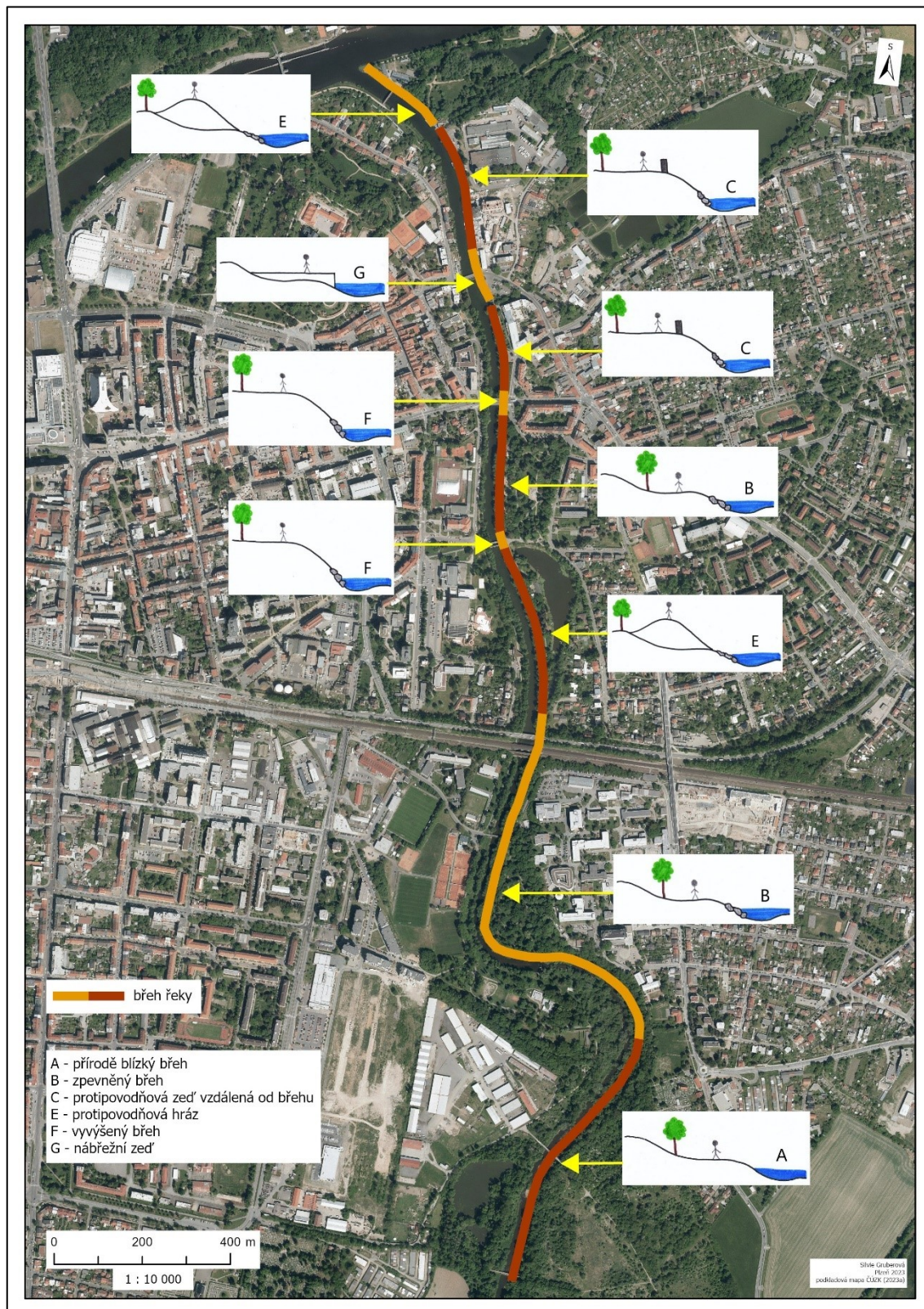
Typy levého nábřeží Chrudimky v zájmovém území

Zdroj: ČÚZK (2023a); vlastní zpracování na základě terénního šetření

Obrázek 17

Typy pravého nábřeží Chrudimky v zájmovém území

Zdroj: ČÚZK (2023a); vlastní zpracování na základě terénního šetření (2023)

Tabulka 2*Četnost jednotlivých typů nábřeží*

	levý břeh		pravý břeh	
	m	%	m	%
přírodě blízký břeh	764	24,10	624	19,81
zpevněný břeh	993	31,32	1250	39,81
protipovodňová zeď od břehu vzdálená	428	13,50	465	14,81
protipovodňová zeď na břehu	302	9,53	0	0
protipovodňová hráz	424	13,38	586	18,66
vyvýšený břeh	176	5,55	95	3,03
nábřežní zeď	83	2,62	120	3,82

Zdroj: vlastní zpracování na základě terénního šetření

Na pravém i levém břehu se nejvíce objevuje zpevněný břeh, a to především v úseku řeky charakteru přírodě blízkého od tzv. čtyřmostí dále k Červeňáku. Na pravém břehu se jedná zhruba o 40 % a na levém břehu o cca 31 % z celé délky toku v zájmovém území. Zpevněný břeh je však také v nesplavné části řeky městského charakteru, a to na pravém břehu Chrudimky v úseku Bubeníkových sadů a na levém břehu proti proudu od mostu u Matičního jezera do vzdálenosti cca 150 m. Dále se nejvíce objevuje přírodě blízký břeh, avšak opět pouze v území řeky přírodě blízkého charakteru. V úseku řeky městského charakteru jsou břehy rozmanité a velmi často se vyskytuje protipovodňová hráz nebo protipovodňová zeď vzdálená od břehu. Přímou na břehu zeď chránící před povodněmi nalezneme pouze na levém břehu, a to ve splavném úseku podél zástavby rodinných domů. Nejmenší zastoupení má nábřežní zeď, kterou nalezneme na obou březích u Automatických mlýnů. Břehy Chrudimky lze tedy v zájmovém území zhodnotit tak, že jsou opatřeny protipovodňovou ochranou, zejména v části městského charakteru, přesto se však nejedná se o vodní tok svázaný betonovým korytem.

Přístup k vodě

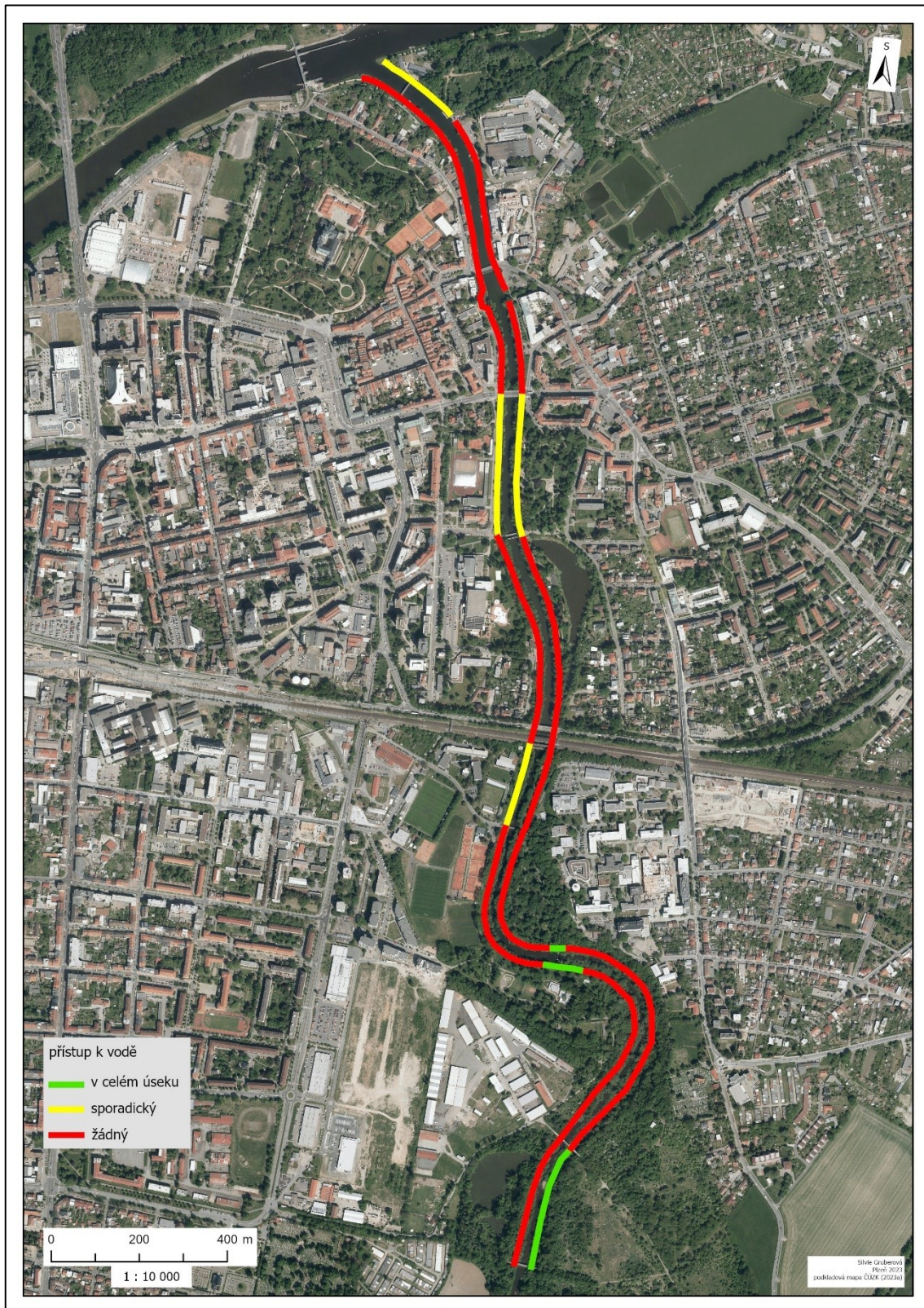
Co se týče přístupu k samotné vodní hladině, z terénního šetření bylo zjištěno, že na pravém i levém břehu není přístup k vodě prakticky žádný. Pouze u jezu v místě bývalé vojenské plovárny a na pravém břehu mezi mosty Červeňák a Zelenák je možnost

se k vodní hladině dostat. Místa vyznačena žlutou barvou znázorňují pouze sporadický přístup k vodě. Například pravý břeh u soutoku je charakterizována jako protipovodňová hráz, avšak v rámci revitalizace parku Na Špici zde bylo vybudováno betonové schodiště, které slouží rekreačním účelům. Vzniklo tak místo, kde mohou lidé posedět přímo u řeky a v letních měsících se případně osvěžit. Podobný návrh zmiňuje Cikán a kol. (2020) v Koncepční studii veřejných prostranství MPR v Pardubicích podél Automatických mlýnů.

Sporadický přístup k vodě je i po obou březích toku v úseku mezi Prokopovým mostem a mostem u Matičního jezera. Na pravém i levém břehu se vyskytuje několik schodišť, většina je bohužel zarostlých mechem a travním porostem. Na levém břehu nalezneme schodiště vedoucí k hladině řeky do míst, kde bývalo plovoucí molo a bylo zde možné nasednout do kánoe či vstoupit na led a projet si zamrzlou Chrudimku na ledních bruslích, což mrazivá zima dovolila například i v březnu roku 2018, kdy se teploty pohybovaly zhruba týden mezi 0 °C až -15 °C a vodní tok zamrzl natolik, že bylo možné bezpečně bruslit, a řeka se tak na chvíli stala touto nevšedností atraktivnějším cílem, než sousedící Matiční jezero, které je v zimě oblíbeným přírodním kluzišťem. Přístup k vodě je i v úseku mezi železničním mostem (čtyřmostím) a mostem do parku Vinice, ale není zcela komfortní. Úprava břehu pro pohodlný přístup by však byla velmi užitečná, jelikož se v těsné blízkosti řeky nachází skautské centrum, které na svých webových stránkách v desateru důvodů výběru Skautského centra Vinice uvádí mimo jiné koupání a jízdu na svých lodích po Chrudimce (Junák – český skaut, 2015). V rámci projektu Náhrdelník Chrudimky (úsek 66) byla kromě cyklostezek v plánu i plovoucí mola na Chrudimce, která by v teplých měsících sloužila jako prostor pro rekreaci u vody. Podle referentky z oddělení architektonické a urbanistické koncepce Magistrátu města Pardubice na zprostředkování těchto atraktivních míst na Chrudimce již nezbyly finanční prostředky a aktuálně (únor 2023) nejsou prioritou města (osobní komunikace, 14.2.2023).

Obrázek 18

Přístup k vodě v zájmovém území

Zdroj: ČÚZK (2023a); vlastní zpracování na základě terénního šetření

Tabulka 3

Četnost přístupu k vodě v zájmovém území

	levý břeh		pravý břeh	
	m	%	m	%
v celém úseku	100	3,15	328	10,45
sporadický	514	16,21	512	16,31
žádný	2556	80,63	2300	73,25

Zdroj: vlastní zpracování na základě terénního šetření

Z tabulky i grafického znázornění (tab. 3 a obr. 18) je patrné, že Chrudimka v Pardubicích je prakticky nepřístupná. Na levém břehu je přes 80 % břehu bez přístupu k vodě, na pravém břehu cca 73 %. Přístup k vodě je pouze v blízkém okolí jezu v úseku bývalé vojenské plovárny a mezi Zeleňákem a Červeňákem, kde jsou břehy přírodě blízké a je zde možnost dostat se až k vodní hladině. Sporadický přístup k vodě je po obou březích takřka stejný, jedná se o cca 16 % z celé délky toku v zájmovém území. Sporadický z toho důvodu, že se v úseku nachází například pouze ojedinělá schodiště, jako je tomu na pravém břehu podél parku Na Špici.

Vizuální kontakt s řekou

Je možné říci, že voda působí na všechny lidské smysly, tedy i zrak. Pohledem vyhodnocujeme prostředí kolem nás jako příjemné, ošklivé, nebezpečné apod. Podle Šamánka (2015) by mělo být vizuální působení velmi rozmanité a nemělo by při procházce po nábřeží působit příliš monotematicky. Dále také uvádí, že v mnoha městech se vodní tok stává místem s otevřeným prostranstvím a například v Bruggách působí až romantickým charakterem díky propojenosti nábřeží s městem. To, jak okolí říčního toku vypadá a jak na člověka působí, může mít vliv na jeho emoční projevy. Města mají snahu s revitalizací vodních toků a jejich břehů zajistit i vizuální kontakt s řekou. Viditelnost vody byla při terénním šetření v zájmovém území hodnocena v souvislosti s komunikační vazbou, tedy z nejbližších možných stezek pro pěší a cyklisty nebo chodníků. Pravý břeh je téměř celý vizuálně dostupný, avšak viditelnost vodního toku se liší podle ročního období. V některých úsecích, kde je vyvýšený břeh nebo protipovodňová hráz a na břehu se vyskytuje souvislá linie stromů a keřů, je v měsících olistění vizuální kontakt s řekou velmi omezený nebo žádný. Důvodem jsou

převíslé větve k hladině vody a vzrostlé keře. Naopak v měsících, kdy jsou břehové porosty bez listí, je řeka dobře viditelná. V úseku od Vinice po Červeňák na pravém břehu není žádný vizuální kontakt v souvislosti s komunikační vazbou. Je však možné jít v celém úseku přímo u vody nebo blízko vody po pěšině a zde je pak viditelnost řeky po celou cestu.

Na levém břehu je situace víceméně podobná. Ve splavném úseku je možné jít při řece až po začínající zástavbu rodinných domů. Odtud není možné pokračovat dále při břehu a je nutné se vrátit ke zdymadlu na Labi a vydat se k silničnímu mostu u Bělobranského náměstí Labskou ulicí. U mostu se na břehu nachází bar Lod' Otava. V jejím okolí je řeka místy viditelná, případně je pro návštěvníky lodi možné posedět na letní zahrádce na nábřeží. Odtud až po železniční most vede podél Chrudimky pěší i cyklostezka a vodní tok je zde vidět v celém úseku, avšak také v závislosti na ročním období jako na břehu pravém. V úseku bývalé vojenské plovárny se stezka nachází ve větší vzdálenosti od toku a vizuální kontakt s řekou zde není žádný. Přímo u vody je však možné jít po pěšině odkud je řeka viditelná. Odtud až po most Červeňák je stezka také ve větší vzdálenosti od řeky, a především se jedná o území plošně zarostlé vegetací, která brání vizuálnímu kontaktu s Chrudimkou. Výjimkou ve viditelnosti vody jsou mosty, odkud je řeka ve všech případech celoročně viditelná, avšak specifikem je most Červeňák, který je pro veřejnost dočasně uzavřen. Žádné zábrany v přechodu z jednoho břehu na druhý se zde však v současné chvíli nenacházejí (únor 2023) a je možné na něj vstoupit (více na str. 64).

Z tabulky a grafického znázornění výsledků terénního šetření (tab. 4 a obr. 19) vyplývá, že po obou březích není žádný vizuální kontakt s řekou ve zhruba 42 % délky toku v zájmovém území. V měsících olistění stromů a keřů je viditelnost toku velmi omezená nebo žádná cca ve 30 % pravého i levého břehu. Pokud se však jedná o zimní měsíce, kdy jsou stromy a keře bez listí, je řeka viditelná zhruba v 60 %, a to z obou břehů. Po celý rok je vizuální kontakt s Chrudimkou ve 29,5 % na levém a ve 26,5 % na pravém břehu, přičemž na levém břehu se jedná o úsek od soutoku po zástavbu rodinných domů, místa v okolí mostu u Bělobranského náměstí a od mostu Vinice po areál bývalé vojenské plovárny. Na pravém břehu hovoříme o celém splavném úseku Chrudimky, kde se nachází převážně pouze travní břehová vegetace s ojedinělými stromy a keři.

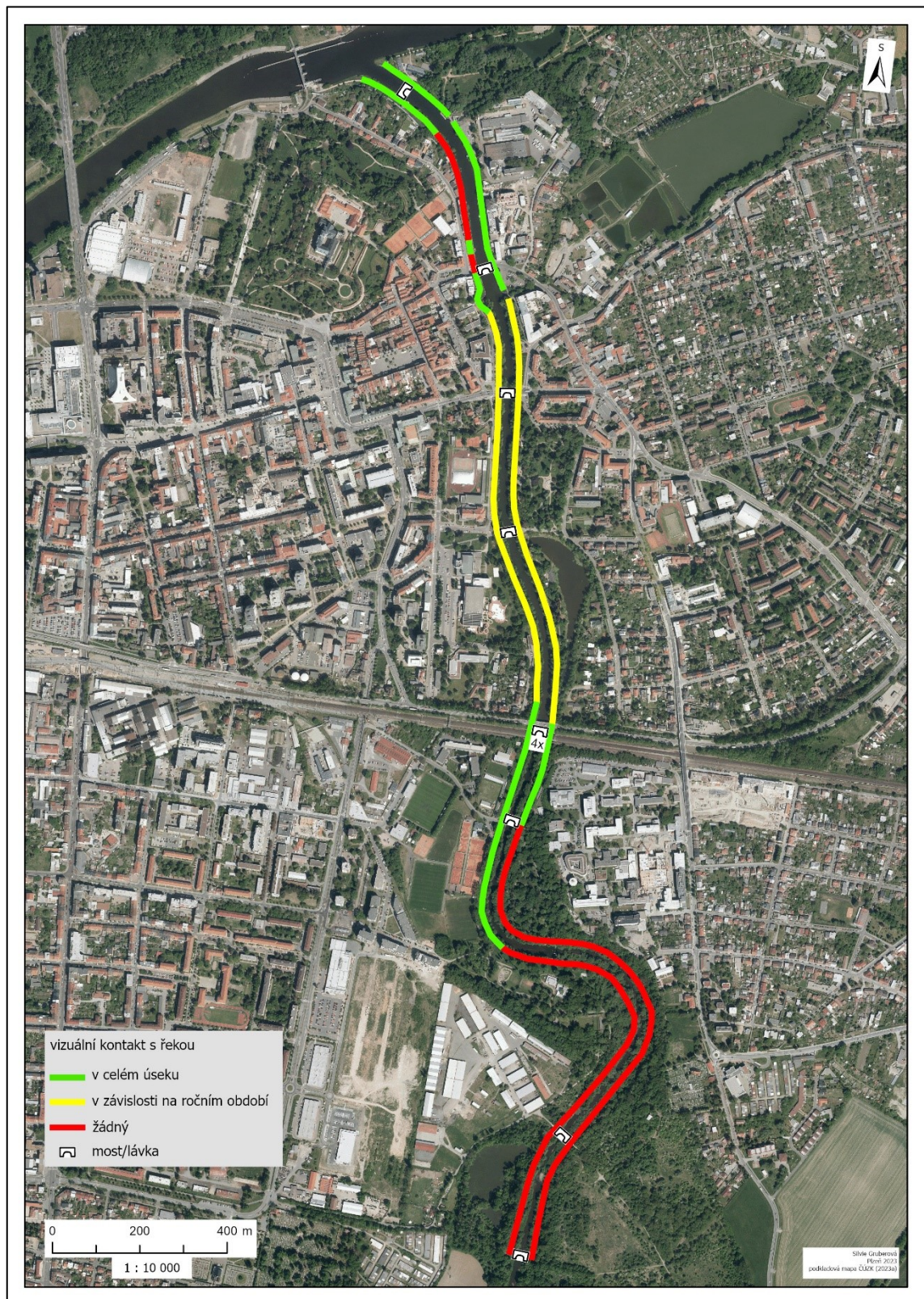
Tabulka 4*Četnost vizuálního kontaktu s Chrudimkou v zájmovém území*

	levý břeh		pravý břeh	
	m	%	m	%
v celém úseku	935	29,50	835	26,59
v závislosti na ročním období	920	29,02	983	31,31
žádný	1315	41,48	1322	42,10

Zdroj: vlastní zpracování na základě terénního šetření

Obrázek 19

Vizuální kontakt s Chrudimkou v zájmovém území

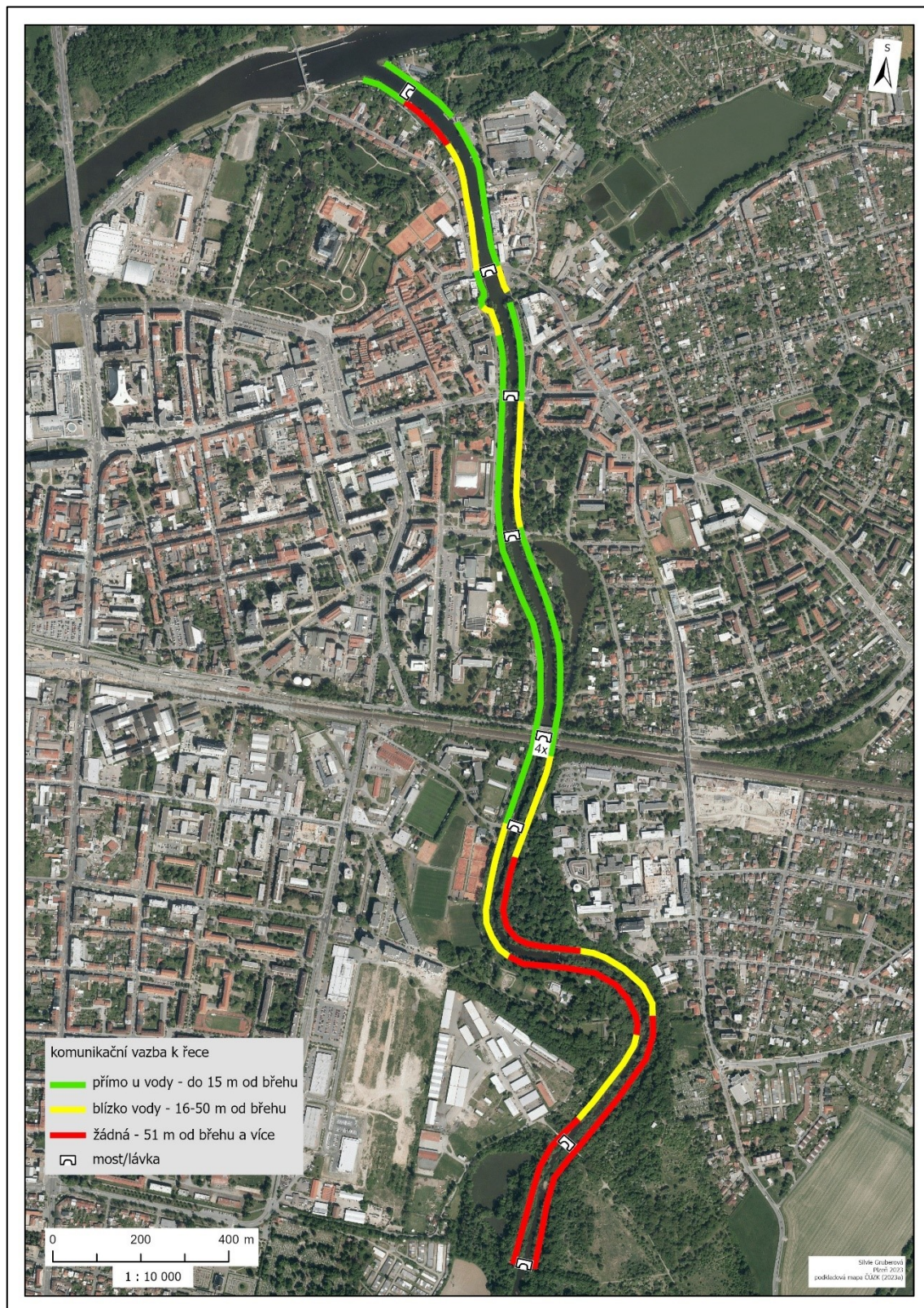
Zdroj: ČÚZK (2023a); vlastní zpracování na základě terénního šetření

Komunikační vazba k řece

Téměř v celém zájmovém území je možné jít pěšky či jet na kole/koloběžce podél Chrudimky po zpevněné cestě (stezka pro pěší/cyklisty, chodník). Úsek, kde není žádná komunikační vazba k řece, je pouze v úseku řeky přírodního charakteru. Zde je tato infrastruktura ve větší vzdálenosti od řeky, přičemž definováno bylo více než 51 m. Hodnocení se týkalo zpevněných oficiálních stezek, avšak místy je možné jít/jet přímo u vody (tj. do vzdálenosti 15 m od břehu) pěšinou. Pouze na levém břehu od jezu po Červeňák tato možnost není a také zpevněné cesty se nachází dále od břehu. Na pravém břehu je situace velmi podobná. Od železničního mostu po Červeňák zpevněné stezky přímo u vody nenalezneme, je však možnost se vydat po cestičce vedoucí přímo u vody, a to až zhruba 300 m za jez proti proudu. Poté se cesta odklání dále od vody (spadá do kategorie blízko vody) a od Zeleňáku po Červeňák je opět možné se dostat na pěšinu přímo u vody. V případě obou břehů se jedná o cesty, které jsou v deštivém počasí blátivé, a ačkoliv jsou v blízkosti řeky, stávají se tak neatraktivními, jelikož je zde riziko uklouznutí či ušpinění. Na pravém břehu je okolí pěšin zarostlé náletovými dřevinami a oblast může působit až nebezpečným dojmem i díky tzv. *geniu loci*, který je dán vojenskou minulostí tohoto území. Horší situace je také na levém břehu u soutoku pardubických řek, kde je od lávky do parku Na Špici po zástavbu při břehu travnatá pěšina. Jít se v tomto úseku dá, ale v deštivém počasí se nejedná o komfortní cestu. Druhým faktorem je, že cesta nikam nevede, končí u zástavby rodinných domů. V této části využívají břeh zejména rybáři, kteří nejsou kolemjdoucími rušeni. V úseku řeky městského charakteru se pěší i cyklostezky nacházejí přímo u vody, s čímž souvisí vybudování infrastruktury v rámci projektu Náhrdelník Chrudimky (více v kapitole 5.3 – stezky pro pěší a cyklisty). Výjimkou jsou opět mosty, přes které je možné se dostat z jednoho břehu na druhý pěšky i na kole. Lze říci, že v úseku řeky městského charakteru je řeka jakousi tepnou pěší a cyklistické dopravy. V blízkosti toku nenalezneme železnice či silnice lemující břehy Chrudimky, vybudována je hlavně infrastruktura pro chodce a cyklisty (případně bruslaře na inline bruslích a koloběžkáře). Z hlediska komunikační vazby je řeka přístupná, není odtržena od městského života ani oddělena silnicí s vysokou frekvencí, jako tomu bylo například před revitalizací v kolumbijském Medellinu.

Obrázek 20

Komunikační vazba k řece v zájmovém území

Zdroj: ČÚZK (2023a); vlastní zpracování na základě terénního šetření

Tabulka 5

Četnost komunikační vazby k řece v zájmovém území

	levý břeh		pravý břeh	
	m	%	m	%
přímo u vody	1320	41,64	1295	41,24
blízko vody	920	29,02	815	25,96
žádná	930	29,34	1030	32,80

Zdroj: vlastní zpracování na základě terénního šetření

V rámci komunikační vazby k řece je situace na obou březích velmi podobná (tab. 5 a obr. 20). Ve zhruba 41 % délky zájmového území na pravém i levém břehu vedou cyklostezky a pěší stezky přímo u vody, tj. do 15 m od břehu. S tím poté souvisí i vizuální kontakt s Chrudimkou. Blízko vody vedou stezky v necelých 30 % zájmového území na levém a v cca 25 % na pravém břehu. Zhruba u 30 % délky toku v zájmovém území jsou stezky ve vzdálenosti více jak 51 m od břehu, přičemž se jedná především o oblast řeky přírodě blízkého charakteru. Jednalo se však o hodnocení pevných cest v podobě stezek pro pěší a cyklisty či chodníky. Na pravém břehu úseku řeky přírodě blízkého charakteru, kde jsou úseky vyjádřeny červenou barvou, je možnost jít po pěšině přímo u vody. Jedná se ale o travnaté či prашné cesty, které nejsou za deštivého počasí komfortní cestou.

Břehová vegetace

Téměř v celém zájmovém území nalezneme břehové porosty ať už ve formě travní vegetace s ojedinělými stromy a keři či souvislou linií stromů a keřů. V oblasti od jezu po Červeňák je nábřeží plošně zarostlé vegetací a v některých úsecích je i velmi obtížné se k samotnému toku Chrudimky dostat i z důvodu hustého porostu náletových dřevin. Co se dále týče výskytu břehové vegetace, výjimkou jsou umělé břehy v podobě nábřežní zdi, kde je zeleň vzdálená od břehu řeky. S břehovou vegetací také souvisí vizuální kontakt s řekou, přičemž v úseku od katastrálního úřadu sídlícího na pravém břehu Chrudimky po železniční most se vyskytuje po obou březích souvislá linie listnatých stromů a keřů, které jsou již poměrně vzrostlé a v měsících olistění je řeka viditelná velmi obtížně. Nejvíce se vyskytuje javor klen, jírovec maďal, olše a místy lze objevit také trnovník akát.

Tabulka 6*Četnost břehové vegetace podél Chrudimky v zájmovém území*

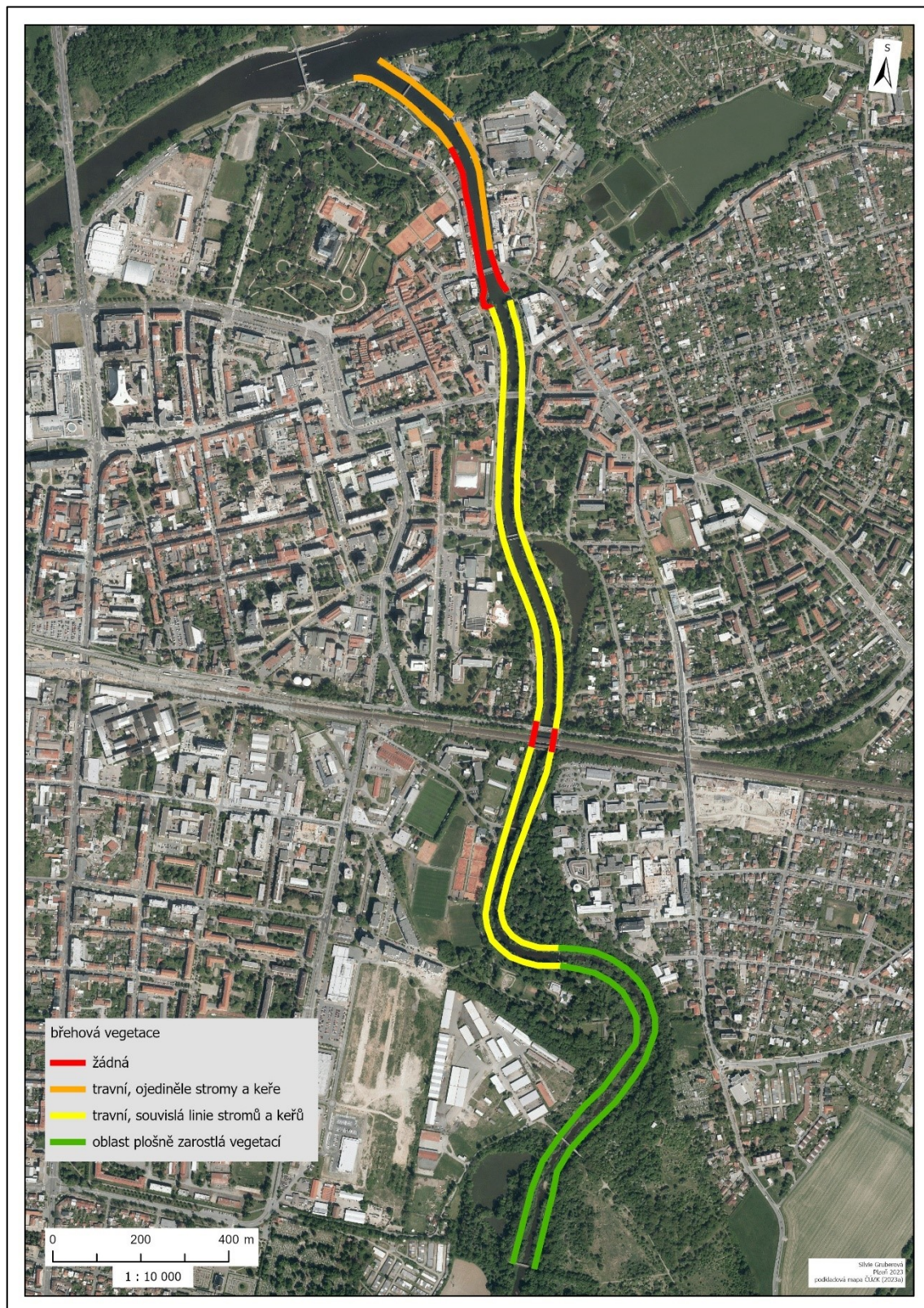
	levý břeh		pravý břeh	
	m	%	m	%
žádná	450	14,20	165	5,25
travní, ojediněle stromy a keře	250	7,89	490	15,61
travní, souvislá linie stromů a keřů	1585	50,00	1555	49,52
oblast plošně zarostlá vegetací	885	27,92	930	29,62

Zdroj: vlastní zpracování na základě terénního šetření

Největší zastoupení mají travní břehové porosty s výskytem souvislé linie stromů a keřů, přičemž se jedná zhruba o 50 % z celé délky toku v zájmovém území na obou březích. Tento typ břehových porostů se nachází v celé délce toku od ústí Haldy po jez s výjimkou břehů pod čtyřmostím, kde jsou břehy zpevněny betonovými a kamennými dlaždicemi. Úsek břehů Chrudimky od jezu po Červeňák je plošně zarostlý náletovými dřevinami a ve většině případů ani není možné se k řece dostat.

Obrázek 21

Břehová vegetace podél Chrudimky v zájmovém území

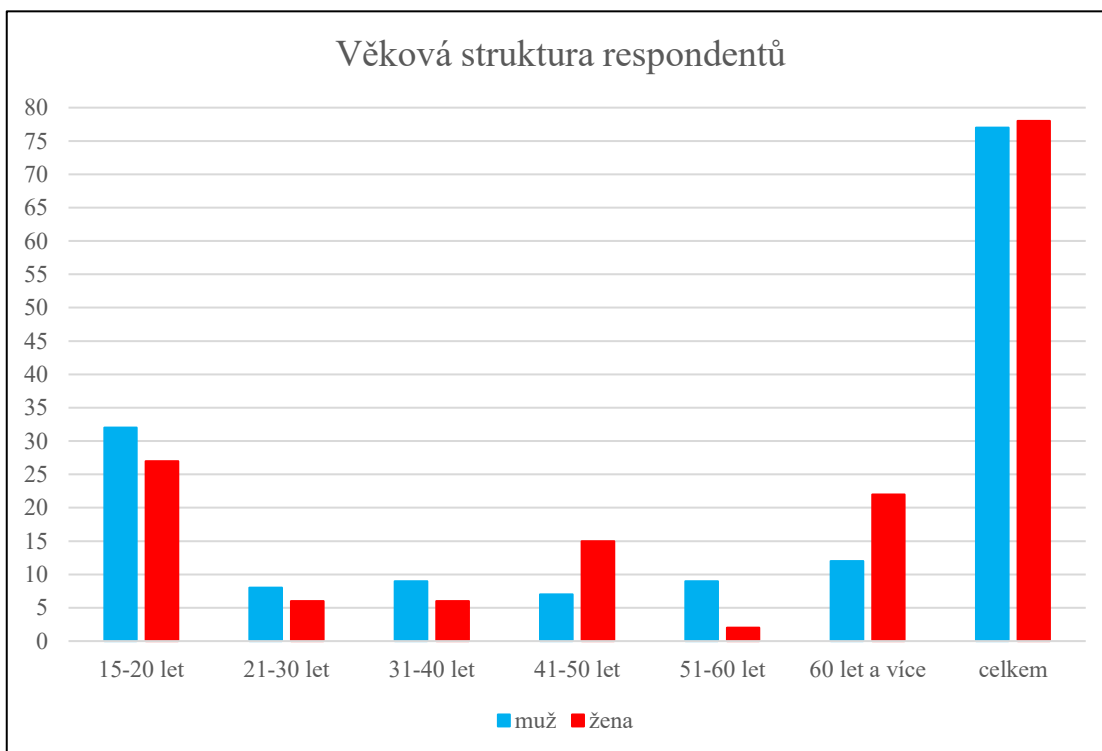
Zdroj: ČÚZK (2023a); vlastní zpracování na základě terénního šetření

5.2 Vnímání okolí Chrudimky obyvateli města

Pocitového mapování se zúčastnilo 155 respondentů ve věku 15 let a více. Z výsledků vyplývá, že lidé tráví rádi svůj volný čas podél Chrudimky nejvíce v městských parcích, přičemž park Na Špici označilo 53 % dotázaných. Častým důvodem tohoto výběru bylo upravené místo, přístup k vodě, příjemný klidný park na procházky s dětmi či výhled na řeku Labe i Chrudimku, což dokazuje důležitost vizuálního kontaktu s řekou. Park Na Špici je oblíben u všech věkových kategorií. Útočiště nalézají lidé ve svém volném čase také v Bubeníkových sadech, na Vinici, v areálu bývalé vojenské plovárny i na Červeňáku. Ojedinelé se v odpovědích vyskytlo také sportoviště mezi bývalou vojenskou plovárnou a skautským centrem, aquapark, skautské centrum, Sokol s venkovním sportovištěm nebo téměř celý zkoumaný úsek. Odpovědi byly získány od obou pohlaví vyrovnaně, mužů odpovědělo 77 a žen 78. Celkem bylo zaznamenáno 452 odpovědí, jelikož dotázaní měli na výběr zakreslit více možností a nebyli limitováni jednou možností. Nejvíce záznamů bylo u otázky „kde rád/a trávím volný čas“ a naopak nejméně záznamů se objevilo pod otázkou „kde se necítím bezpečně“. Je to dáno tím, že ne všichni respondenti odpověděli na všechny čtyři položené otázky, jelikož nemají v zájmovém území nikde pocit nebezpečí atd. Místa, kde respondenti rádi tráví volný čas, označovali zároveň i jako potřebná ke změně nebo zlepšení. Byl jím především úsek od Vinice po Červeňák, a to po obou březích. Mezi dotázanými jsou však i tací, kteří se v těchto místech necítí bezpečně a někteří jedinci uvedli, že oblast působí tajemně z důvodu neudržované rozrostlé zeleně a má stále vojenského ducha. Nejopakovanějším místem, kde se lidé necítí bezpečně, byly stezky pro pěší a cyklisty na obou březích vedoucí pod čtyřmostím (železničním mostem a dalšími). Zde se jedná o nepřehledný úzký úsek. Jedinci výběr zdůvodnili i tím, že zde přespávají bezdomovci a je zde nepořádek. Místa zanedbaná se ve většině případů shodovala s místy, kde je potřeba nějaká změna. Objevila se i odpověď, že zanedbané jsou břehy řeky téměř v celém zájmovém území, tedy od soutoku po Červeňák.

Obrázek 22

Struktura respondentů pocitového mapování

Zdroj: vlastní zpracování na základě pocitového mapování

Obrázek 23

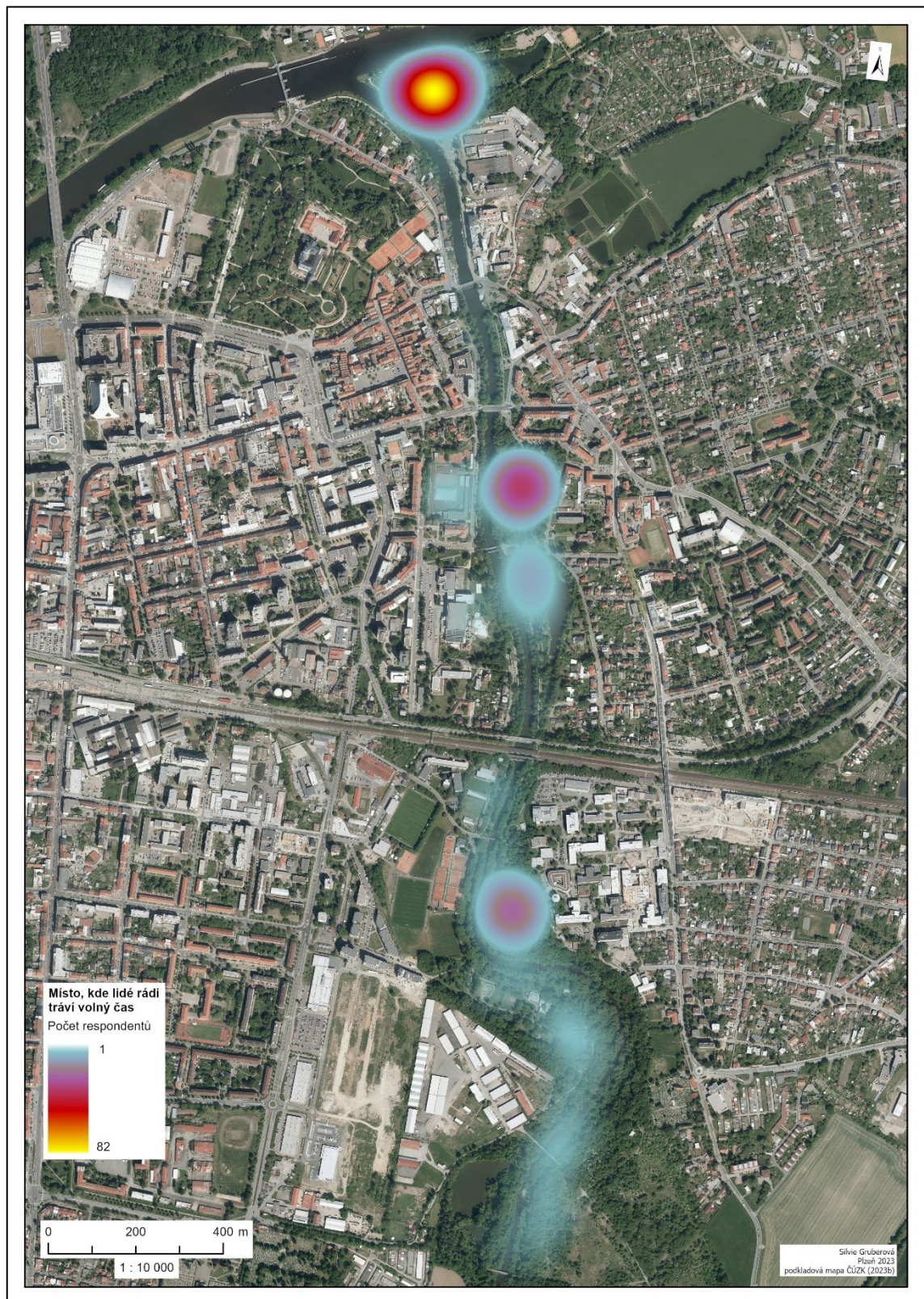
Počet záznamů u jednotlivých otázek pocitového mapování

Zdroj: vlastní zpracování na základě pocitového mapování

Obrázek 24

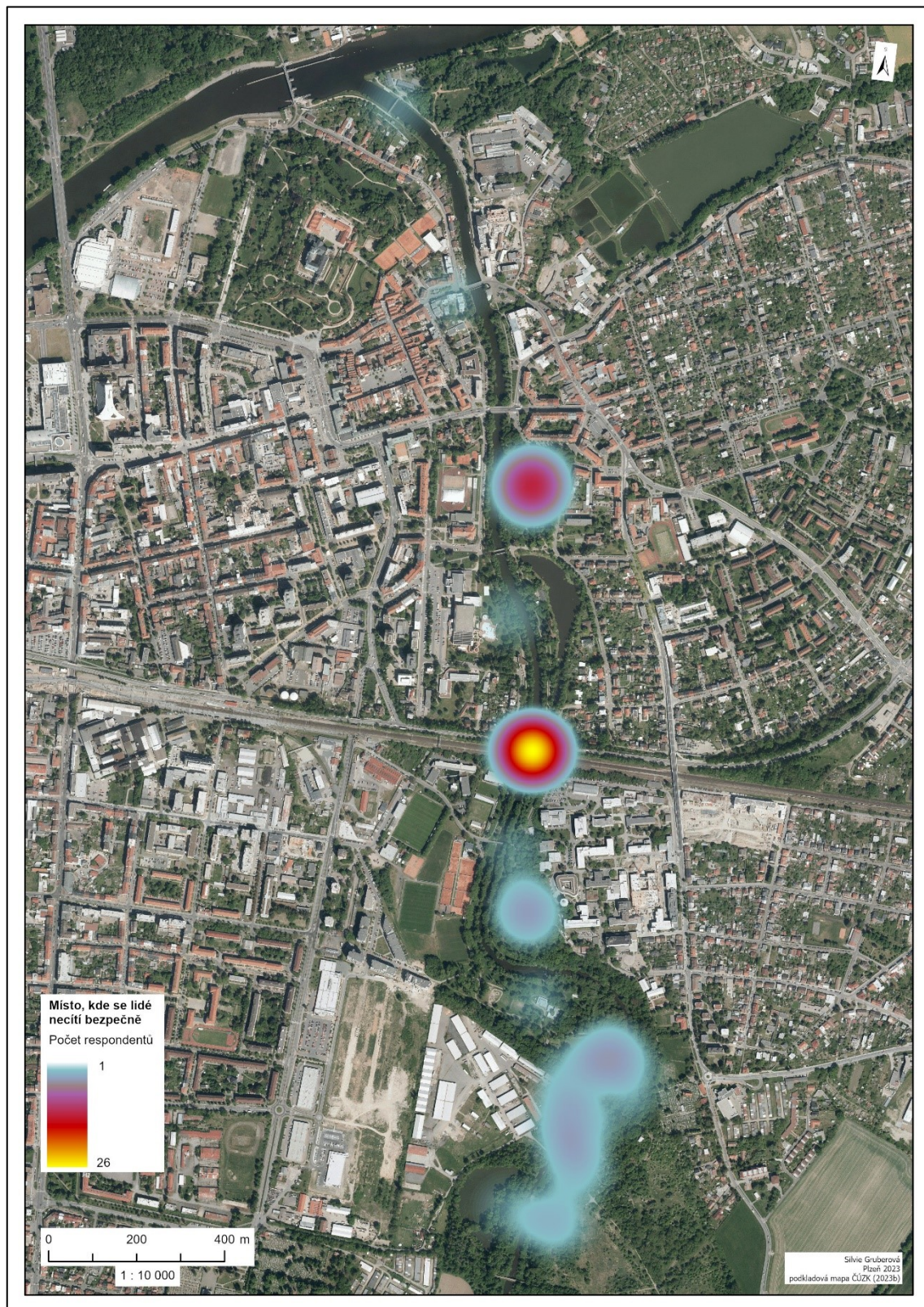
Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky

Zdroj: ČÚZK (2023b); vlastní zpracování na základě pocitového mapování

Obrázek 25

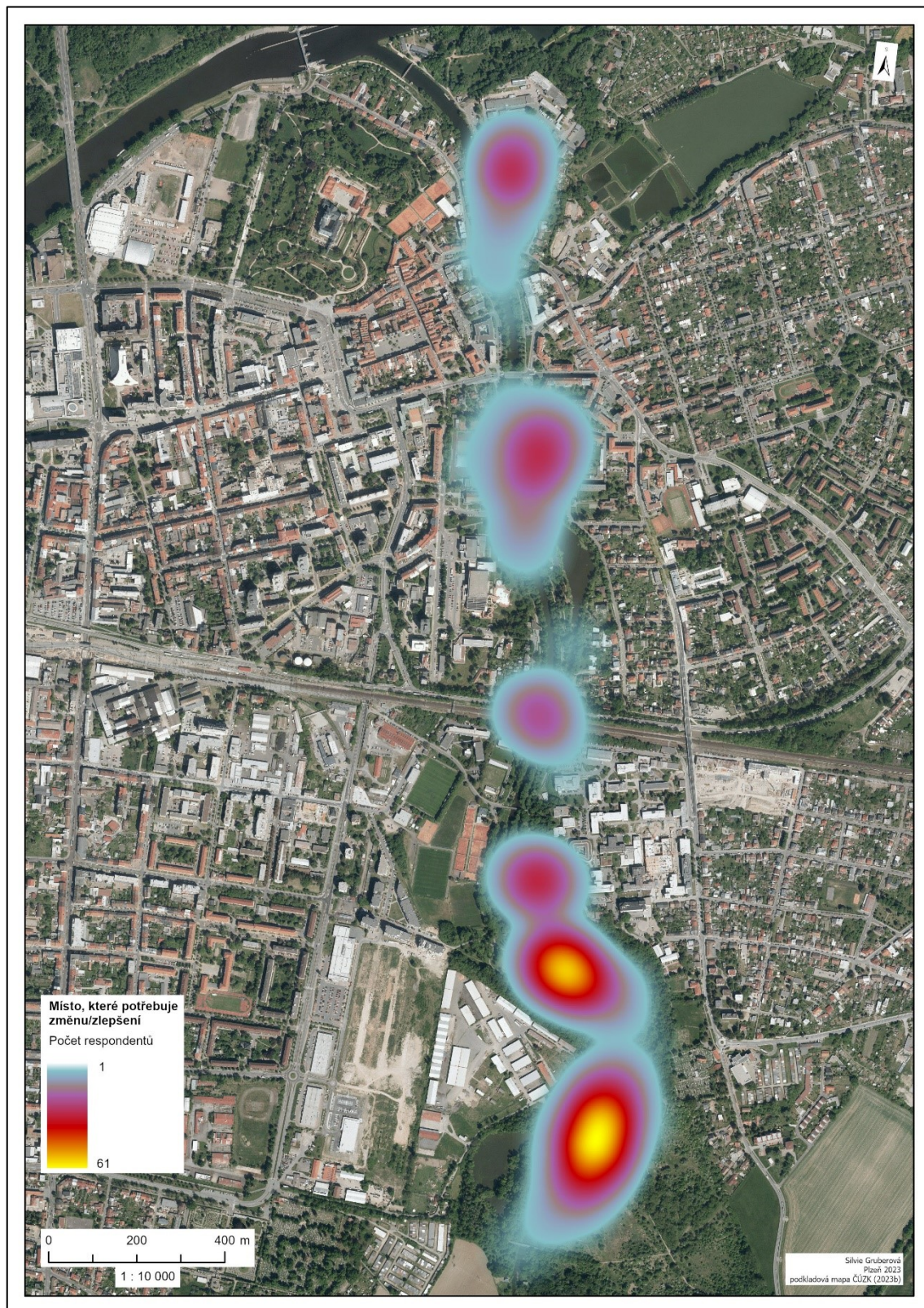
Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky

Zdroj: ČÚZK (2023b); vlastní zpracování na základě pocitového mapování

Obrázek 26

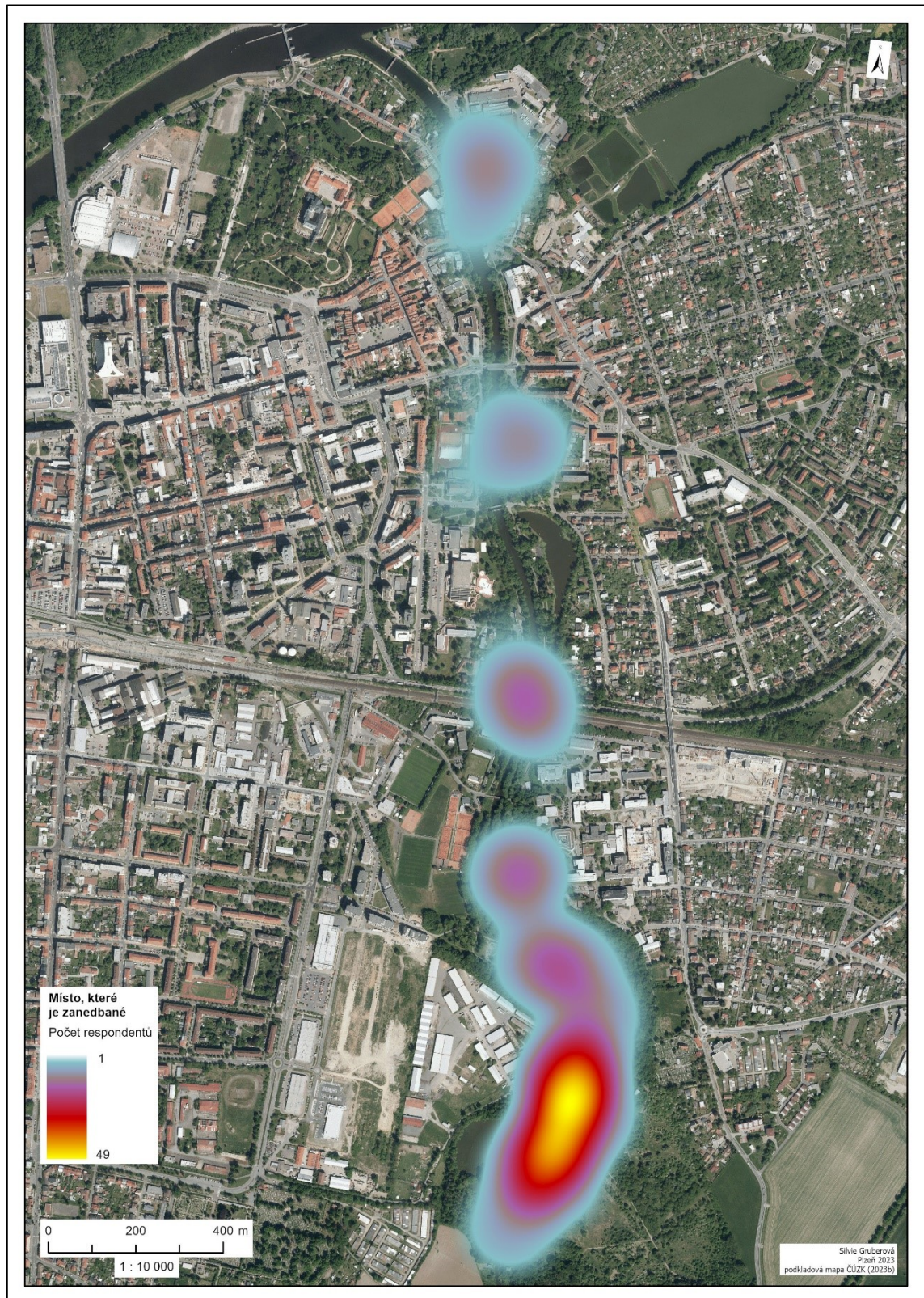
Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky

Zdroj: ČÚZK (2023b); vlastní zpracování na základě pocitového mapování

Obrázek 27

Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky

Zdroj: ČÚZK (2023b); vlastní zpracování na základě pocitového mapování

5.3 Současný stav, příležitosti a bariéry rozvoje území podél Chrudimky

„Řeky v Pardubicích mají obrovský, zcela nevyužitý potenciál“ (Sommerschuh a kol., 2023), což dokazují i výsledky terénního šetření. Nejproblematictější je situace v oblasti od jezu po Červeňák, která je plošně zarostlá náletovými dřevinami a laicky by se dalo hovořit o tzv. džungli ve městě, jak území někteří respondenti nazvali. S viditelností toku souvisí také komunikační vazba, a v tomto úseku jsou zpevněné stezky pro chodce a cyklisty odkloněny ve větší vzdálenosti od řeky. Podle průzkumu dopravního chování jsou stezky ve městě využívány zejména pro dopravní účely a k rekreaci slouží spíše Labská stezka (Pardubice, 2023c). Pravý břeh Labe je v teplém počasí cílem mnoha cyklistů či bruslařů na inline bruslích, jelikož se jedná o příjemnou trasu z města pod Kunětickou horu se zastávkami k občerstvení. Oproti této trase jsou však stezky podél Chrudimky příjemnější tím, že vedou parky a přírodou, a v horkých dnech je zde snesitelnější klima nežli podél Labe, kde bychom přirozený stín hledali stěží. Na pravém břehu Chrudimky se nachází větší množství rekreačních prostorů v podobě parků, a to Bubeníkových sadů, parku Na Špici, Vinice a na ni navazující přírodní oblasti zvanou Červeňák podle stejnojmenného mostu, který je hranicí zájmového území této práce.

V rámci pocitového mapování mezi občany Pardubic, kteří se pohybují podél břehů Chrudimky, bylo zjištěno, že místa, kde lidé nejraději tráví volný čas, jsou parky podél Chrudimky, tedy především park Na Špici, který se po revitalizaci v roce 2014 stal velmi oblíbeným místem a cílem procházek obyvatel Pardubic. To dokládají i výsledky pocitového mapování, přičemž 53 % respondentů uvedlo, že v tomto parku rádi tráví volný čas. K dispozici je zde multifunkční pavilon se sociálním zařízením, pozorovatelnou ptactva, půjčovnou sportovních potřeb, krytého veřejného grilu, dětské či workoutové hřiště, tenisové kurty, fotbalové a basketbalové hřiště i travnatý prostor pro piknik a louka pro venčení psů. V roce 2016, kdy se konaly letní olympijské hry v brazilském Riu, se park Na Špici stal dějištěm sportovní akce Olympijský park. V srpnu zde lidé mohli navštívit desítky stanovišť a vyzkoušet si různé sportovní disciplíny letních olympijských her. Díky pozitivnímu ohlasu a příjemnému prostředí parku se tato doprovodná akce olympiády stala tradicí a v létě se v parku Na Špici koná po dobu zhruba dvou týdnů Sportovní park Pardubice. Letos se uskuteční 5.8.-13.8.2023 a návštěvníci si zde budou moci vyzkoušet různé sporty od pozemních až po ty vodní,

kterými je například kanoistika nebo vodní turistika na paddleboardu. Zájemci mají díky tomu možnost vyzkoušet si netradiční sporty a vidět město z jiné perspektivy, z vodní hladiny řek Chrudimky a Labe. V letních měsících také bývají na Chrudimce dočasně umístěné nafukovací vodní prolézačky v úrovni lávky a dá se k nim dostat po betonovém schodišti. K zapůjčení jsou zde také šlapadla, paddleboardy či kánoe. Součástí parku je nová loděnice sloužící například studentům sportovního gymnázia či nadšencům dračích lodí. Co se však bohužel nepodařilo uskutečnit, je odbahnění jezírka Čičák, u kterého byla původně vize přeměnit tuto vodní plochu pro koupání (Zlinský, 2014). Překážkou zde byly finance, proto musí pro ochlazení v horkých dnech postačit Chrudimka či Labe, přičemž obě řeky si své plavce našly. Díky přístupným břehům a plovoucímu molu si nadšenci mohou snadno zaplavat. Dalším místem, kde lidé nejvíce rádi tráví volný čas podél řeky, jsou na pravém břehu Bubeníkovy sady, které označilo 27 % respondentů, přičemž se nejvíce jednalo o kategorii 15-20 let a 60 let a více. Sady vznikly na konci 19. století v místech mokřin nazývaných Žabárna díky angažovanosti tehdejšího starosty Václava Bubeníka a až do roku 1919 zasahovaly k ulici Mezi Mosty u Automatických mlýnů. V tomto roce zde došlo k výstavbě obecních domů na Čechově nábřeží, zanikla převážná severní část a se stavbou budovy Katastrálního úřadu Pardubice v roce 1995 zmizel i zookoutek (Thein & Haupt, 2003). Po silné vichřici v roce 1929, kdy padly téměř všechny stromy v parku, se tehdejší městská rada rozhodla, že se stromy znovu vysazovat nebudou, proti čemuž se začala veřejnost bouřit a díky tomu byl tento rekreační prostor zachráněn (Klement, 2011). V letech 2001-2002 prošel park rozsáhlou revitalizací, značným prosvětlením, v místech bývalého hudebního pavilonu se dodnes nachází fontána a park byl také obehnán protipovodňovou zídka, která má chránit navazující zástavbu před stoletou vodou (Thein & Haupt, 2003). V návaznosti na hudební tradici se v parku dodnes konají v letních měsících promenádní koncerty dechové hudby. Plocha parku je však odříznutá od samotného toku Chrudimky. Při břehu se v celé délce Bubeníkových sadů vyskytují stromy a nalezneme zde pouze zarostlé schodiště k vodní hladině. Cesta přímo při břehu není zpevněná a v deštivém počasí se stává bahnitou překážkou. Existence tohoto rekreačního zeleného prostoru má však potenciál pro propojení s řekou a vytvoření atraktivních míst k odpočinku či aktivitám pro veřejnost.

Dalším místem, kde lidé tráví volný čas, je park Vinice pod nemocnicí spolu s bývalou vojenskou plovárnou na levém břehu. Park na pravém břehu nese název podle vinné révy,

kteřá se zde pěstovala od 16. století zásluhou Vojtěcha z Pernštejna až pravděpodobně do konce třicetileté války (Hrstka & Paleček, 2014). Svou rozlohou zasahovala až do areálu dnešní krajské nemocnice. V parku lze nalézt pozůstalý pilíř bývalého mostu, kde našli útočiště lezci, kteří si zde vytvořili několik lezeckých tras. Zpevněné cesty vedou v těchto místech ve větší vzdálenosti od řeky, ale je možnost se vydat při břehu po pěšině. Břeh je zde nízký a nabízí se zde vytvoření rekreačního prostoru přímo u vody. Naproti Vinici přes řeku se nachází areál bývalé vojenské plovárny, který ve dvacátých letech 20. století zřídil vojenský železniční pluk. Plovárna zanikla v roce 1939, nikdy nebyla obnovena a od roku 1960 je zde loděnice Klubu vodních turistů (Klub přátel Pardubicka, 2014). Ačkoli park Vinice i bývalou vojenskou plovárnu označili respondenti místy, kde rádi tráví volný čas, z výsledků pocitové mapy (obr. 26 a 27) je patrné, že lidé vnímají tato místa jako zanedbaná či místa potřebující změnu. Vinici na pravém břehu lidé dokonce označili místem, kde se necítí bezpečně. V těchto místech najdeme na Chrudimce dnes již rozpadlý jez, díky kterému bylo možné se v Chrudimce v minulosti koupat. Za starou vojenskou plovárnou vznikla a stále se rozrůstá bytová zástavba U Vinice a U Červeňáku. Projekt Rezidence U Červeňáku aktuálně čeká na územní rozhodnutí a po získání stavebního povolení zde vyrostou dva bytové domy. Nárůstem obyvatel v této oblasti vznikne poptávka po rekreačních prostorech v docházkové vzdálenosti. Areál bývalé vojenské plovárny se přímo nabízí pro jejich vytvoření a je také často skloňován v předvolebních programech politických stran. Například i Piráti (2023) mají ve dvaadvaceti projektech pro Pardubice zahrnuto i toto území. Již v roce 2012 se hovořilo o tom, že toto území čekají velké změny. Karolína Koupalová (v roce 2012 v odboru hlavního architekta Magistrátu města Pardubice) v reportáži České televize zmiňuje, že je však oblast součástí NBK Chrudimky. Je proto nutné v rámci revitalizace respektovat limity území a zároveň je podpořit, aby byl areál přínosný pro lidi (Česká televize, 2012b). Menší změny pro oživení této oblasti jsou již patrné. Došlo zde k vybudování cyklostezky v rámci projektu Stará vojenská plovárna (Vinice 25), který souvisí s projektem Náhrdelník Chrudimky a byl spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (Pardubice, 2023d). Občanům je zde nově veřejně přístupné ohniště a pro nadšence pumptracku dráha s přírodním povrchem. Tyto aktivity si zde našly své příznivce, proto by bylo na místě území dále rozvíjet nejen s ohledem na nárůst obyvatel v okolí. Budova nacházející se v těchto místech je v chatrném stavu, brzy by se však mohla dočkat rekonstrukce a najít nové využití.

Podle starosty městského obvodu V by bylo vhodné využít objekt jako relaxačně-sportovní centrum. Jako možnost se také nabízí obnova plovárny, přičemž zástupci koalice Žijeme Pardubice tvrdí, že v roce 2025 to bude 100 let od jejího založení, a to by byla příležitost, aby se místu navrátil původní účel (Ekolist.cz, 2022). O obnově plovárny na Chrudimce hovoří také Piráti (2023), jejichž vizí je rekonstrukce domu plovárny pro občerstvení, upravení přístupu k vodě a samotného dna řeky a v neposlední řadě vytvoření mobiliáře například pro sportovní aktivity. Starostu městského obvodu Pardubice V, kam patří tato oblast, jsme se pokoušeli kontaktovat kvůli konzultaci možného oživení staré plovárny, projektům, které jsou v plánu a případným bariérám rozvoje tohoto území, o kterém se hovoří nejméně od roku 2012. Pokus o kontaktování byl bohužel neúspěšný. Na podzim roku 2022 však starosta Jiří Rejda pro Českou tiskovou kancelář (ČTK) uvedl, že svým kolegům na radě představí projekt relaxačně-sportovního centra, ale konkrétní podoba areálu by dle něj neměla být v rukou města ani obvodu a chopit by se toho měl soukromý investor (Ekolist.cz, 2022). Obnova plovárny na Chrudimce však v současné době není vhodným řešením. Cílek a kol. (2017) uvádí, že existence jezů s sebou přináší řadu problémů. Podle odborníka z oddělení ochrany přírody Krajského úřadu Pardubického kraje (osobní komunikace, 13.2.2023) i referentky odboru hlavního architekta Magistrátu města Pardubice (e-mailová komunikace, 13.4.2023) není vhodné, aby došlo ke zvednutí hladiny, jako to bývalo v minulosti, jelikož by se jednalo o další regulaci toku. Aktuálně (duben 2023) se připravuje územní studie, která ověří možné využití této lokality, a Magistrát města Pardubice čeká na zhotovení doporučení z analýz společnosti Envicons, s. r. o. v rámci revitalizace břehů Chrudimky.

Červeňák, jak se začalo říkat bývalé vojenské oblasti podle stejnojmenného mostu přes Chrudimku, je slovy bývalého primátora města Pardubice „kus volné přírody, kam si lidé zvykli chodit na procházky, běhat a podobně“ (Součková, 2019). Území bývalého vojenského cvičiště získalo město od armády teprve v roce 2019 a zavázalo se k tomu, že následujících 20 let zde bude pouze zeleň a pozemky nebude možné prodat či pronajmout (Bačkorová, 2019). Oplocené území se rázem stalo přístupné pro veřejnost, ale mosty přes Chrudimku byly z důvodu špatných podmínek uzavřeny. V roce 2020 byl opraven Zeleňák, Červeňák na rekonstrukci stále čeká. V rámci změn prováděných v územním plánu Pardubic je také nově Červeňák označen jako plocha přírodní. V lednu letošního roku (2023) se na Červeňák vydali také geodeti. Ti zde provedli vytyčení

geodetických bodů pro vypracování kompletní projektové dokumentace, která by měla být zhotovena v prosinci 2023. Cílem je zachovat co nejvíce zeleně, ale zároveň proměnit lokalitu v atraktivní místo pro trávení volného času (Pardubice, 2023f). Přírodní park je protkán pěšinami, ale k Chrudimce samotné je obtížné se dostat. V úseku mezi mosty Červeňák a Zeleňák je možnost jít po pravém břehu travnatou pěšinou, dále po proudu je okolí břehů zarostlé náletovými dřevinami. V návaznosti na projekt Náhrdelník Chrudimky je však nutné, aby byla zajištěna prostupnost podél celého toku, jelikož účelem tohoto projektu je propojit zelené plochy podél řeky (Magistrát města Pardubice, 2023b). Ponechat oblast přírodní je vhodným řešením a za tento návrh se staví i obyvatelé Pardubic. Koryto přírodního toku je tvarově členitější, což nabízí mimo jiné i „bohatou nabídku stanovišť [...] a jsou to například: kořenové pletence dřevin, rostoucích v březích, stěrkové pasáže dna, skrumáže mrtvého říčního dřeva“ apod. (Cílek a kol., 2017) a z důvodu ochrany biodiverzity je citlivějším řešením udržet oblast přírodě blízkou. V rámci takového kroku by pak bylo na místě navrácení meandrující Chrudimky, která byla v těchto místech vlivem působící armády regulována a napřímena. Návrh podoby Červeňáku na základě územní studie bude „reflektovat širší vztahy v území – především návaznost na nivu řeky Chrudimky, přírodní podmínky, historické souvislosti, vazbu na zelenou infrastrukturu a územní systém ekologické stability“ (Magistrát města Pardubice, 2020b). O Červeňák se starají také dobrovolníci například v rámci akce Uklid'me Červeňák, kterou několikrát do roka pořádá spolek Pestré Polabí ve spolupráci s Trash Hero Hradec Králové a Dobrovolnickým centrem Koalice nevládek Pardubice. Pestré Polabí v lokalitě Červeňák obnovuje třešňový sad, na kterém je závislý brouk krasec třešňový, jenž se v této oblasti vyskytuje (Velké Jaroměřsko, 2021).

Kromě parků je také nutné zmínit Automatické mlýny na pravém břehu Chrudimky ve splavném úseku. Mnohými respondenty byly označeny místem, které by potřebovalo změnu či zlepšení. V současné chvíli (březen 2023) probíhá v areálu národní kulturní památky rekonstrukce. Pardubický brownfield tzv. chytí druhý dech a vznikne nové vzdělávací, kulturní a společenské místo. Bývalá hlavní mlýnice se v budoucnu promění na Východočeskou galerii, která dosud sídlí na pardubickém zámku. Nově vznikne také společenský sál pro koncerty a přednášky, vyhlídková terasa, kavárna. Vyrostou zde i novostavby a celá přeměna areálu by v budoucnu měla být pro návštěvníky tím, čím jsou pro Ostravu Dolní Vítkovice (Nováková, 2022). V rámci rekonstrukce vzniknou také nové Centrální polytechnické dílny, které by měly být

dokončeny v září roku 2023. Sloužit budou jako vzdělávací centrum pro mateřské, základní a střední školy i dospělé. Součástí budou odborné učebny například biologie, fyziky i PC grafiky, dřevařské, textilní i elektro dílny nebo „interaktivní model planety Země, na kterém je možné promítat zemský povrch“ (Pardubice, 2023e). Chrudimka podél Automatických mlýnů je, dá se říct, odříznuta protipovodňovou zdí. V regulačním plánu Mlýnský ostrov je však řešeno oživení nábřeží řeky a měla by zde být založena hlavní pěší promenáda (Magistrát města Pardubice, 2020a). Cikán a kol. (2020) v Koncepční studii veřejných prostranství MPR navrhuje lokální přístupy k řece s pobytovými schodišti na březích. V rámci kultivace nábřeží je však nutné, aby byla zajištěna protipovodňová ochrana a úpravy proběhnou pouze se souhlasem dotčeného vodohospodářského orgánu (Magistrát města Pardubice, 2020a). Při konzultaci s ředitelem Závodu Pardubice Povodí Labe, zda by bylo zpřístupnění břehů v tomto úseku možné, bylo zjištěno, že po schválení Regulačního plánu Mlýnský ostrov došlo k převedení pobřežního pozemku na Povodí Labe, které prostor pronajímá pro zřízení kotviště a o žádném zpřístupnění břehů občanům neuvažuje.

Vyjma historické památky a zelených rekreačních ploch se v blízkosti břehů Chrudimky nachází také obytné či administrativní budovy, restaurační zařízení, občerstvení, sportoviště, centrum Ideon určené pro společenské akce a výstavy, aquacentrum, skautské centrum či ekocentrum Paleta a Natura Park. Skautské centrum jako jediné využívá blízkost Chrudimky, a to například pro plavbu na kánoích. Toto centrum se však nachází v úseku řeky přírodě blízkého charakteru a ačkoli je v této oblasti břeh zpevněný, snížený a přístup k vodě zde je, bylo by vhodné jej upravit citlivým způsobem tak, aby byl vstup do vody komfortnější a zároveň aby byl vzhled břehu přírodě blízký a nenarušoval ráz krajiny. Zmíněné ekocentrum Paleta a Natura Park se vyskytují v úseku řeky městského charakteru, kde jsou břehy opatřeny protipovodňovou ochranou. Natura Park je však součástí projektu Náhrdelník Chrudimky, jehož cílem je oživení nábřeží ve městě a umístění objektu na břehu Chrudimky nabízí atraktivní přírodní prostředí téměř v centru Pardubic s vynikající dopravní dostupností (Ekocentrum Paleta, 2015).

Mosty přes Chrudimku

Velkým tématem je také přemostění Chrudimky, přičemž názory v jeho dostatečnosti se různí. Z pohledu architekta je počet mostů přes řeku nedostatečný, město se však s tímto názorem neztotožňuje. Komplikované je silniční spojení Pardubiček a Dukly, především z hlediska výjezdů zdravotnické záchranné služby z Pardubiček. Té je nyní

umožněn průjezd alespoň přes most u Vinice, jinak je pro spojení s Duklou nejbližším místem Prokopův most. V blízkosti tehdejší vojenské plovárny stojí dodnes viaduktové pilíře bývalé vojenské drážky, které by se nabízely pro znovuvyužití. V budoucnu by však mělo dojít ke stavbě jihovýchodního obchvatu, který se projednává již od roku 2008, a v listopadu roku 2022 požádalo Ředitelství silnic a dálnic o stavební povolení (Zdopravy.cz, 2022). Ten by měl vést zhruba 120 m od mostu Červeňák proti proudu Chrudimky a díky němu vznikne i propojení Dukly s Pardubičkami. Problematickým místem je také most u Automatických mlýnů, na který se objevily stížnosti i v problémové mapě Parduplánu, jehož cílem je, mimo jiné, dopravní zklidnění města, zlepšení životního prostředí a ekologické osvěty, zvýšení využívání inovací a moderních technologií či zvýšení podílu udržitelných druhů dopravy na dělbě přepravní práce atd. (Parduplán, 2023). Potíží jsou zde úzké chodníky a neexistující bezpečný přechod silnice. Vzhledem k rekonstrukci Automatických mlýnů by mělo být prioritou zajistit kvalitní dopravní propojení břehů Chrudimky jak pro pěší a cyklisty, tak pro motorová vozidla. Kde propojení břehů pro chodce a jízdní kola zcela chybí, je místo u jezu mezi parkem Vinice a bývalou vojenskou plovárnou. Jez samotný je ve zdevastovaném stavu (obr. 29 snímek vpravo dole) a chvíli přes něj vedla i provizorní dřevěná lávka. Dnes (duben 2023) se z jednoho břehu na druhý suchou nohou dostat nedá. Kritickým mostem je Červeňák, který nesplňuje technické parametry, konkrétně mostní zábradlí, jehož výška by podle schváleného dokumentu Ministerstvem dopravy měla být minimálně 1,10 m pro chodce a 1,30 m pro cyklisty („Technické podmínky“, 2015). V současné chvíli (únor 2023) zde vzniká při vstupu na most riziko pádu z jeho okraje dolů. Most není nijak zabezpečen, varovné cedule se zákazem vstupu nebo upozorňující na vstup na vlastní nebezpečí či zátarasy byly odcizeny. Necelých 300 m po proudu od Červeňáku vede přes Chrudimku již opravený most Zeleňák. Rekonstrukcí prošel v roce 2020 a od té doby je přístupný pěším i cyklistům. Raritou města je tzv. čtyřmostí, tedy čtyři mosty přes řeku vedoucí v těsné blízkosti vedle sebe a každý s jinou funkcí. Nejstarším je železniční most pocházející z roku 1844, dnes na hlavní tepně Praha-Olomouc. Druhým v pořadí je most bývalé vojenské drážky, přes který dnes vede horkovodní potrubí. Dále se zde nachází železniční most z roku 1960 původně určený pro přeložení tratě do Chrudimi, který nakonec sloužil pro vlečku do průmyslové zóny v Černé za Bory a posledním ze čtveřice je silniční most pro dnešní tzv. rychlodráhu, jak nazývají místní občané komunikaci od hlavního nádraží po křižovatku ulic Dašická

a Na Drážce, kde je možné jet max. povolenou rychlostí 70 km/h (Hrstka & Řeháček, 2015).

Stezky pro pěší a cyklisty

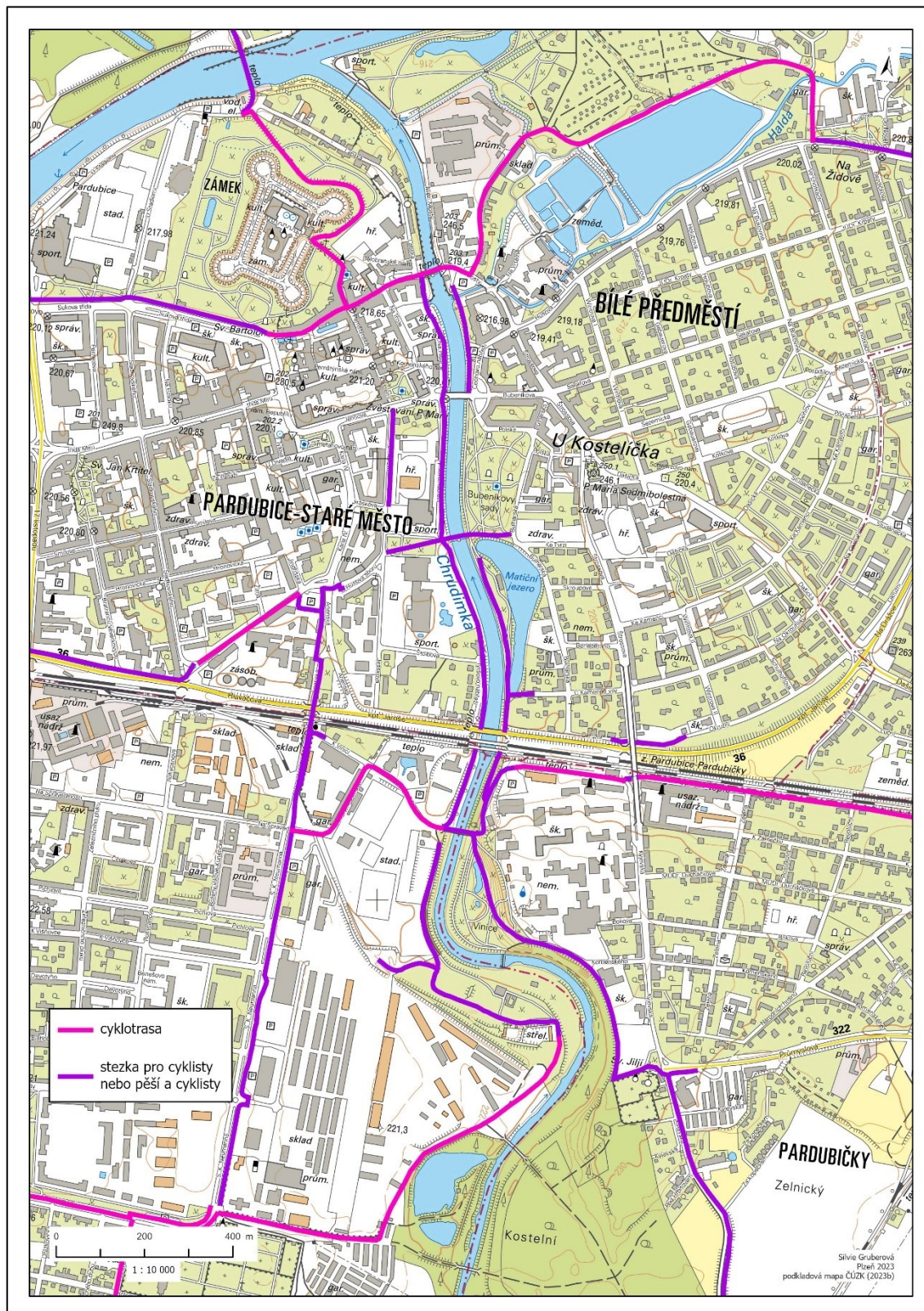
Chrudimka má v Pardubicích spolu s řekou Labe potenciál pro oživení města. Využití tohoto potenciálu je řešeno i ve strategickém plánu města, přičemž velká pozornost je věnována cyklistické a pěší prostupnosti podél toku. Také Ježek a kol. (2020) uvádí vedle pěší dopravy cyklo dopravu jakožto nejvhodnější formu ve městě s vizí krátkých vzdáleností. Během terénního šetření bylo zjištěno, že člověk je v zájmovém území v kontaktu s Chrudimkou převážně vizuálním a podél toku vede, až na některé úseky, cyklistická a pěší stezka. Podél splavné části Chrudimky se stezky neobjevují. V ulici Labská na levém břehu je na silnici vyčleněn pruh pro cyklisty. Doprava je však v tomto místě velmi problematická, což ukazují i záznamy občanů v problematické mapě projektu Parduplán. V sekci Problémová mapa je veřejně dostupná webová aplikace pro zaznamenání problematických dopravních míst ve městě. Mimo jiné frekventované ulice má Labská v mapě tučné zvýraznění. Tato ulice je jednosměrná, a to ve směru od Bělobranského náměstí ke zdymadlu. Po obou stranách se objevují rodinné domy a na chodníku/silnici parkují automobilové vozy, přičemž na levé straně (ve směru jízdy) jsou často překážkou v jízdním pruhu pro cyklisty a vzniká tak riziko dopravní nehody. Alternativou je cyklotrasa, která vede již podél Automatických mlýnů ulicí Na Ležánkách přes silniční most ukončující splavný úsek Chrudimky a dále pokračující přes Příhrádek ulicí Pod Zámkem podél Zámeckých valů ke zdymadlu. V ulici U Mlýnů by bylo vhodné se zaměřit na zkvalitnění infrastruktury pro chodce i cyklisty, jelikož se jedná o jednu ze dvou cest, kudy se dá dostat z centra města do parku Na Špici, který se po revitalizaci stal atraktivním místem pro trávení volného času, což dokazují i výsledky pocitového mapování (obr. 24). Ulice U Mlýnů je branou do parku Na Špici zejména pro cyklisty a vozíčkáře, jelikož lávka přes Chrudimku u soutoku s Labem postavená v roce 2014 je velmi klenutá a bez pomoci je pro vozíčkáře cesta přes ni velmi obtížná. Pro samotné chodce je lávka v deštivém či mrazivém počasí rizikem uklouznutí, což dokládají i kritické komentáře respondentů v problematické mapě projektu Parduplán. Aby však úsek Chrudimky zůstal nadále splavný, bylo nutné dodržet výšku nad vodní hladinou alespoň 4,5 m. Silniční most, který je nejbližším možným místem pro přesun cyklistů a vozíčkářů z jednoho břehu na druhý, disponuje úzkými chodníky

a míjení například vozičkáře s dětským kočárkem je problematické, což uvádí i Cikán a kol. (2020) v Koncepční studii veřejných prostranství MPR v Pardubicích.

Co se týče naplnění cílů projektu Náhrdelník Chrudimky (úsek 66) spolufinancovaného Evropskou unií, byla realizována jen část projektu, kdy v roce 2019 došlo k rekonstrukci chodníku a cyklostezky na levém břehu řeky v úseku od lávky za výstavním a společenským centrem Ideon až po most na Vinici (Pardubice živě, 2019). Na projektování dalších úseků se dále pracuje. V budoucnu by měl tento projekt propojit Pardubice s Hostovicemi. Územím Náhrdelníku Chrudimky prochází vyježděné a někde ne zcela kvalitní komunikace pro cyklisty i pěší a občané využívají tyto prostory pro zkrácení cesty do školy, zaměstnání či za službami (Pardubice, 2023b). Dopravní význam cyklostezek nad rekreačním dokládá i průzkum dopravního chování v Pardubicích, během kterého se autoři zaměřili mimo jiné i na most u Matičního jezera a Prokopův most, kde intenzita cyklistů během dne byla nejvyšší v ranních a odpoledních hodinách, kdy začíná dopravní špička na cestě do/ze školy či zaměstnání (7-8h a 16-17h) (Pardubice, 2023c). Podpora rozvoje kvalitní sítě cyklostezek v Pardubicích má za úkol motivovat obyvatele k pohybu po městě na kole a „sekundárně je síť cyklostezek využívána i návštěvníky z okolních obcí, pro které se bezpečnější cyklistická doprava do zaměstnání stává atraktivnější než motorová/automobilová doprava“ (Pardubice, 2023b). V rámci pěší a cyklo dopravy, která je ve městě podporována a rozvíjena, by mohla vzniknout tzv. greenway. Jedná se o komunikace, stezky nebo přírodní koridory, které vyzývají ke zdravějšímu životnímu stylu, udržitelnosti v oblasti ochrany přírody i kulturního dědictví, využívají se v souladu s ekologickou funkcí a možností rekreace, sportu či turistiky (Greenways.cz, 2023). Pardubicemi vede po celé délce toku Labe již existující greenway Labská stezka a ve městě zdůrazňuje atraktivitu jako pardubický zámek, vyjížděky na výletní lodi Arnošt z Pardubic (v současnosti však mimo provoz z důvodu rekonstrukce – plánovaný návrat na Labe na jaře 2024) či muzeum železnice v Rosicích nad Labem. Soutokem Chrudimky s Labem počínaje by mohla vést nová greenway podél toku Chrudimky například až k samotnému pramenu. Při Chrudimce se nachází mnoho atraktivit, kterými jsou například Automatické mlýny v Pardubicích, které budou po rekonstrukci místem vzdělávacím a kulturním, město Slatiňany, skanzen Veselý kopec, muzeum v přírodě v Hlinsku, samotná vodní díla na řece (Seč, Křižanovice) a mnoho dalšího.

Obrázek 28

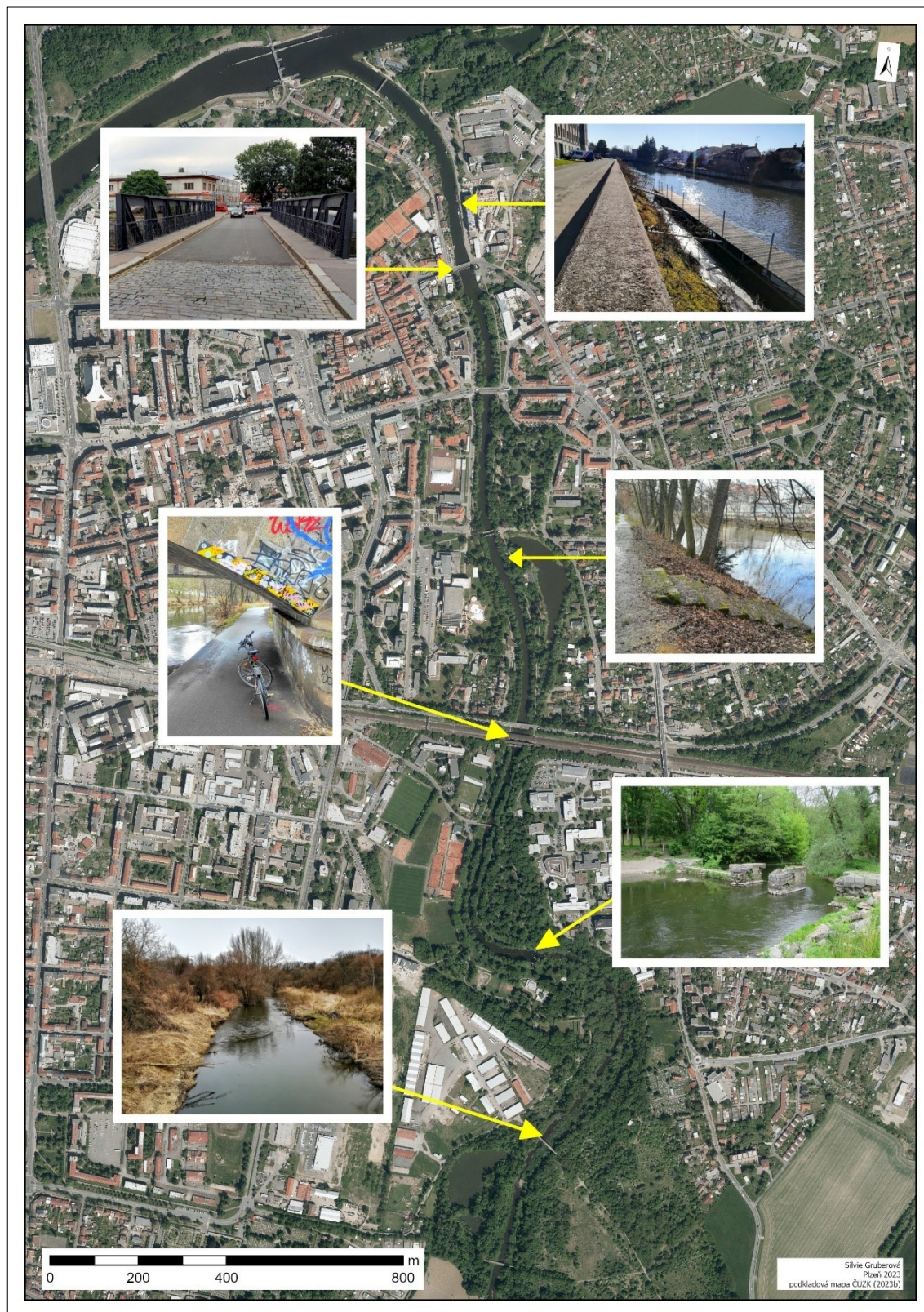
Stežky pro pěší a cyklisty/cyklostežky a cyklotrasy

Zdroj: Seznam.cz, a. s. & OpenStreetMap (2023), ČÚZK (2023b); vlastní zpracování

Z výsledků pocitového mapování a terénního šetření byla vytvořena mapa problematických míst (obr. 29). Nejvíce dotázaných, kteří mají podél Chrudimky místo, kde se necítí bezpečně, označilo tzv. čtyřmostí (obr. 29 snímek vlevo uprostřed), kudy pod mosty vede úzký a nepřehledný úsek stezky, jak také respondenti odůvodnili svůj výběr. Na pravém břehu je úsek stezky před průjezdem skrz most nepřehledný a v případě nepřizpůsobení jízdy daným podmínkám hrozí riziko nehody. Most u Automatických mlýnů (obr. 29 snímek vlevo nahoře) se v odpovědích také objevil jako místo zanedbané a potřebující zlepšení. Kritika tohoto místa se objevila také v problémové mapě Parduplánu a Koncepční studii veřejných prostranství MPR. Chodníky po obou stranách mostu jsou velmi úzké a celkově je nutné toto místo řešit z důvodu budoucího předpokládaného nárůstu návštěvníků zrekonstruovaných Automatických mlýnů. Co se týče území od Vinice a staré vojenské plovárny po Červeňák, jedná se v pocitové mapě o nejexponovanější oblast, tedy místa dle respondentů zanedbaná a místa, kde by chtěli změnu. Lidé vnímají oblast jako potenciální prostor pro rekreaci, ale v současné chvíli ji popisují jako džungli náletových dřevin (obr. 29 snímek vlevo dole). Velkým problémem je v tomto území rozbořený jez u staré vojenské plovárny, který by byl vhodným místem propojení s Vinicí (obr. 29 snímek vpravo dole). Také Bubeníkovy sady jsou v pocitové mapě zaznamenány jako místo, kde se lidé necítí bezpečně, požadují změnu nebo vnímají místo jako zanedbané. Dle dotázaných by bylo vhodné propojení břehů Chrudimky s parkem a zpřístupnění břehů pro rekreaci. V současné chvíli je zde jedno úzké schodiště vedoucí k hladině řeky zarostlé mechem (obr. 29 snímek vpravo uprostřed). Potenciál zpřístupnění břehů má také úsek na pravém nábřeží podél Automatických mlýnů. V současné chvíli se zde nachází protipovodňová ochrana ve formě betonové neprostupné zdi (obr. 29 snímek vpravo nahoře). Vzhledem k tomu, že se v těchto místech nachází kotviště, majitelé mají k lodím obtížný přístup. Břehy zde nejsou přístupné a například i v rámci Koncepční studie veřejných prostranství MPR se hovoří o vhodnosti propojení břehů s Automatickými mlýny a vytvoření prostoru, kde budou lidé moci posedět u vody. Povodí Labe však o zpřístupnění břehů neuvažuje.

Obrázek 29
Problematická místa podél Chrudimky

Zdroj: Brázdová (2016), ČÚZK (2023a), Seznam.cz, a. s. & OpenStreetMap (2022), vlastní fotodokumentace (2023); vlastní zpracování

6 Návrh na zlepšení v problémových místech okolí řeky Chrudimky

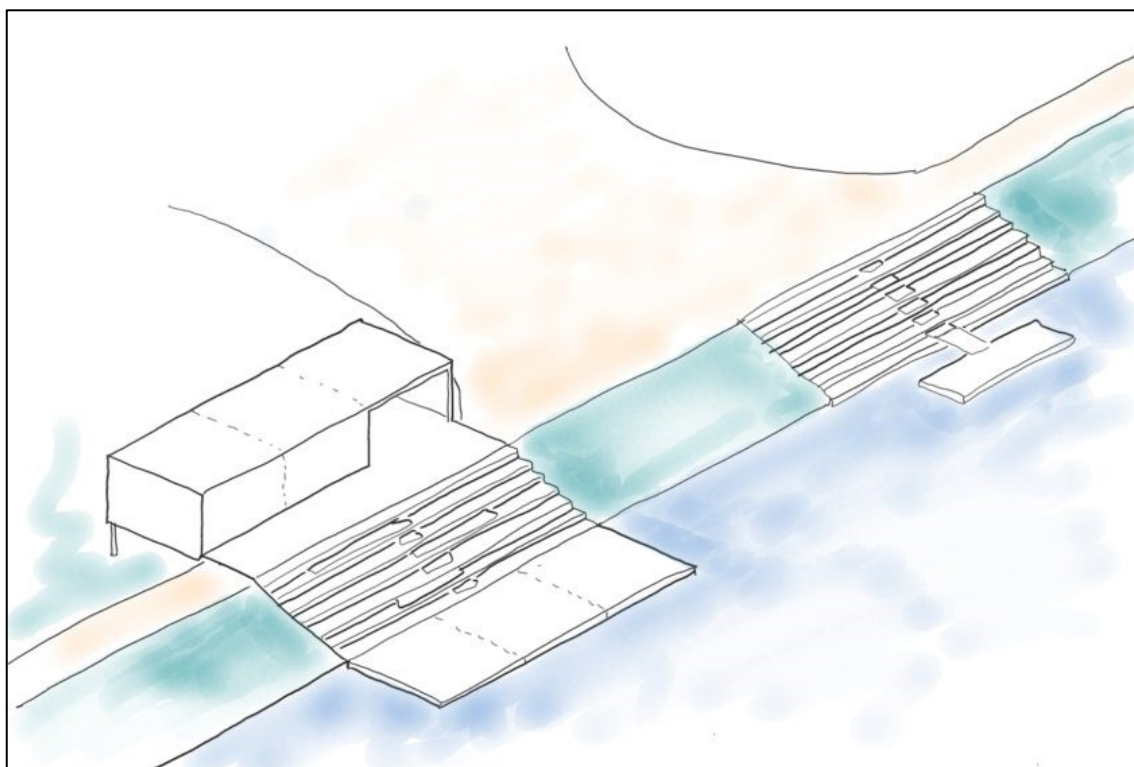
S rozvojem Mlýnského ostrova a rekonstrukcí areálu je očekáván přísun návštěvníků a je nutné počítat s vyšší dopravní frekventovaností ulic Mezi mosty, mostu přes Chrudimku a křižovatky na Bělobranském náměstí. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, silniční most je velmi úzký a chodníky by byly v budoucnu z důvodu vyššího počtu chodců a cyklistů nedostačující. V rámci Koncepční studie veřejných prostranství MPR v Pardubicích upozorňují Cikán a kol. (2020) mimo jiné na nedostatečnou obsluhu veřejnou dopravou v okolí Automatických mlýnů, které se v budoucnu mohou stát cílem turistů i obyvatel města. V současné chvíli se zastávky městské hromadné dopravy (MHD) nacházejí v ulici Husova (Zlatá štika) a Jahnova (Krajský úřad) zhruba 5-10 minut pěšky. Vzdálenost však není nijak dramatická. Zastávka Krajský úřad disponuje četnými spoji MHD a je možné odtud dojít do areálu Automatických mlýnů podél pravého či levého břehu Chrudimky. Za úvahu by však stálo ponechání železného mostu, ukončujícího splavný úsek řeky, pouze silniční dopravě a v těsné blízkosti vybudování lávky pro pěší a cyklisty. To je ovšem řešeno již v regulačním plánu Mlýnský ostrov, kde je pro posílení dopravy v této oblasti lávka pro pěší navržena. V regulačním plánu se také počítá s obnovou nábřeží podél mlýnů od mostu směrem k soutoku, přičemž má vzniknout nová promenáda. Namísto navrhované náplavky by byly vhodnější lokální přístupy k vodě formou pobytových schodišť nebo v případě ponechání stávající protipovodňové zdi umožnit prostor k posezení přímo na ní.

Bubeníkovy sady, jakožto jeden z parků nacházející se na pravém břehu Chrudimky, označili respondenti jako místo, kde rádi tráví volný čas. Jiní ho označili místem strachu nebo místem, kde je prostor pro zlepšení či změnu. Objevili se i tací, kteří tento park označili místem, kde rádi stráví volné chvíle a zároveň by požadovali zlepšení, které by vytvořilo atraktivnější místo pro setkávání, sport apod. Nabízí se řešení propojení řeky s parkem. Břeh na úrovni sadů mezi Prokopovým mostem a mostem u Matičního jezera není opatřen protipovodňovou ochranou (ta se nachází až na hranici parku podél zástavby) a mohl by tak vzniknout kompaktní prostor, kde budou lidé v parku a zároveň u vody. Řeka by tak nepředstavovala pouze tekoucí vodu říčním korytem vedle Bubeníkových sadů, jako je tomu dnes. Jako příklad změny byl vypůjčen náčrt pobytových schodišť, plovoucích mol a občerstvení navrhované na levém břehu Labe

(obr. 30). V rámci územní studie parku Na Špici bylo zjištěno, že by lidé ocenili, namísto zrušeného občerstvení U Luptáka, alternativu v kontaktu s řekou. Podobný koncept by mohl zpříjemnit a zatraktivnit lidem volný čas v Bubeníkových sadech na břehu Chrudimky, jelikož podle Husseina (2006) se nábřeží stávají atraktivnější a přístupnější veřejnosti právě díky občerstvení, například kavárnám, v neposlední řadě díky existenci parku při březích řeky, které by měly být přístupné všem uživatelům, a to i hendikepovaným a seniorům. Proto by například na občerstvení mohla navazovat zahrádka podél břehu, která by byla v létě otevřená a v zimních měsících by fungovala jako prosklená zimní zahrádka s výhledem na řeku.

Obrázek 30

Návrh občerstvení na břehu Labe s uplatněním i v Bubeníkových sadech na pravém břehu Chrudimky

Zdroj: CityUpgrade (2023)

Dalším místem, kterému by měla být věnována pozornost, je stezka pro pěší a cyklisty pod železničním mostem. V této lokalitě se respondenti necítí bezpečně nebo mají pocit, že je zde prostor pro zlepšení. Nabízejícím se východiskem je rozšíření stezky, avšak ne na úkor vodního toku, nýbrž nad vodní tok v podobě visuté lávky navazující na stávající stezku. Jednalo by se například o kovovou roštovou konstrukci,

kteřá bude odolná v případě vyššího stavu vody v řece. Průjezd pod mostem by byl díky rozšíření stezky bezpečnějším místem z hlediska rizika dopravní kolize cyklistů a chodců.

Vhodné by bylo zaměřit se na rozvoj území podél Chrudimky od staré vojenské plovárny dále proti proudu po most Červeňák (v rámci zájmového území). Na místě by bylo propojení bývalé vojenské plovárny s Vinicí a vytvoření kompaktního území pro rekreaci. Možným řešením je výstavba lávky v místě rozbořeného jezu, a protože je v těchto místech řeka velmi mělká, atraktivním přechodem z jednoho břehu na druhý by byl brod v podobě umělých či přírodních prvků ve vodě, jako je tomu například v německém Deggendorfu (obr. 31) nebo v Litomyšli na Loučné (obr. 32). V případě vyššího stavu vody by sice došlo k jejich zatopení, ale vedlejší lávka by byla stále k dispozici. Betonové schody, jaké jsou na obrázku č. 31, by v tomto případě nebyly potřeba, jelikož zde břehy nejsou tak vysoké a upraveny by mohly být spíše citlivějším a přírodě blízkým způsobem.

Obrázek 31

Brod přes řeku v německém Deggendorfu

Zdroj: Melková a kol. (2018)

Obrázek 32

Brod přes řeku Loučná v Litomyšli

Zdroj: Tláskalová (2017)

Samotný areál bývalé vojenské plovárny by měl být oživen vytvořením například sportovních aktivit. V médiích můžeme často narazit na to, že pohybová aktivita má výrazný vliv na zdraví člověka a každý den bychom do svého programu měli zařadit alespoň půlhodinovou procházku. Protahení těla je prospěšné také při sedavém zaměstnání. Vytvořením veřejně dostupných sportovních aktivit a jejich následné propagaci by mimo jiné došlo k podpoře obyvatel v pohybových aktivitách. Sportoviště by navazovalo na stávající tenisové kurty a fotbalové hřiště oddílu TJ Tesla Pardubice. Nyní je zde veřejně přístupný pumptrack. Inspirovat by se mohly Pardubice plzeňským Škoda sport parkem nebo Škodalandem (obr. 33). Vzniknout by zde mohl menší podobný multifunkční sportovní areál, kde by se nacházela například hřiště na klasický i plážový volejbal, workoutové hřiště, víceúčelové hřiště např. na pétanque, discgolf apod. Na protilehlém břehu na Vinici se nachází pilíř využívány lezci, kteří si zde vytvořili několik lezeckých tras. Spojením břehů by i tato aktivita mohla být zapojena do sportovního areálu. Chátrající budova by po rekonstrukci sloužila pro občerstvení,

sociální zařízení, zázemí pro správce areálu a šatny. Zda by byla využita také inline dráha je velmi diskutabilní, jelikož je podél Chrudimky asfaltová stezka, na které je možné jet na kolečkových bruslích. V odpoledních hodinách jsou tyto stezky frekventované z důvodu jejich využívání při cestách do škol, zaměstnání i za službami a dráha ve sportovním areálu by byla komfortnějším řešením, které by mohlo podpořit i kroužky in-line bruslení pro děti a mládež. Oba plzeňské parky jsou dostupné zdarma a jejich provoz je financován sponzory, především partnerem Škoda Transportation. Ve Škodalandu je zpoplatněn například pouze vstup do koupacího jezírka, zapůjčení sportovního náčiní nebo paddleboardů a šlapadel na vodní nádrži České údolí, na jehož břehu se sportovní park nachází. Jednotlivá hřiště je možné si zdarma rezervovat prostřednictvím webových stránek Škodalandu. Aby byl areál multifunkční a mohli jej lidé využívat nejen ke sportu, ale i rekreaci, mohlo by dojít k citlivému upravení břehů řeky, na kterých by bylo možné posedět. V současné chvíli však probíhá vytváření doporučení analýz společnosti Envicons, s. r. o. a příprava pro zpracování územní studie pro tuto lokalitu, která ověří možnosti budoucího využití.

Obrázek 33

Multifunkční sportovní park Škodaland v Plzni

Zdroj: Škodaland (2012)

Diskuse

Z terénního šetření bylo zjištěno, že v úseku řeky městského charakteru je řeka opatřena protipovodňovou ochranou, zejména protipovodňovými zdmi a hrázemi. Snížené břehy ať už zpevněné nebo přírodě blízké se nachází v úseku řeky přírodě blízkého charakteru. Zde je ochrana před povodní řešena až ve větší vzdálenosti od vodního toku. Chrudimka je v zájmovém území, tedy od soutoku s řekou Labe po Červeňák prakticky nepřístupná a můžeme ji vnímat spíše jako tranzitní koridor pro cyklistickou dopravu nebo pěší, což dokázal i průzkum dopravního chování v Pardubicích, který odhalil, že cesty pro cyklisty jsou spíše tranzitního charakteru. Dopravní význam převažuje nad tím rekreačním a lidé tuto infrastrukturu využívají především pro cestu do zaměstnání, školy či za službami (Pardubice, 2023c). Podle dotazníkového průzkumu v rámci pocitového mapování však respondenti uvedli, že podél řeky rádi jezdí na kole, inline bruslích, běhají, venčí domácí mazlíčky či jdou jen tak na procházku. Stezky pro pěší a cyklisty jsou v tom případě využívány i pro rekreační účely, nejen dopravní. Cyklistická doprava je však podporována projektem Náhrdelník Chrudimky, jehož „předpokladem úspěchu bylo propojení parků na Chrudimce, budování sítě cyklostezek a cest z centra Pardubic až za město“ (Sommerschuh a kol., 2023).

Ačkoli se Pardubice o znovuzapojení řeky do městského života snaží, jedná se spíše o velmi malé střípky zlepšení. Také v územní studii parku Na Špici se autoři zmiňují, že potenciál řek v Pardubicích je obrovský, ale prozatím nebyl zcela využit, a proto doporučují vytvoření celkové koncepce břehů, ve kterém by byla stanovena pravidla městotvorného přetváření břehů a jejich využití k rekreačním účelům (Sommerschuh a kol., 2023). V úseku od Prokopova mostu po most u Matičního jezera je potenciál zpřístupnění břehů zejména na pravém břehu, kde by mohlo dojít k propojení břehů Chrudimky s Bubeníkovými sady. Také Hussein (2006) uvádí, že úspěšnost městského nábřeží má následující kritéria: atraktivita, veřejná dostupnost a integrace.

Pocitovým mapováním bylo zjištěno, že lidé tráví svůj volný čas nejraději v parcích, nejvíce v parku Na Špici, který je po revitalizaci velmi atraktivním místem, kde je vytvořen i přístup k vodě ve formě pobytového schodiště. Jako důvod výběru tohoto místa se objevily také volné výhledy na řeky Labe i Chrudimku, což dokazuje, že vizuální kontakt s řekou je důležitým prvkem při znovuzapojování řek ve městech. Místem, kde se lidé necítí bezpečně, bylo hlavně čtyřmostí z důvodu úzkého

a nepřehledného úseku stezky pro cyklisty. V porovnání s problémovou mapou Parduplánu bylo zajímavým zjištěním, že v této oblasti nejsou záznamy stížností. To však může být dáno především tím, že u Parduplánu se jedná o problematická místa Pardubic, jakožto celého města, kdežto v případě této diplomové práce bylo zkoumáno pouze území podél Chrudimky. Druhým nejčastějším výběrem byly Bubeníkovy sady, které se ve výběru objevily například i s důvodem, že zde v noci není bezpečno. Pocitové mapování prováděl před rokem také student, který se zabýval především pardubickými parky. V jeho výsledcích byly Bubeníkovy sady na prvním místě z hlediska pocitu strachu z důvodu obav z přepadení, výskytu bezdomovců a uživatelů návykových látek (Hofman, 2022). V rámci pocitového mapování v této diplomové práci byly Bubeníkovy sady označeny současně místem, kde lidé rádi tráví svůj volný čas podél Chrudimky, proto by bylo vhodné zaměřit se na rozvoj této oblasti, aby nevyvolávala pocity strachu a stala se dalším atraktivním místem k rekreaci s inspirací v parku Na Špici.

V rozvoji koridoru Chrudimky, jeho oživení a jisté přeměně k rekreačním účelům se objevují samozřejmě určité bariéry. Obecně lze říci, že velkou překážkou jsou finanční prostředky, což můžeme vidět i na příkladu projektu Náhrdelník Chrudimky. Jeho součástí bylo, kromě propojení pardubických parků a vytvoření sítě cyklostezek vedoucích až za město, oživení břehů Chrudimky a zřízení například plovoucích mol na hladině řeky. Při konzultaci s referentkou z oddělení architektonické a urbanistické koncepce Magistrátu města Pardubice (osobní komunikace, 14.2.2023) bylo zjištěno, že finance na zbylé plány, jako pobytová mola, v projektu nevyšly a město má v současné chvíli jiné priority. Bariéry se vyskytují také z hlediska ochrany přírody. Část toku je Evropsky významnou lokalitou Dolní Chrudimka a podél řeky nalezneme i ÚSES, jako jsou regionální biokoridory a regionální biocentra a „na rozdíl od ÚSES ve volné krajině, kde je kladen důraz zejména na jejich ekologickou funkci, musejí projektanti urbánních sítí čelit řadě rozdílných požadavků na využití území a také se co nejlépe vypořádat s jeho sníženou prostupností“ (ZO ČSOP Veronica, 2023). Určitá opatření na březích, která by byla v těchto oblastech přírodě blízká, by však podle odborníka z oddělení ochrany přírody Krajského úřadu Pardubického kraje (osobní komunikace, 13.2.2023) neměla být z hlediska ochrany přírody problémem. V území Červeňáku by tak mohla vzniknout například šterková pole, která by byla zároveň útočištěm klínatky rohaté, kvůli níž je území vyhlášeno jako EVL. Finanční prostředky jako bariéru můžeme zmínit i v případě areálu bývalé vojenské plovárny, kde se nachází chátrající budova

nenapojena na inženýrské sítě. Budova však není v tak špatném stavu, aby musela být zbourána. Samotné napojení na vodovod a kanalizaci by však stálo desítky milionů korun (Knotková, 2022). Diskuse, jak areál využít, se vedou již dlouhé roky. V návrzích se objevilo také obnovení plovárny, přičemž by však muselo nejprve dojít k obnovení rozbořeného jezu. Využití tohoto areálu a překážky v rozvoji tohoto území měly být předmětem diskuse se starostou pardubického městského obvodu V, kterého se však bohužel nepodařilo kontaktovat. Podle referentky oddělení architektonické a urbanistické koncepce Magistrátu města Pardubice (e-mailová komunikace 13.4.2023) i odborníka z oddělení ochrany přírody Krajského úřadu Pardubického kraje (osobní komunikace, 13.2.2023) se obnova jezu nejvíce jeví jako vhodné řešení. V současné chvíli se také připravuje územní studie této lokality, která ukáže možnosti využití v budoucnu. Za určitou překážku v rozvoji jednotlivých míst můžeme také považovat jakýsi konflikt názorů mezi odborníky.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat břehy Chrudimky a přístupnost k vodnímu toku. Pro jeho splnění proběhlo terénní šetření, v rámci něhož byl zkoumán přístup k vodě, vizuální kontakt s řekou, komunikační vazba k řece (se zaměřením na stezky pro pěší a cyklisty/chodníky), břehová vegetace a samotný typ břehu, pro jehož hodnocení byla sestavena vlastní typologie vycházející z odborného článku, ve kterém se autoři zabývali podobnou tematikou. Výsledky byly následně zobrazeny graficky za pomoci softwaru ArcGIS Pro. Chrudimka je v Pardubicích spíše koridorem, podél kterého vedou hlavně stezky pro cyklisty i pěší, nejedná se o vodní tok obklopený železnicí či silnicí, ale samotná řeka je prakticky nedostupná. Ve výjimečných případech je možné dostat se k hladině Chrudimky, a to například po betonovém schodišti u parku Na Špici, které by však bylo vhodnější nahradit prvkem přírodě blízkým.

Druhým cílem bylo zhodnotit současný stav a posoudit příležitosti a bariéry rozvoje území podél vodního toku. Ke splnění tohoto cíle bylo provedeno dotazníkové šetření, konkrétně pocitové mapování, které proběhlo online i offline variantou. Z pocitového mapování vychází zcela nejlépe park Na Špici. Lidé místo označili pouze jako útočiště volného času, jelikož v nedávných letech prošel revitalizací a dnes nabízí mnoho aktivit i příjemnou lokalitu pro rekreaci. Naproti tomu ostatní takto označená místa byla zároveň označena i jako zanedbaná či požadující změnu/zlepšení. Park na soutoku dvou pardubických řek tak může být dobrým příkladem revitalizace, která má smysl a ocení ji všechny věkové kategorie. Potenciál pro vytvoření podobných míst podél Chrudimky je mnoho a jejich rozvoj by zatraktivnil břehy řeky. Také referentka z odboru hlavního architekta Magistrátu města Pardubice (osobní komunikace, 14.2.2023) se zmiňuje o tom, že břehy řeky ve městě jsou jedna z nejdůležitějších veřejných prostranství. O projektech, které by vytvořily příjemnější rekreační místa se zapojením Chrudimky, se víceméně bohužel jen hovoří nebo nejsou dotaženy do konce. Nicméně i Pardubice si, jako mnohá jiná města, uvědomují důležitost řek a snaží se o jejich zapojení do městského života. Podél toku ale stále nalezneme mnoho míst, která by podle dotázaných vyžadovala zlepšení či změnu, která jsou zanedbaná a ve kterých se necítí bezpečně.

Na místa potřebující změnu navazoval třetí cíl, a to navržení případných opatření v problémových místech koridoru řeky Chrudimky. K tomuto cíli byla provedena rešerše

příkladů praxe českých i zahraničních měst a na základě toho byla navržena možná řešení. Vhodné by bylo inspirovat se revitalizací parku Na Špici, avšak ne z hlediska vytvoření totožných či podobných míst podél Chrudimky, ale z toho důvodu, že místo není, alespoň na základě výsledků pocitového mapování, vnímáno jako místo nebezpečné či zanedbané a mohlo by tak být příkladem úspěšné revitalizace a vytvoření rekreačního prostoru nejen pro občany Pardubic. Místa by však měla být revitalizována podle jejich předpokladů, možností a limitů využití.

Seznam použitých zdrojů

- Adámek, P. (2012). *Mapování a analýza území zaniklých rybníků ve vybrané lokalitě – povodí Chrudimky* [Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci]. Digitální knihovna Univerzity Palackého v Olomouci.
https://geography.upol.cz/soubory/studium/bp/2012-geo/2012_Adamek.pdf
- Adámek, L., Doucek, J., & Razskazov, J. (2022). *Chrudimka – řeka tří přehrad*. Helios Jiří Razskazov.
- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (2023). CZ0534052 Dolní Chrudimka. Dostupné 11.2.2023 z
<https://natura2000.cz/Lokalita/Pruvodka/?id=1749&grid=xRPMJyF>
- Bačkorová, D. (2019). *Pardubice převezmou od armády přírodní park Červeňák, začaly uzavřením mostů*. Český rozhlas Pardubice. Dostupné 13.4.2023 z
<https://pardubice.rozhlas.cz/pardubice-prevezmou-od-armady-prirodni-park-cervenak-zacaly-uzavrenim-mostu-7944832>
- Bačkorová, D., & Ptáček, H. (2020). *Matiční jezero v Pardubicích sevřely vaky s vytěženým bahnem. Nezvyklá metoda má ve vodě obnovit život*. iRozhlas. Dostupné 16.2.2023 z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/maticni-jezero-pardubice-odbahneni_2004192229_jak
- Brázdová, T. (2016). *Nejdelší řeka našeho kraje je Chrudimka*. Český rozhlas Pardubice. Dostupné 3.1.2023 z <https://pardubice.rozhlas.cz/nejdelsi-reka-naseho-kraje-je-chrudimka-6039150>
- Carr, S., Francis, M., Rivilin, L. G., & Stone, A. M. (1992). *Public Space*. Cambridge University Press.
- Che, Y., Yang, K., Chen, T., & Xu Q. (2012). Assessing a riverfront rehabilitation project using the comprehensive index of public accessibility. *Ecological Engineering*, 40(12), 80-87.
- Cikán, M., Melková, P., & Frejlachová, K. (2020). *Koncepční studie veřejných prostranství městské památkové rezervace v Pardubicích*. Pardubice. Dostupné 4.4.2023 z <https://pardubice.eu/data/files/0d/1bd/98d1fcac16f02ed5e829fffd2cbc537a0d2/mpr-pardubice-mca-celek-tisk-200602.pdf>
- CityUpgrade (2023). *Park Na Špici – zapsaná územní studie*. Dostupné 5.4.2023 z <https://pardubice.cityupgrade.cz/uzemni-studie-park-na-spici/>
- Cílek, V., Mikuláš, R., Nováková, T., Moravec, P., Sůvová, Z., Mudra, P., Rohovec, J., Zajíc, J., Dostál, I., Havel, P., Storch, D., & Just, T. (2017). *Voda a krajina: kniha o životě s vodou a návratu k přirozené krajině*. Dokořán.
- CzechInvest (2023). *Komunitní strategické plánování*. Dostupné 26.1.2023 z <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-municipality/Online-akademie-pro-starosty/Strategicky-rozvoj-obce/Komunitni-strategicke-planovani>
- Čermák, V. (2006). Řeka ve městě. *Veronica – časopis pro ochranu přírody a krajiny*, 5(2006), 20-21. <http://www.casopisveronica.cz/clanek.php?id=944>
- Česká komora architektů (2023). *Nábřeží řeky Svratky v Brně*. Dostupné 12.2.2023 z <https://www.cka.cz/souteze/databaze/nabrezi-reky-svratky-v-brne>

- Český statistický úřad (2023). *Vlastní tabulka z VDB – Počet obyvatel ve městě Pardubice*. Dostupné 17.1.2023 z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>
- Česká televize (2012a). *Tunel na náměstí Republiky se nebude stavět*. Dostupné 20.3.2023 z <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1130668-tunel-na-namesti-republiky-se-nebude-stavet>
- Česká televize (2012b). *Bývalá vojenská plovárna na Chrudimce se dočká obnovy*. Dostupné 8.4.2023 z <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1162796-byvala-vojenska-plovarna-na-chrudimce-se-docka-obnovy>
- Česká televize (2017). *Praha postaví plovárnu na Vltavě. Vzorem má být Berlín nebo Kodaň*. Dostupné 3.2.2023 z <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2198203-praha-postavi-plovarnu-na-vltave-vzorem-ma-byt-berlin-nebo-kodan#&gid=1&pid=3>
- ČÚZK (2023a). *Prohlížeč služba WMS – ortofoto*. Dostupné 31.1.2023 z [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(nrrhvwewktq31opvytdsdeo\)\)/Default.aspx?menu=3121&mode=TextMeta&side=wms.verejne&metadataID=CZ-CUZK-WMS-ORTOFOTO-P&metadataXSL=metadata.sluzba](https://geoportal.cuzk.cz/(S(nrrhvwewktq31opvytdsdeo))/Default.aspx?menu=3121&mode=TextMeta&side=wms.verejne&metadataID=CZ-CUZK-WMS-ORTOFOTO-P&metadataXSL=metadata.sluzba)
- ČÚZK (2023b). *Prohlížeč služba WMS – ZM 10*. Dostupné 3.4.2023 z [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(thodsyaakyevg0fk12mrl4ly\)\)/Default.aspx?menu=3115&mode=TextMeta&side=wms.verejne&metadataID=CZ-CUZK-WMS-ZM10-P&metadataXSL=metadata.sluzba](https://geoportal.cuzk.cz/(S(thodsyaakyevg0fk12mrl4ly))/Default.aspx?menu=3115&mode=TextMeta&side=wms.verejne&metadataID=CZ-CUZK-WMS-ZM10-P&metadataXSL=metadata.sluzba)
- DIBAVOD (2006). *Základní jevy povrchových a podzemních vod – A02 vodní tok (jemné úseky)*. Dostupné 28.2.2023 z <https://www.dibavod.cz/index.php?id=27>
- DIBAVOD (2022). *Záplavová území – D03 záplavová území stoleté vody*. Dostupné 28.2.2022 z <https://www.dibavod.cz/index.php?id=27>
- Ekocentrum Paleta (2015). *O projektu – urbanistické souvislosti*. Dostupné 22.4.2023 z <http://www.natura-park.cz/?q=about>
- Ekolist.cz (2014). *Co je tepelný ostrov Prahy a proč ho zkoumat?* Dostupné 2.1.2023 z <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/PR-co-je-tepelny-ostrov-prahy-a-proc-ho-zkoumat>
- Ekolist.cz (2022). *Bývalá vojenská plovárna v Pardubicích se možná dočká obnovy*. Dostupné 7.4.2023 z <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/byvala-vojenska-plovarna-v-pardubicich-se-mozna-docka-obnoveni>
- eProgram (2019). *Fenomén řeky ve městě*. Dostupné 28.3.2023 z <https://www.eprogram.cz/magazin/13-volny-cas/893-fenomen-reky-ve-meste>
- Fuksa, J. K. (2020). *Krajina s vodou a voda v krajině*. Živa, 5(20), 252-254. <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/krajina-s-vodou-a-voda-v-krajine.pdf>
- Gehl, J. (2000). *Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství*. Nadace Partnerství.
- Gehl, J. (2012). *Města pro lidi*. Partnerství.
- Glumbíková, K., Špiláčková, M., Špačková, E., Caletková, L., Čech, T., Mikulec, M., Chrenková, M., Osika, R., Bočková, A., Doležalová, L., Káňová, M., & Kotlár, M. (2021). *Metodika participativního plánování v městském prostoru*. Ostravská univerzita.

- Greenways.cz (2023). *Co jsou greenways?* Dostupné 21.2.2023 z <https://www.greenways.cz/Vse-o-Greenways/Greenways-jsou>
- Gregorová, G. (2017). *Městská řeka měla Pardubice chránit, místo toho přinášela ničivé povodně.* iDnes.cz. Dostupné 22.1.2023 z https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/reka-chrudimka-koryto-povodne-pardubice.A170703_2336694_pardubice-zpravy_msv
- Hänsel, T., & Zaverňík, S. (2019). *Die Grayer Murinsel als Appetizer für Kunst und Kultur.* 80 Kulturzeitung. Dostupné 12.2.2023 z <https://www.achtzig.com/2019/05/die-grazer-murinsel-als-appetizer-fuer-kunst-und-kultur/>
- Historický ústav AV ČR (2017). *Rekonstrukční mapa – Pardubice.* Dostupné 31.1.2023 z <http://towns.hiu.cas.cz/HAM/pardubice/mapa.php>
- Hofman, M. (2022). *Geografická analýza topofobií na území veřejných parků města Pardubice.* [Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci]. Digitální knihovna Univerzity Palackého v Olomouci. https://stag.upol.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAAgAEODg4MRMBAAAAAQAIc3RhdGVhZGVLZXkAAAABABQOTIyMzM3MjAzNjg1NDc2ODA0NWAEOTA1NxBAAAAAQAIc3RhdGVhZGVLZXkAAAABABQOTIyMzM3MjAzNjg1NDc3MTc0NgAAAAA*#prohlizeniSearchResult
- Hrstka, J., & Paleček, J. (2014). *Vinice.* Parpedie: Pardubická encyklopedie Klubu přátel Pardubicka. Dostupné 5.4.2023 z <http://www.parpedie.cz/cti-zaznam.php?id=Vinice&rozc=v%EF%BF%BDe>
- Hrstka, J., & Řeháček, J. (2015). *Pardubické městské řeky, mlýny a mosty* (2. vyd.). Klub přátel Pardubicka.
- Hrůza, J. (1965). *Teorie města.* Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Hussein, H. (2006). Urban Recreational Riverfronts: Successful Revitalisation Elements. *Journal of Design and Built Environment*, 2(1), 1-14. <http://ijie.um.edu.my/index.php/jdbe/article/view/4940/2788>
- Ježek, J. (2017). Strategické plánování obcí a měst v České republice – Quo vadis? *Urbanismus a územní rozvoj* 20(5), 31-37. <https://www.uur.cz/media/ddlj13sf/05-strategicke.pdf>
- Ježek, J., Krbová, J., & Slach, O. (editoři) (2020). *Zahraniční zkušenosti s revitalizací městských center.* Wolters Kluwer ČR, a. s.
- Junák – český skaut (2015). *Skautské centrum Vinice v Pardubicích.* Dostupné 28.3.2023 z <https://www.skauti-pardubice.cz/scv/>
- Klement, T. (2011). *Díl 65: Bubeníkovy sady a starosta Václav Bubeník.* Český rozhlas Pardubice. Dostupné 18.3.2023 z <https://pardubice.rozhlas.cz/dil-65-bubenikovy-sady-a-starosta-vaclav-bubenik-6077819>
- Klub přátel Pardubicka (2014). *Vojenská plovárna.* Dostupné 8.4.2023 z http://www.parpedie.cz/cti-zaznam.php?id=Vojenska_plovarna&rozc=v%9Ae
- Knotková, S. (2022). *Pardubice přemýšlí, jak využít bývalou vojenskou plovárnu.* Náš region. Dostupné 10.3.2023 z <https://nasregion.cz/pardubice-premysli-jak-vyuzit-byvalou-vojenskou-plovarnu-313032/>
- Kratochvíl, P. (2015). *Městský veřejný prostor.* Zlatý řez.

- Lubell, S. (2016). *7 Cities Transforming Their Rivers From Blights to Beauties*. Wired. Dostupné 20.3.2023 z <https://www.wired.com/2016/08/7-cities-transforming-rivers-blights-beauties/>
- Magistrát města Ostravy/fajnOVA (2023). *Další část přeměny nábřeží Ostravice dokončena*. Dostupné 20.3.2023 z <https://fajnova.cz/dalsi-cast-premeny-nabrezi-ostravice-dokoncena/>
- Magistrát města Pardubice (2020a). *Regulační plán – Pardubice Mlýnský ostrov*. <https://pardubice.eu/data/files/7b/61b/8f0d2af8793f96c2f95215fdb22fa664972/rp-mlynsky-ostrov-textova-cast.pdf>
- Magistrát města Pardubice (2020b). *Územní studie Pardubice – Červeňák (Zadání územní studie – PDF)*. Dostupné 13.4.2023 z <https://vzmmp.pardubice.eu/verejne-zakazky-maleho-rozsahu/detail/1784/?archive=1>
- Maier, K. (2012). *Udržitelný rozvoj území*. Grada Publishing a. s.
- Melková, P. (2013). *Význam řeky ve městě*. IPR Praha. Dostupné 31.1.2023 z https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/aktuality/melkova_vyznam_reky_ve_meste.pdf
- Melková, P., Cikán, M., & Novotný, R. (2018). *Strategie zkvalitnění veřejných prostranství města Pardubic*. Pardubice. Dostupné 22.1.2023 z <https://pardubice.eu/data/files/cd/c2e/c9fee8cba413cad5cf95d6c89bde5daf9c8/strategie-zkvalitneni-verejnych-prostranstvi.pdf>
- Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2020). *Regulační plán vydávaný obcí – otázky a odpovědi*. Dostupné 1.2.2023 z https://mmr.cz/getmedia/0648df93-0dfa-43e2-a61b-53266cf2ab2a/MMR-20715_2020_81-Regulacni-plan-otazky-a-odpovedi-2020-07-01.pdf.aspx?ext=.pdf
- Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2023). *Automatické mlýny – silo a parter*. Dostupné 16.2.2023 z <https://www.dotaceu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu/projekty/06-integrovaný-regionální-operační-program/06-3-dobrá-správa-území-a-zefektivnění-veřejných-i/automaticke-mlyny-silo-a-parter?feed=07-Operacni-program-Praha-pol-rustu-CR>
- Ministerstvo pro životní prostředí (2022). *Úmluva Rady Evropy o krajině*. Dostupné 2.2.2023 z https://www.mzp.cz/cz/umluva_rady_evropy_krajina
- Ministerstvo zemědělství (2023). *Odstavec předpisu 254/2001: Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) § 67 – Omezení v záplavových územích*. Dostupné 16.6.2023 z <https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100053124.html>
- Neuvirt, J. (2018). *Pardubice – městské řeky* [Diplomová práce, České vysoké učení technické v Praze]. Digitální knihovna Českého vysokého učení technického v Praze. <https://dspace.cvut.cz/handle/10467/78351>
- Nováková, Z. (2022). *O značku Automatické mlýny se podělí čtyři majitelé budov v areálu*. Pardubice živě. Dostupné 5.4.2023 z <https://www.pardubicezive.eu/o-znacku-automaticke-mlyny-se-podeli-ctyri-majitele-budov-v-arealu/>
- Otevřená data AOPK ČR (2023). *Evropsky významné lokality – shapefile*. Dostupné 11.2.2023 z <https://gis->

aopkcr.opendata.arcgis.com/datasets/1f6bdc419040480faecc34219f363711/explore?location=49.918912%2C16.185256%2C9.64

Ottová, A. (2016). *Vývoj úprav vodních toků ve městech – srovnávací studie* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni]. Digitální knihovna Západočeské univerzity v Plzni.

https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/23477/1/OTTOVA_ANNA_2016.pdf

Pánek, J. (2017). Pocitové mapy jako nástroj zefektivnění procesu strategického řízení ve městě Olomouci. *Contemporary European Studies*, 2017(2), 15-26.

http://www.ces.upol.cz/wp-content/uploads/2017/12/ces_2_2017_Panek_aj.pdf

Pánek, J., & Růžička, O. (2021). *Pocitové mapy – Jak to funguje*. Dostupné 27.2.2023 z <https://www.pocitovemapy.cz/index.html>

Pardubice (2018). *Strategický plán 2014-2025 – SPRM Návrhová část-aktualizace*. Dostupné 26.1.2023 z

<https://pardubice.eu/data/files/8c/f0c/e9b02328250027347835bb3ae83a981f392/sprm-navrhova-cast-aktualizace-pdf-450-kb.pdf>

Pardubice (2021). *Územní plán města Pardubice: textová část – úplné znění po XX. Změně*.

<https://pardubice.eu/data/files/24/d11/8890978d185723be3ef22640bcdac861914/uz-po-xx-zm-textova-cast-opraveno.pdf>

Pardubice (2023a). *Strategický plán 2014-2025*. Dostupné 23.1.2023 z <https://pardubice.eu/strategicky-plan-2014-2025>

Pardubice (2023b). *Náhrdelník Chrudimky (úsek 66)*. Dostupné 18.3.2023 z <https://pardubice.eu/nahrdelnik-chrudimky-usek-66>

Pardubice (2023c). *Průzkum dopravního chování*. Dostupné 18.3.2023 z <https://pardubice.eu/pruzkum>

Pardubice (2023d). *Stará vojenská plovárna (Vinice 25)*. Dostupné 8.4.2023 z <https://pardubice.eu/stara-vojenska-plovarna-vinice-25>

Pardubice (2023e). *Centrální polytechnické dílny*. Dostupné 13.4.2023 z <https://pardubice.eu/centralni-polytechnicke-dilny>

Pardubice (2023f). *Do parku Červeňák míří geodeti*. Dostupné 13.4.2023 z <https://pardubice.eu/do-parku-cervenak-miri-geodeti>

Pardubice živě (2019). *Levý břeh Chrudimky uzavřen na dva měsíce...* Dostupné 18.3.2023 z <https://www.pardubicezive.eu/levy-breh-chrudimky-uzavren-na-dva-mesice/>

Pardubický deník.cz (2012). *Pardubice chtějí upravit oba dva břehy řeky Chrudimky*. Dostupné 10.4.2023 z https://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/pardubice-chteji-upravit-oba-dva-brehy-reky-chrudimky-20121105.html

Parduplán (2023). *Plán udržitelné městské mobility města Pardubice – vize a cíle*. Dostupné 14.3.2023 z <https://parduplan.cz/vize-a-cile/>

Perini, K., & Sabbion, P. (2017). *Urban sustainability and river restoration: green and blue infrastructure*. Wiley Blackwell.

Perlín, R. (1999). K čemu slouží územní plán. *Geografické rozhledy*, 9(1), 13.

- Perlín, R. (2000). Jak se používá územní plán. *Geografické rozhledy*, 10(1), 19.
- Piráti (2023). *Stará (nová) vojenská plovárna*. Dostupné 8.4.2023 z <https://pardubice.pirati.cz/komunalni-volby-2022/42-projektu-pro-pardubice/stara-nova-vojenska-plovarna/>
- Požárová, M. (2018). *Město mezi řekami* [Diplomová práce, České vysoké učení technické v Praze]. Digitální knihovna Českého vysokého učení technického v Praze. https://dspace.cvut.cz/bitstream/handle/10467/74519/F5-DP-2018-Pozarova-Martina-priloha-dp_mesto%20mezi%20rekami_pozarova-martina.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Rozehnal, V., & Řeháček, J. (2020). *Městská naučná stezka – průvodce po pardubických památkách*. Pardubice. <https://pardubice.eu/data/files/2d/ebc/bfd1553773733fd73c1453fe84b894389fa/mestska-naucna-stezka-cj.pdf>
- Seznam.cz, a. s., & OpenStreetMap (2022). *Mapy.cz – Pardubice – Chrudimka, km 0,6 silniční most (panorama)*. Dostupné 5.4.2023 z <https://mapy.cz/turisticka?pano=1&source=base&id=1910521&pid=90548787&newest=1&yaw=0.902&fov=1.257&pitch=0.184&x=15.7813077&y=50.0405905&z=17>
- Seznam.cz, a. s., & OpenStreetMap (2023). *Mapy.cz – Pardubice (turistická mapa)*. Dostupné 20.3.2023 z <https://mapy.cz/turisticka?q=pardubice&source=muni&id=1258&ds=2&x=15.7867351&y=50.0324889&z=15>
- Silva, J. B., Saravia, G., Ramos, I. L., Monteiro, F., Nunes da Silva, N., Câmara, C., Bernardo, F., Tourbier, J. T., Westmacott, R. (2004). Classification of the aesthetic value of the selected urban rivers. *Methodology. Urban river basin enhancement methods-FP5 Project (2002-2005)*.
- Smart City Plzeň (2018). *Pocitová mapa*. Dostupné 27.2.2023 z https://smartcity.plzen.eu/wp-content/uploads/2017/08/pocitova_mapa.jpg
- Sommerschuh, P., Kurešová, K., Tkadlecová, L., Chytilová, L. K., Pavlík, I., Šturma, J. A. (2023). *Park Na Špici – územní studie textová část*. Pardubice. Dostupné 10.4.2023 z <https://pardubice.eu/data/files/45/1d5/1409ccb6b6c29700b8da4e885e38bc8b59f/textova-cast-koncept-us-park-na-spici.pdf>
- Součková, L. (2019). *Červeňák. Džungle uprostřed Pardubic má být bezpečnější*. *Pardubický deník.cz*. Dostupné 1.4.2023 z https://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/cervenak-dzungle-uprostred-pardubic-ma-byt-bezpecnejsi-20190916.html
- Statutární město Brno (2019). *Nábřeží Svatky se promění v živé místo, kde lidé budou trávit volný čas*. Dostupné 20.3.2023 z <https://urbancentrum.brno.cz/udalosti/nabrezi-svatky-se-promeni-v-zive-misto-kde-lide-budou-travit-volny-cas/>
- Stejskal, J., & Charbuský, M. (2023). *Jaké jsou vazby a vztahy mezi územním a strategickým plánem*. *Moderní obec*. Dostupné 26.1.2023 z <https://moderniobec.cz/jake-jsou-vazby-a-vztahy-mezi-uzemnim-a-strategickym-planem/>
- Šamánek, D. (2015). *Řeka v městské krajině* [Bakalářská práce, Mendelova univerzita v Brně]. Digitální knihovna Mendelovy univerzity v Brně. <https://is.mendelu.cz/zp/index.pl?podrobnosti=56573>

- Šilhánková, V. (2007). *Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji*. Univerzita Pardubice.
- Šilhánková, V., & Koutný, J. (2013). *Základy urbanismu*. Vysoká škola regionálního rozvoje Praha.
- Šilhánková, V. (2015). *Územní plánování*. Vysoká škola regionálního rozvoje.
- Šimek, P. (2021). *Územní studie sídelní zeleně – město Pardubice: návrh systému zeleně*. Pardubice. Dostupné 27.3.2023 z <https://pardubice.eu/data/files/99/22b/454df70b8b0602e7ec0ce6d3abe389a44f8/uzemni-studie-sidelni-zelene-pro-mesto-pardubice.pdf>
- Škodaland (2012). *Multifunkční sportovní areál*. Dostupné 10.3.2023 z <http://www.skodaland.eu/>
- Technické podmínky: Ministerstvo dopravy – mostní zábradlí (2015). https://pjkp.rsd.cz/data/USR_001_2_8_TP/TP_258a.pdf
- Thein, P., & Haupt, V. (2003). *Bubeníkovy sady*. Parpedie: Pardubická encyklopedie Klubu přátel Pardubicka. Dostupné 18.3.2023 z http://www.parpedie.cz/cti-zaznam.php?id=Bubenikovy_sady
- Tláskalová, N. (2017). *Úprava nábřeží řeky Loučné I*. Litomyšlský architektonický manuál. Dostupné 10.4.2023 z <https://lam.litomysl.cz/objekt/02-vp2-uprava-nabrezi-reky-loucne-i#lg=1&slide=10>
- Vall-Casas, P., Benages-Albert, M., Elinbaum, P., Garcia, X., Mendoza-Arroyo, C., & Cuéllar Jaramillo, A. R. (2019). From metropolitan rivers to civic corridors: assessing the evolution of the suburban landscape. *Landscape Research*, 44(8), 1014-1030. <https://doi.org/10.1080/01426397.2018.1519067>
- Velké Jaroměřsko (2021). *Přírodní park Červeňák*. Dostupné 13.4.2023 z <https://www.jarojaromer.cz/spolek/prirodni-park-cervenak/>
- Vian, F. D., Izquierdo, J. J. P., Martínez, M. S. (2021). River-city recreational interaction: A classification of urban riverfront parks and walks. *Urban Forestry & Urban Greening*, 59(2021), 1-13. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1618866721000674?token=189B6769B71D885D5D5940B134F1EF4EA1D77FFF58BE10C7FD58643B21CC95BD5D51A0475262AF8E86BD13BB6106B54E&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230327210222>
- Zahálková, Š. (2017). *Pardubice: participativní kulturní plánování*. City:one. <https://www.cityone.cz/pardubice-participativni-kulturni-planovani/t6775>
- Zdopravy.cz (2022). *ŘSD žádá o stavební povolení na výstavbu jihovýchodního obchvatu Pardubic*. Dostupné 6.4.2023 z <https://zdopravy.cz/rsd-zada-o-stavebni-povoleni-na-vystavbu-jihovychodniho-obchvatu-pardubic-133783/>
- Zlinský, M. (2014). *Molo, lanovka, hřiště. Park na soutoku Labe a Chrudimky se rychle mění*. iDnes. Dostupné 5.4.2023 z https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/pardubicky-park-na-spici-prochazi-obnovou.A140729_2086141_pardubice-zpravy_jah

Zlinský, M. (2019). *Náhrdelník Chrudimky propojí pardubické parky, už vznikají cyklostezky*. iDnes. Dostupné 20.2.2023 z https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/chrudimka-reka-uprava-pardubice-cyklostezka-park.A190628_080111_pardubice-zpravy_lati?recommendationId=00000001-0026-0000-0000-000000000000

Zlinský, M. (2022). *Na břehu Labe u pardubického letního kina vznikne sluneční pláž*. iDnes. Dostupné 6.4.2023 z https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/labe-povodi-chrudimka-plaz-letni-kino.A220519_665406_pardubice-zpravy_skn

ZO ČSOP Veronica (2023). *Co je to ÚSES?* Dostupné 22.4.2023 z <https://www.veronica.cz/co-je-to-uses>

Seznam tabulek

Tabulka 1 <i>Hodnotící kritéria břehů Chrudimky při terénním šetření</i>	32
Tabulka 2 <i>Četnost jednotlivých typů nábřeží</i>	40
Tabulka 3 <i>Četnost přístupu k vodě v zájmovém území</i>	43
Tabulka 4 <i>Četnost vizuálního kontaktu s Chrudimkou v zájmovém území</i>	45
Tabulka 5 <i>Četnost komunikační vazby k řece v zájmovém území</i>	49
Tabulka 6 <i>Četnost břehové vegetace podél Chrudimky v zájmovém území</i>	50

Seznam obrázků

Obrázek 1 <i>Plovárna v Kodani</i>	11
Obrázek 2 <i>Nábřeží s dřevěnými moly ve městě Uppsala</i>	12
Obrázek 3 <i>Nábřeží uzpůsobené k posezení u řeky v Lipsku</i>	12
Obrázek 4 <i>Tok řeky Chrudimky včetně vodních děl</i>	14
Obrázek 5 <i>Evropsky významná lokalita Dolní Chrudimka</i>	15
Obrázek 6 <i>Detail mapy města Pardubice z roku 1764 se zvýrazněním ramen Chrudimky</i>	16
Obrázek 7 <i>Historický vývoj městských řek</i>	17
Obrázek 8 <i>Původní vodní toky v Pardubicích před regulací</i>	19
Obrázek 9 <i>Pocitová mapa města Plzně</i>	26
Obrázek 10 <i>Budoucí podoba nábřeží řeky Svratky v Brně</i>	28
Obrázek 11 <i>Revitalizované nábřeží řeky Ostravice v Ostravě</i>	28
Obrázek 12 <i>Murinsel v rakouském Grazu</i>	30
Obrázek 13 <i>Revitalizace nábřeží v Medellinu (Kolumbie)</i>	30
Obrázek 14 <i>Typologie nábřeží Chrudimky v Pardubicích</i>	33
Obrázek 15 <i>Vymezení zájmového území</i>	35
Obrázek 16 <i>Typy levého nábřeží Chrudimky v zájmovém území</i>	38
Obrázek 17 <i>Typy pravého nábřeží Chrudimky v zájmovém území</i>	39
Obrázek 18 <i>Přístup k vodě v zájmovém území</i>	42
Obrázek 19 <i>Vizuální kontakt s Chrudimkou v zájmovém území</i>	46
Obrázek 20 <i>Komunikační vazba k řece v zájmovém území</i>	48
Obrázek 21 <i>Břehová vegetace podél Chrudimky v zájmovém území</i>	51
Obrázek 22 <i>Struktura respondentů pocitového mapování</i>	53
Obrázek 23 <i>Počet záznamů u jednotlivých otázek pocitového mapování</i>	53
Obrázek 24 <i>Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky</i>	54

Obrázek 25 <i>Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky</i>	55
Obrázek 26 <i>Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky</i>	56
Obrázek 27 <i>Výsledky pocitového mapování podél Chrudimky</i>	57
Obrázek 28 <i>Stezky pro pěší a cyklisty/cyklostezky a cyklotrasy</i>	67
Obrázek 29 <i>Problematická místa podél Chrudimky</i>	69
Obrázek 30 <i>Návrh občerstvení na břehu Labe s uplatněním i v Bubeníkových sadech na pravém břehu Chrudimky</i>	71
Obrázek 31 <i>Brod přes řeku v německém Deggendorfu</i>	72
Obrázek 32 <i>Brod přes řeku Loučná v Litomyšli</i>	73
Obrázek 33 <i>Multifunkční sportovní park Škodaland v Plzni</i>	74

Seznam zkratk

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
AV ČR	Akademie věd České republiky
ČTK	Česká tisková kancelář
DIBAVOD	Digitální báze vodohospodářských dat
EVL	Evropsky významná lokalita
ITI	Integrované územní investice (Integrated Territorial Investments)
MPR	Městská památková rezervace
NRBK	Národní biokoridor
RBC	Regionální biocentrum
RBK	Regionální biokoridor
ÚSES	Územní systém ekologické stability
ZO ČSOP	Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Abstrakt

Gruberová, S. (2023). *Zapojení koridoru řeky Chrudimky do urbanistické struktury města Pardubice* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: řeka Chrudimka, město Pardubice, rozvoj města, pocitové mapování, plánování města

Tato diplomová práce se věnuje zapojení koridoru řeky Chrudimky ve městě Pardubice. Konkrétně se jedná o úsek Chrudimky od soutoku s řekou Labe po most Červeňák. Teoretická část se zabývá obecnou problematikou řeky ve městech, plánováním ve městě Pardubice a příklady praxe z českých i zahraničních měst. V praktické části bylo ve vymezeném území provedeno terénní šetření, během nějž byl zmapován přístup k vodě, typ břehu, vizuální kontakt s řekou, břehová vegetace, komunikační vazba v souvislosti s pěšími a cyklostezkami. Dále bylo provedeno pocitové mapování, jehož úkolem bylo zjistit, jak občané Pardubic vnímají okolí řeky Chrudimky. Praktická část je dále věnována souhrnnému zhodnocení současného stavu a bariér rozvoje podél řeky a na závěr jsou navržena opatření, která by do budoucna mohla přispět zlepšení.

Abstract

Gruberová, S. (2023). *Integration of the Chrudimka river into the urban structure of the city of Pardubice* [Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: the Chrudimka River, the city of Pardubice, city development, feeling mapping, urban planning

This thesis focuses on the integration of the Chrudimka River corridor in the city of Pardubice. Specifically, it concerns the section of the Chrudimka River from the confluence with the Elbe River to the Červeňák Bridge. The theoretical part deals with the general issue of the river in cities, planning in the city of Pardubice and examples of practice from Czech and foreign cities. In the practical part there were a field survey was carried out in the defined area, during which access to the water, type of bank, visual contact with the river, bank vegetation, communication links in connection with pedestrian and cycle paths were mapped. A feeling mapping was also carried out, the aim of which was to find out how the citizens of Pardubice perceive the surroundings of the Chrudimka River. The practical part is furthermore devoted to a summary assessment of the current state and barriers to development along the river and finally, measures that could contribute to future improvements are proposed.